

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Серія «Наука»

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
СТУДЕНТІВ НФаУ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ**

Матеріали науково-практичної конференції з практики
студентів НФаУ та Коледжу НФаУ

6 квітня 2017 року
м. Харків

Харків
НФаУ
2017

Редакційна колегія: проф. В. П. Черних, проф. А. А. Котвіцька, доц. С. В. Огарь, О. Я. Барковська, М. Е. Грищенко, О.А. Вереїтіна

Актуальні питання практичної підготовки студентів НФаУ
А 43 в Україні та за кордоном : матер. наук.-практ. конф. з практики студ. НФаУ та Коледжу НФаУ (6 квіт. 2017 р., м. Харків). – Х. : НФаУ, 2017. – 92 с. – (Серія «Наука»).

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з практики студентів Національного фармацевтичного університету та коледжу НФаУ. Розглянуті вимоги до системи професійних знань, умінь, навичок, особистісних, професійних якостей майбутніх фахівців фармації. Представлені сучасні тенденції розвитку молодіжних програм у фармації, напрями співробітництва університету з підприємствами, установам, організаціями фармацевтичної галузі з питань підвищення якості професійно-практичної підготовки фахівців фармації. Наведені результати проходження практики студентів НФаУ та Коледжу НФаУ. Висвітлені проблемні аспекти виробничої практики як важливої складової навчального процесу.

Для викладачів, студентів НФаУ, практичних представників фармації.

Матеріали подаються мовою оригіналу.

УДК 615.1:37.091.33-027.22

УДК 615.12:378:005.56

**ПАРТНЕРСТВО НАЦІОНАЛЬНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ТА УКРАЇНСЬКОГО АПТЕЧНОГО ХОЛДИНГУ
ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ
КОМПЕТЕНЦІЙ ЕФЕКТИВНОГО ФАХІВЦЯ ФАРМАЦІЇ**

Шишацький Дмитро Володимирович

Генеральний директор ТОВ «Український Аптечний Холдинг», м. Київ

Сучасні темпи та особливості розвитку фармацевтичного ринку України впливають, корегують стратегічні напрямки розвитку освітнього простору та фармацевтичних компаній у напрямку вдосконалення процесу соціального партнерства з питань розвитку галузі.

Найбільш значущим напрямком партнерства Національного фармацевтичного університету та Українського Аптечного Холдингу є формування системи роботи, що сприятиме професійній та особистісній самореалізації молодих фахівців, випускників НФаУ.

«Український Аптечний Холдинг» (далі УАХ), компанія яка є надійним та відповідальним роботодавцем. В своїй кадровій політиці ми постійно дотримуємося принципів, які є нашими корпоративними цінностями, а саме: професіоналізм, відкритість, відповідальність, чесність та якість.

Протягом останнього часу розвиток мереж аптек «Добрі ліки» та «Здравица», що входять до складу УАХ, перейшли у площину роботи над ефективністю управління персоналом, подальшим розвитком професійних та особистих компетенцій фахівців фармації нашої компанії.

У зв'язку з цим, особлива увага в компанії приділяється програмам розвитку студентів фармацевтичних навчальних закладів, молодих фахівців та кадрового резерву «Українського Аптечного Холдингу».

З цією метою ми діємо у слідуючих напрямках:

1. Вивчення професійних та особистісних компетенцій фахівців фармації, що надають змогу стати ефективним спеціалістом та часткою команди односторонців. Цей процес здійснюється як протягом практики студентів НФаУ, так і на етапі пошуку персоналу, а також безпосередньо в процесі роботи в аптечних мережах «Здравица» и «Добрі ліки».

Експертами з оцінювання компетенцій виступають завідувачі аптек – постійних баз практики студентів вищих навчальних закладів, керівники провізорів-інтернів, безпосередньо молоді фахівці: фармацевти, провізори за стажем роботи до трьох років, керівники служб холдингу тощо.

2. Організація та впровадження цільових програм практики студентів фармацевтичного коледжу та НФаУ.

Особливостями цього підходу є впровадження індивідуальних програм з конкретним студентом в одному аптечному закладі УАХ протягом декількох років з закріпленням постійного наставника з числа компетент-

них та досвідчених фахівців фармації нашої компанії, з послідуючою перспективою працевлаштування молодого фахівця.

3. Проведення відкритих презентацій, тренінгів, майстер-класів для студентів, випускників профільних вищих навчальних закладів щодо оптимізації процесу пошуку першого робочого місця, знання ринку праці фармацевтичної галузі, знань діючого законодавства України тощо.

4. Інтерв'ю, спілкування в інтернет-просторі зі студентами, що пройшли практику в аптечних мережах «Здравица» та «Добрі ліки», спілкування з керівниками баз практики студентів з метою пошуку талановитої молоді, що зацікавлена в професійному розвитку, особистісному зростанню.

5. Увага щодо розвитку компетенцій приділяється на всіх етапах роботи з фахівцями: починаючи з адаптаційного періоду молодого фахівця до висування кандидатів кадрового резерву Українського Аптечного Холдингу на керівні посади компанії.

Результатом цього підходу є закриття керівних посад УАХ на 85% кандидатами внутрішнього кадрового резерву холдингу.

Значущим напрямком стратегічного партнерства НФАУ та УАХ є спільне визначення нових освітніх програм, стандартів освіти.

Так, протягом 2016-2017 навчального року завідувачі аптек мереж «Добрі ліки» та «Здравица» стали експертами з оцінювання нових освітніх програм НФАУ, а спільна думка фахівців холдингу була узагальнена в рекомендаціях до нового освітнього стандарту. Ця спільна робота допомогла взаємо збагатити досвід практики та науки, піднявши нашу співпрацю на новий рівень.

УАХ готовий інвестувати досвід та час своїх провідних фахівців в процес практики, інтернатури, стажування студентів та молодих фахівців НФАУ і тому бази практики з готовністю приймають студентів університету та коледжу згідно до потребі навчальних закладів.

До роботи в Українському Аптечному Холдингу ми запрошуємо фахівців, що мають готовність розділити цілі та цінності брендів, мають достатні знання і навички. Крім того, наші співробітники – це відповідальні і комунікабельні, чесні та активні люди, що мають бажання постійно вчитися і розвиватися.

Вивчаючи основні компетенції ефективного фахівця фармації можемо відмітити тісний взаємозв'язок між професійними та особистісними компетенціями, ефективність застосування яких залежить саме від мотивації – «гарячого бажання», спрямування фахівця на досягнення нового рівня своїх знань, умінь, навичок, вдосконалення комунікативних, організаторських, когнітивних здібностей, що ї зумовлюють рівень ефективності фахівця аптечних мереж «Українського Аптечного Холдингу».

Ми готові ділитися своїм унікальним досвідом, інноваційними технологіями зі всіма студентами, випускниками, молодими фахівцями НФаУ. Кожен, хто проходить практику та працює в аптечній мережі «Здравица» та «Добрі ліки» мають унікальну можливість отримати комплексну програму стажування з питань дотримання організаційно-фармацевтичного порядку, виконання заходів по забезпеченню контролю якості лікарських засобів та товарів аптечного асортименту, ведення передторгівельної підготовки товару, роботі на POS – терміналі, стандартів обслуговування клієнтів тощо.

При цьому процес навчання та розвитку компетенцій фахівців Українського Аптечного Холдингу здійснюється в рамках інтерактивних форм роботи: тренінгів, семінарів, коученгу тощо.

Позитивний досвід співпраці УАХ и НФаУ, знайшов своє відображення в проекті Холдингу: «Професіонали фармації майбутнього: досвід, традиції та перспективи», який був відмічений професійним журі конкурсу кращих роботодавців «HR бренд-2012» в номінаціях «Спеціальний приз журі», спеціальний приз за пошук, найм та утримання персоналу.

УАХ бачить перспективу в подальшій співпраці з НФаУ, та готовий спільними діями продовжити розвиток фармацевтичної галузі України.

УДК 615.12:378.147.091.33-027.22

ПЕРШИЙ ПОГЛЯД НА АПТЕКУ: ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ТЕХНОЛОГІЇ ЛІКІВ

Коваль Ю.С., Ковальова Т.М.

Кафедра аптечної технології ліків

Перше знайомство з виробничими приміщеннями аптеки відбулося на практичних заняттях з технології ліків, які проходили у виробничих аптеках «Леда» та аптека № 195. Нашими вчителями стали завідувачі аптек, досвідчені працівники практичної фармації. Ми ознайомилися з функціональним призначенням виробничих приміщень, санітарно-протиепідемічним режимом аптечних установ, основними видами та структурою нормативних документів, які регламентують виробничу діяльність аптек.

Ми вивчили вимоги наказу МОЗ України №275 та взяли участь в проведенні вологого прибирання виробничих приміщень аптеки, в обробці аптечного посуду, його митті, сушінні, дезінфекції: піпеток, ступок після приготування порошків, мазей; пробок (гумових, скляних, поліетиленових та ін.), засобів малої механізації (ложки-дозатора, дозаторів для рідких лікарських засобів та ін.).

Нами були вивчені основні види пакувальної тари, пакувального матеріалу. Освоєння обов'язків фасувальника полягало розважуванні та упа-

ковці порошків, лікарської рослинної сировини, розрахунку допустимих відхилень в масі та об'ємі лікарських препаратів.

Дуже цікаво було освоювати прийоми відважування та відмірювання рідких лікарських засобів, проціджувати, фільтрувати рідкі лікарські форми, відважувати мазеві та супозиторні основи; брати участь в упаковці та оформленні до відпуску лікарських препаратів.

Нами було освоєно поняття асептики, ми ознайомитись з асептичними умовами виробництва очних та ін'єкційних лікарських форм, а також з апаратурою для отримання води очищеної та води для ін'єкцій.

В цілому практичні заняття з технології ліків в аптеці були дуже цікавими, пізнавальними та стали для нас першим кроком в подорож до набуття омріяної професії провізора.

УДК 615.12.: 37.091.33 – 027.22

РОЛЬ ПРАКТИКИ ПО АПТЕЧНОЙ ТЕХНОЛОГИИ ЛЕКАРСТВ В ПРОФЕСИОНАЛЬНОМ ФОРМИРОВАНИИ ПРОВИЗОРА

Сердюк А. А., доц. Зубченко Т. Н.

Кафедра аптечной технологии лекарств

Луганская область – край шахтерской славы, один из индустриально развитых регионов нашей страны. Луганщина отличается от других регионов Украины тем, что самая крупная аптечная сеть области КП «Луганская областная фармация» находится в коммунальной собственности.

Моя первая производственная практика проходила в аптеке ОП «Межрайонная центральная аптека № 78 » КП «ЛЮ Фармация Север» города Старобельск, Луганской области. Аптека расположена в центре города, рядом находится поликлиника, соответственно ассортимент препаратов велик. Сама аптека очень большая, она состоит из двух этажей.

На полках имеются как рецептурные, так и безрецептурные препараты, а так же детская косметика, предметы медицинского назначения и гигиены. Имеется отдел оптики.

За период прохождения практики я ознакомилась с организационной структурой аптеки, её задачами и функциями, а также с производственными помещениями и оборудованием аптеки. Ознакомилась с методами получения воды очищенной. В рецептурно – производственном отделе осуществляется прием рецептов от населения и лечебно-профилактических учреждений, изготовление и отпуск по ним лекарственных препаратов. В отделе розничной продажи производят отпуск готовых лекарственных средств, предметов медицинского назначения и гигиены. В отделе запасов хранятся медикаменты и перевязочный материал.

При прохождении производственной практики по аптечной технологии лекарств в аптеке на протяжении трёх недель я принимала участие в

изготовлении экстемпоральных лекарственных форм, а также ознакомилась с особенностями изготовления твердых, мягких и жидких лекарственных форм. Ознакомилась с асептическими условиями изготовления лекарственных форм в условиях аптеки, внутриаптечной заготовки и концентрированных растворов.

На базе прохождения мною практики, дружелюбный коллектив, Моим руководителем по практике была Шумова Ольга Борисовна – фармацевт с большим стажем. Практика под ее руководством дала возможность освоить практические навыки и закрепить знания, полученные в Национальном фармацевтическом университете по дисциплине аптечная технология лекарств.

При изготовлении жидких лекарственных форм освоила навыки отмеривания растворов с помощью бюретки, пипеток. Принимала участие в изготовлении внутриаптечных заготовок : раствора калия йодистого 3 % 100 мл (для прогревания), раствора протаргола 2 % 10 мл (капли в нос), раствора натрия бромида 3 % 100 мл (для прогревания). Водных растворов фурацилина 0,02 % массо-объемным способом с использованием особых технологических приемов (нагревание, измельчение, растворение с добавлением веществ, улучшающих растворимость) и неводных растворов по массе – масло фурацилиновое.

При прохождении практики я увидела реальные преимущества лекарств аптечного изготовления перед лекарствами, изготовленными промышленным способом:

- полное отсутствие в лекарственных формах консервантов – вспомогательных веществ увеличивающих срок хранения;
- отсутствие красителей – добавок для придания привлекательного внешнего вида лекарственному препарату;
- уменьшение вероятности возникновения аллергических реакций на препараты индивидуального изготовления;
- отсутствие привыкания на лекарственные средства индивидуального изготовления, индивидуальный подбор состава лекарства и дозировки;
- 100 % отсутствие риска фальсификации лекарственного средства;
- доступная цена (без наценки на хранение, доставку, рекламу и коммерческое продвижение препарата).

Межрайонная центральная аптека № 78 КП «ЛО Фармация Север» города Старобельск успешно развивается, благодаря чему население г. Старобельська имеет возможность приобретать необходимые, качественные и доступные по цене лекарственные средства.

Полученный мною профессиональный опыт при прохождении производственной практики в аптеке, в которой, заботясь о здоровье своих посетителей, возрождают традиционные направления фармацевтической

деяльності, підтвердил правильність мого вибору майбутньої професії.

Література

1. Державна Фармакопея України : в 3 т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів» – 2-е вид. – Харків: Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2015. – Т. 1. – 1128 с.
2. Стандарт МОЗ України «Вимоги до виготовлення нестерильних лікарських засобів в умовах аптек» СТ-Н МОЗУ 42 – 4.5 : 2015 // За ред. проф. О.І. Тихонова і проф. Т.Г. Ярних. – Київ, 2015. – 109 с. (Затверджено наказом МОЗ України № 398 от 01.07.2015 р.).
3. Про затвердження Інструкції із санітарно-протиепідемічного режиму аптечних закладів : наказ МОЗ України від 15.05.2006 р. № 275 // Офіційний вісник України від 2006. № 47.
4. Про затвердження Інструкції по приготуванню в аптеках лікарських форм з рідким дисперсійним середовищем : наказ МОЗ України від 07.09.93 № 197 // Відомості Верховної Ради України, 1993.
5. Про затвердження правил виробництва (виготовлення) лікарських засобів в умовах аптеки : Наказ МОЗ України від 17.10.2012 № 812 // б. Офіційний вісник України від 23.11.2012 № 87.

УДК 615.32:371.388:378.146/.147

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ У НАВЧАЛЬНУ БОТАНІЧНУ ПРАКТИКУ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Шевченко Є.О., доц. Гапоненко В.П., доц. Сіра Л.М.

Кафедра ботаніки

Згідно навчального плану навчальна польова практика з фармацевтичної ботаніки у студентів заочної форми навчання складає 72 години і передбачає самостійні заняття за тематичним планом, виконання практичних завдань, ведення щоденника, звіт та отримання заліку.

Починаючи з 2015 року кафедрою розроблюються і впроваджуються практичні завдання, адаптовані до вимог, специфіки та строків проведення навчальної польової практики для студентів заочної форми навчання. Головними критеріями складання таких завдань можна вважати: відповідність навчальним програмам усіх спеціальностей і рівнів навчання; урахування важливості і значущості певних тем з дисципліни; уможливлення виконання запропонованих варіантів робіт у будь-який час навчального року; чіткі вимоги до засвоєння і оформлення результатів виконаних робіт

та здачі залікового модулю; створення належних умов для спілкування через сайт кафедри тощо.

Посібник «Навчальна польова практика з фармацевтичної ботаніки. Практичні завдання для студентів заочної форми навчання» охоплює розділи з морфології вегетативних та генеративних органів рослин, надає інформацію щодо використання харчових і лікарських рослин, знайомить з особливостями розвитку, розмноження та нагляду за рослинами закритого ґрунту, дозволяє отримати додаткові відомості про бур'янову рослинність, лікарські рослини лісів та лук, рослинність заболочених і прибережних земель, водойм тощо. Належна увага приділена лікарським рослинам Червоної книги України, їх раціональному використанню, охороні та поновленню. Для перевірки отриманих знань наведено тестові завдання, виконання яких дозволяє здійснити самоконтроль та сприяє засвоєнню базових тестів ліцензійного іспиту Крок-1.

Аналіз результатів виконання студентами наданих практичних завдань у минулому навчальному році, спілкування на консультаціях і заліку надав можливість оцінити якість методичних підходів, врахувати недоліки і внести відповідні зміни у навчальні посібники для студентів заочної форми навчання.

Література

1. Ботаника. Учебно-полевая практика : учеб. пособие для студентов фармацев. вузов и фак. / В. П. Руденко, А. Г. Сербин, Л. М. Городнянская и др.; подобщ. ред. А. Г. Сербина и В. П. Руденко. – Х. : Изд-во НФаУ: Золотые страницы, 2001. – 338 с.
2. Сербін, А. Г. Фармацевтична ботаніка : підруч. / А. Г. Сербін, Л. М. Сіра, Т. О. Слободянюк; за ред. Л. М. Сірої. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2015. – 420 с.

Інформаційні ресурси

1. Фармацевтична ботаніка : підруч. з гіперпосиланнями [Електронний ресурс] / А. Г. Сербін, Л. М. Сіра, Т. О. Слободянюк, М. А. Кулагіна. – Електрон. текстові, граф. дані, формат PDF (555 Мб). – Х.: НФаУ, 2012. – 1 електр. опт. диск (CD-ROM); кол. сист. вимоги: ПК 486 та вище; 8 Мб ОЗУ; Win 98 і вище; SVGA 32768 та більше кол.; 640x480; 4x CD-ROM дисковод. – Диск у контейнері 18x13 см.
2. Сайт НФаУ: <http://nuph.edu.ua/>
3. Сторінка кафедри на сайті НФаУ: <http://nuph.edu.ua/struktura-nfau-2/kafedry/kafedra-botaniky/>

УДК 615.12:37.091.33-027.22

**ПРОХОЖДЕНИЕ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ПРАКТИКИ ПО
ЗАВОДСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ ЛЕКАРСТВ НА
ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОМ ПРЕДПРИЯТИИ «САГЛЫК»
(ТУРКМЕНИСТАН)**

КАК ПУТЬ В ВЫБОРЕ БУДУЩЕЙ ПРОФЕССИИ

Тыллаева К., Спиридонов С.В.

Кафедра заводской технологии лекарств.

Главной задачей практики является углубление и закрепление полученных теоретических знаний по дисциплине, их творческое применение в практической деятельности.

Производственная практика по ЗТЛ проходила на предприятии «Саглык», расположенном в г. Ашгабат Туркменистан. Основным видом деятельности предприятия является выпуск таблеток, капсул, мази, экстракта корня солодки, сиропа из корня солодки, медицинской ваты, бинтов, фармацевтических растворов и высокоэффективных мазей из змеиного яда.

Развитие фармацевтической промышленности – одно из важнейших направлений реализации государственной программы «Здоровье». Подтверждение тому – разработка Закона «О фармацевтической деятельности и лекарственном обеспечении» и широкая государственная поддержка отрасли. В стране существует государственное научно-производственное объединение «Туркмендермансенагат». В структуру объединения входит фармацевтическое предприятие «Saglyk». Специалисты фармацевтических предприятий ведут научные исследования и разработки новых лекарственных препаратов из отечественного сырья растительного и животного происхождения, расширяя тем самым ассортимент и объемы производства медикаментов. На предприятии налажено производство сотен различных лекарственных препаратов, по качеству, безопасности и эффективности отвечающих самым строгим международным требованиям. Это капсулы и таблетки, мази, экстракты корня солодки, сироп из корня солодки, медицинская вата, бинты, высокоэффективные мази из змеиного яда, антибиотики, анальгетики, а также препараты, применяемые при лечении болезней сердца, печени, почек, желудочно-кишечного тракта и многие другие. В ассортименте отечественной лекарственной продукции также присутствуют местные лекарственные растения, а также экстракты, сиропы и сборы на их основе.

На заводе есть отделы производства фармацевтических растворов (5% раствор йода), изготовления сборов (сбор «Селен», «Хошбой», «Саглык», «Рахатландырыжы»), таблетирования (Антигрипп, Бисептол, Диклофен, Кардиоаспирин, Валерианка), отдел перевязочных материалов,

(бинты, вата, эластичные бинты, одноразовые маски), производства сиропов (Сироп экстракта солодки), отдел по разливу лекарственных средств «Карвалол», «Карволдин», «Настойка Боярышника», «Настойка Валерианы», «Настойка Календулы».

Как сказал Уважаемый Президент Гурбангулы Бердымухамедов, «Туркменская земля и природа являются источником мощи, крепкого здоровья и долголетия, так как на ней растут сотни незаменимых ни с чем лекарственных растений». В Туркменистане производятся препараты, сборы и сиропы на основе лекарственных растительных средств, которые широко применяются в медицине.

Руководствуясь книгой «Лекарственные растения Туркменистана», являющейся энциклопедическим трудом уважаемого Президента, коллективом работников предприятия «Саглык» объединения «Туркмендермансенагат» Министерства Здравоохранения и медицинской промышленности Туркменистана созданы все условия для переработки лекарственных растений, произрастающих в нашей стране. В настоящее время здесь изготавливают и производятся 2 вида упаковок лекарственного чая в трубочках и пакетиках, которые включают в себя до двух десятков разнообразных составов лекарственных чаев и сборов.

Анализ ресурсов лекарственных трав, производства лекарственных препаратов, природных минералов, различных глин и морских солей с оздоровительными свойствами показывает, что у медицинской промышленности Туркменистана есть прекрасные возможности для расширения ассортимента выпускаемых лекарственных средств и других изделий медицинского назначения. Производство лекарственных средств на заводе «Саглык» позволит модернизировать производственные мощности отечественной фармацевтической и медицинской промышленности, освоить выпуск новых стратегически значимых лекарственных средств, обеспечить население страны высококачественными лекарственными средствами, развить научно-технический и инновационный потенциал этой сферы, осуществить ее переориентацию на импортозамещение и рост экспортных возможностей.

Пребывая на практике на заводе «Саглык» я познакомилась со структурой завода, работой его основных подразделений, ознакомилась с технологией производства многих лекарственных форм.

Практика по заводской технологии лекарств на данном фармацевтическом предприятии позволила мне ближе увидеть производственный процесс, работу различных типов оборудования, контроль качества препаратов и создала серьезные предпосылки для выбора моей будущей профессии.

УДК 615.12:37.091.33-027.22

**ПРАКТИКА НА ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОМ ПРЕДПРИЯТИИ
«INTEGRA DD» КАК ОПРЕДЕЛЯЮЩЕЕ ЗВЕНО
В ВЫБОРЕ ДАЛЬНЕЙШЕЙ ПРОФЕССИИ**

Ширинова М., доц. Спиридонов С.В.

Кафедра заводской технологии лекарств

Я поступила в фармацевтический ВУЗ, а именно Национальный фармацевтический университет с целью приобрести знания, которые помогут мне найти место в жизни и, конечно же, выбрать свою будущую профессию в области фармации. Считаю, что создавать лекарства для лечения людей важная задача не только медиков, но и фармацевтов!

Практику по промышленной технологии лекарственных средств я проходила на заводе «Integra DD» в Самарканде, который создан с целью расширения производства лекарственных средств, наиболее полного насыщения внутреннего рынка качественными и доступными лекарственными средствами. Основной вид производственной деятельности – выпуск инъекционных лекарственных средств в ампулах. Кроме основного цеха имеются вспомогательные цеха и участки: парокотельная, компрессорная. Во всех производственных и вспомогательных корпусах предприятия задействована приточно-вытяжная система вентиляции с механическим побуждением. Удаление выделяющихся вредностей осуществляется при помощи местных отсосов и общеобменной вентиляции. На своем примере я убедилась, что данный завод уделяет большое внимание привлечению молодых ученых и специалистов, которые являются потенциальными фармацевтическими кадрами в дальнейшем для предприятия.

Высокую заинтересованность ко мне проявил персонал завода, узнав, что я получаю высшее фармацевтическое образование в такой стране, как Украина. Было очень приятно, когда в беседе с некоторыми представителями завода в процессе пребывания в производственных цехах показать свою грамотность в различных технологических вопросах. И, конечно же, рассказать о том прекрасном коллективе преподавателей кафедры заводской технологии лекарств Национального фармацевтического университета, где я и получаю свои неоценимые знания.

Пребывая на фармацевтическом предприятии я действительно увидела точку приложения своих полученных знаний и навыков, поняла, как они будут полезны обществу. Могу с уверенностью сказать, что именно практика по промышленной технологии лекарственных средств предопределила мою будущую профессию!

UDC 616.1/4:615.03

**MY PHARMACEUTICAL CARE IN GENERAL PHARMACY:
INTEGRATING THEORY INTO PRACTICE**

BenSlimane Narjiss, Zahri Mohamed, Zimin S. M., Misiurova S.V.

Department of Clinical Pharmacology and Clinical Pharmacy

Relevance. Learning comes in many different forms and can be done in different ways. This past summer, I had the chance to see the profession of pharmacy, community pharmacy in particular, through a whole new set of lenses, working amongst a group of outstanding and engaged professionals has helped me grow personally and professionally.

The basic material presentation. During my summer internship, I was involved in several interesting projects: assisted and participated in several conferences and meetings discussing progress made to date and future of the health sector in Morocco, creating a survey consisting of pharmacists and doctors intended to educate the youth. Guided and encouraged by the whole staff, I enjoyed the freedom to feel involved, think critically and to be creative in my work.

Alongside these projects, I got the opportunity to learn the use of the pharmacy management software made available only to the head and manager of the pharmacy intended to help with the tracking, managing of the stock and not to lose any data. It integrates a complete and ready-to-use database of pharmaceutical and para-pharmaceutical products and a complete list of pharmaceutical wholesalers, distributors and laboratories.

I became familiar with the patient care equipment used in the pharmacy such as the blood pressure measuring device, the blood glucose meter as well as the laboratory equipment when compounding drugs such as the dilution of mercurochrome (topical antiseptic), Povidone-iodine (PVP-I) also known as iodopovidone solution, Dalibour water (used for eczema), some essential oils dilution and some ointments like glycerole with codexial non greasy (for psoriasis) or colloidal silver with codexial cerat de galien modifié (for hemorrhoids and rifts).

Conclusions. My internship experience has been exceptionally rewarding, learning the safe, effective and efficient use of medicines, using key factors like age, medical history, allergies to impact my decisions in giving the best drugs choice as well as developing my skills and expertise in research and development of pharmacy services.

My 6-months internship has gone by all too quickly, but as a future pharmacist at the beginning of my career, I know that there will be many more opportunities in the future to get involved in the profession even more profoundly.

References

1. Клиническая фармация : базовый учеб. для студентов высш. фармац. учеб. заведения (фармац. фак.) IV уровня аккредитации ; (изд. доработ. и доп.) / под ред. В.П. Черных, И.А. Зупанца, И.Г. Купновицкой. – Харьков : НФаУ : Золотые страницы, 2015. – 1056 с.
2. Клінічна фармація (фармацевтична опіка): підруч. для студ. вищ. мед. (фармац.) навч. закл. / І.А.Зупанець, В.П.Черних, Т.С.Сахарова та ін.; за ред. В.П.Черних, І.А.Зупанця – Харків: НФаУ : Золоті сторінки, 2011. – 704 с.
3. <http://www.visiopharm.fr/logiciel-pharmacie/>
4. http://pharmacie.ma/page/85/organismes___conseils

UDC 616.1/4:615.03

PRACTICE ON CLINICAL PHARMACY IN THE KHARKIV ENT HOSPITAL: THE PHARMACEUTICAL CARE SPECIFITIES

Zurylina A.V., assistant Zhulay T.S.

Department of Clinical Pharmacology and Clinical Pharmacy

Relevance. Respiratory diseases are very common among all segments of population. The sociological interviewing was held in different countries of Europe. According to the public opinion, acute respiratory diseases are the most frequent cause of treatment admission in pharmacy for buying over-the-counter (OTC) drugs. Drug therapy of common colds is aimed in symptomatic treatment of fever, sore throat, rhinitis and cough. It is possible that patient can have only one of symptoms or they can fit together.

The basic material presentation. Kharkiv city clinical otolaryngologist hospital № 30 was one of the main centers for practical activities in clinical pharmacy. This hospital specializes in treatment of ear, nose, and throat (ENT) organ pathology, including the upper respiratory tract pathology. The round-the-clock medical aid is also providing in this hospital.

Practice in pharmacy helped pharmacist to increase the knowledge of the ENT-diseases. It also systematized knowledge of pharmacist in releasing OTC drugs for the treatment of such symptoms as fever, sore throat, rhinitis, cough, allergy considering different factors. The patient's age, symptom duration, attitude of patients to decreed groups of the population, drug-drug interactions can be these factors. OTC drugs are the major part of pharmacy's range for the treatment of listed symptoms.

The familiarization with main points of pharmaceutical care in prescription drug realization from the different pharmaceutical groups and the opportunity of correction of medical prescription with participation of the doctor was an important part of practice. Our participation in intra-hospital conferences and grand rounds has allowed us to improve knowledge on variety of manifestation

of the upper respiratory tract pathology. We have learned to realize the importance of life-threatening symptoms. It helped us to know more about potential complications if the treatment was late or irrational. We have also learned to optimize prior learning about features of clinical pharmacology of different medical groups which are used for the treatment of the patients in this category.

Conclusions. Work practice on clinical pharmacy in the pharmacy's specialized hospital gave us possibility to understand, that pharmacist is a go-between doctor and patient. We get, that there are no «bad» or «good» medicals, but there are incorrect prescribed or recommended. The effectiveness of the treatment doesn't depend only upon prescription meds, but it also depends upon properly pharmaceutical care.

References

1. Клінічна фармація (фармацевтична опіка): підруч. для студ. вищ. мед. (фармац.) навч. закл. / І.А.Зупанець, В.П.Черних, Т.С.Сахарова та ін.; за ред. В.П.Черних, І.А.Зупанця – Харків: НФаУ : Золоті сторінки, 2011. – 704 с.
2. Клиническая фармация : базовый учеб. для студентов высш. фармац. учеб. заведения (фармац. фак.) IV уровня аккредитации ; (изд. доработ. и доп.) / под ред. В.П. Черных, И.А. Зупанца, И.Г. Купновицкой. – Харьков : НФаУ : Золотые страницы, 2015. – 1056 с.
3. Кіщук В.В. Сучасний підхід до консервативного лікування рекурентного (хронічного) тонзиліту на засадах доказової медицини / В.В.Кіщук, І.В.Дмитренко, А.Ш.Барціховський, О.Д.Бондарчук, К.А.Лобко, Я.П.Гридун // Журнал вушних, носових та горлових хвороб. – 2016.- № 5-с. – С.62-65.
4. Hultcrantz E. Factors influencing the indication for tonsillectomy: a historical overview and current concepts / E. Hultcrantz, E. Ericsson // ORL J Otorhinolaryngol Relat Spec. – 2013. – Vol. 74. – № 3. – P. 184 – 191.
5. Choi I.J. Effect of allergic rhinitis on the expression of human β -defensin 2 in tonsils / I.J. Choi, C.S. Rhee, C.H. Lee, D.Y. Kim // Ann Allergy Asthma Immunol. – 2013. – Vol. 110. – № 3. – P. 178 – 183.
6. Aznabaeva L.F. Immune reactions of palatine tonsils in the patients with chronic tonsillitis and the possibilities for their immunological rehabilitation with the use of imudon / L.F. Aznabaeva, N.A. Aref'eva, M.I. Gumerova // Vestn Otorinolaringol. Russian. – 2012. – № 6. – P. 67 – 70.

УДК 615.01:615.2

**ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ КЛІНІЧНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ:
ЕЛЕМЕНТИ ПОЛІПРАГМАЗІЇ У ПАЦІЄНТІВ ЛІТНЬОГО ВІКУ
КРІЗЬ ПРИЗМУ БЕЗПЕКИ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕРАПІЇ**

Левченко В.С., доц. Отрішко І.А., доц. Андрєєва О.О.

Кафедра клінічної фармакології та клінічної фармації

Клінічна фармакологія є однією з найважливіших клінічних дисциплін для спеціальності «Клінічна фармація», теоретичною базою для проведення консультативної роботи серед лікарів та населення з питань раціональної фармакотерапії в їх подальшій професійній діяльності.

Участь клінічного провізора в проведенні лікарської терапії сприяє значному поліпшенню якості лікарської допомоги, забезпечує хворому вибір оптимальних ліків у кожному конкретному випадку, раціональних шляхів та режимів їх введення, попередженню призначення несумісних лікарських препаратів, зведенню до мінімуму побічної дії ліків, зменшенню поліпрагмазії, а також суттєве зниження вартості лікування.

Вивчення клінічної фармакології закінчується виробничою практикою, під час якої студенти повинні ознайомитися з особливостями структури багатoproфільної лікарні, особливостями перебігу відповідних захворювань, а також придбати практичні навички збору лікарського анамнезу, аналізу листів лікарських призначень та їх корекції, що є важливим напрямком діяльності клінічного провізора. *Мета навчальної практики з клінічної фармакології:* закріплення теоретичних знань з клінічної фармакології та придбання практичних навичок їх використання в процесі різноманітної роботи клінічного провізора в спеціалізованому відділенні лікувального закладу.

Поліпрагмазія – одночасне призначення хворому у великій кількості ЛП або лікувальних процедур, часто не виправдане та нераціональне. Бажання лікаря призначити хворому одразу декілька препаратів виникає в тому випадку, якщо у пацієнта одночасно є ознаки ураження різних органів і систем (серцево-судинної, травної, сечовивідної, нервової та ін.). Поліпрагмазія є негативним явищем, тому що призводить до не виправданого введення чужорідних (лікарських) речовин в організм та сприяє збільшенню вартості лікування. Поліпрагмазія часто зумовлює недостатню увагу лікарів до пошуку та корекції причинних і сприяючих факторів, особливо в геріатричній практиці, де в психології лікаря є «вимушеною» через поліморбідність. Внаслідок вікових особливостей фармакокінетики ризик розвитку побічних реакцій у хворих літнього віку у 5–7 разів вищий, ніж у молодих, а при застосуванні 3 і більше препаратів – у 10 разів. Літні люди в 2–3 рази частіше госпіталізуються з цієї причини, що викликає необхідність не тільки мінімізації доз, а й обмеження ЛП, що застосовуються.

Одними із основних принципів геріатричної фармакології є: в осіб, старших за 60 років, імовірність розвитку побічних ефектів істотно більша, ніж у молодих. На фоні зниження компенсаторних можливостей щодо чинників, які завдають шкоди особам похилого і старечого віку, навіть незначний ступінь лікарської інтоксикації може спричинити серйозні зміни в організмі. Фармакотерапія в осіб похилого і старечого віку потребує суворого обґрунтування. Медикаментозна терапія має бути спрямована на лікування захворювання, що визначає тяжкість стану пацієнта. Це дасть змогу уникнути недопустимої у цих вікових групах поліпрагмазії. Фармакотерапію слід добирати індивідуально для кожного хворого. Дозування препарату необхідно проводити з урахуванням вікових змін чутливості та реактивності органів, систем і цілісного організму, особливостей всмоктування, руйнування та виведення препарату в даного пацієнта з конкретними захворюваннями. Лікар зобов'язаний призначати ліки тільки з добре відомими йому лікувальними властивостями та можливими побічними ефектами. Варто пам'ятати правило низьких доз. При цьому на початку лікування призначають половину або третину загальноприйнятої дози і, поступово підвищуючи початкову дозу, визначають ступінь толерантності хворого до препарату і його оптимальну кількість, необхідну для досягнення лікувального ефекту. За його досягнення визначають підтримувальну дозу тривалої терапії. Особливо це стосується препаратів з вузьким терапевтичним діапазоном. З урахуванням складніших патогенетичних механізмів багатьох хвороб мірою підвищення ефективності лікування хворих геріатричного профілю є призначення лікарських комплексів з однотипним кінцевим фармакотерапевтичним ефектом компонентів, але з різним механізмом їхньої дії. Якщо призначають одразу декілька препаратів, слід враховувати імовірність, характер та наслідки їхньої взаємодії в організмі літньої людини. У разі тривалого застосування ліків у пацієнтів з хронічними захворюваннями може розвинутися звикання, яке потребує підвищення дози, що своєю чергою може зумовити зростання ризику розвитку лікарської інтоксикації. Тому терапію належить відкоригувати залежно від динаміки, загострень і ремісій захворювання. Швидкому досягненню лікувального ефекту та зменшенню вираженості побічних реакцій сприяє використання в комплексній терапії літніх людей стимулювальних засобів – геріатричних препаратів. Ретельний контроль харчування, водного і сольового балансу та визначення діурезу є засобами профілактики розвитку лікарської інтоксикації. Важливим принципом геродієтики є максимальне щадіння смаків і звичок пацієнтів літнього віку. Важливий штрих: недостатнє споживання рідини спричиняє зневоднення та підвищує ризик розвитку недуг у таких осіб. Ефективність лікування підвищується за умови раціональної організації рухового режиму та здійснення за-

гальних гігієнічних заходів. Призначення ліків має відбуватися з урахуванням нервово-психічного статусу літньої людини, соціальних умов, у яких вона перебуває, можливостей самообслуговування та догляду з боку родичів або інших осіб. Необхідно спростити процес прийому ліків і надати хворим письмові рекомендації. Для вчасного проведення корекції лікування рідним належить знати основні ознаки передозування і непереносимості ЛЗ. Це важливо з огляду на те, що сам хворий часто не може адекватно оцінити зміни у своєму самопочутті та пов'язати їх з лікуванням.

За результатами практики виділено найбільш вагомі рекомендації щодо запобігання поліпрагмазії у геріатричних пацієнтів: Призначення кількісного мінімуму фармакологічних засобів із виключенням одночасного застосування декількох односпрямованих, взаємно несумісних або «необов'язкових» препаратів. Тільки обґрунтована політерапія – одночасне застосування декількох лікарських засобів або форм за умови їх максимальної біологічної сумісності (спрямована політерапія для впливу на різні ланки патогенезу одного захворювання, вимушена політерапія для одночасного лікування при декількох захворюваннях із синхронним перебігом). Багатоцільова монотерапія, тобто застосування лікарських препаратів і форм із можливостями використання системних ефектів одного з лікарських засобів для одночасної корекції порушених функцій декількох органів або систем. Застосування фіксованих комбінацій ЛЗ з вивченими особливостями фармакокінетики та взаємодії.

УДК 616.1/4:615.03

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
З КЛІНІЧНОЇ ФАРМАЦІЇ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ РАЙОННІЙ
АПТЕЦІ №4 МІСТА ОХТИРКА**

Ткаченко Ю.П., ас. Давішня Н.В., доц. Місюрьова С. В.

Кафедра клінічної фармакології та клінічної фармації

Актуальність. Виробнича практика для студентів є важливою формою підготовки висококваліфікованих фахівців і має на меті закріплення знань і умінь, отриманих в процесі теоретичного навчання.

Виклад основного матеріалу. Виробнича практика з клінічної фармації для студентів п'ятого курсу Національного фармацевтичного університету триває протягом двох тижнів. Базой для проходження цього виду практики було Комунальне Підприємство «Центральна районна аптека №4» Охтирського району. Аптечний заклад має загальну площу 358,44 м² і наступні відділи: виробничо-рецептурний, безрецептурний, відділ продажу. До зазначеної аптеки звертається різний контингент населення, а

саме: люди похилого віку, пацієнти працездатного віку, вагітні та ін. В середньому кожного дня у даній аптеці обслуговується близько 200 відвідувачів. За період проходження практики серед нозологій в основному зустрічалися сезонні захворювання (ОРЗ, ОРВІ), алергічні захворювання, кишковий дисбактеріоз, головний біль, герпетичні інфекції, серцево-судинні, онкологічні захворювання, цукровий діабет та ін. Студенти в таких умовах мають можливість ознайомитися з широким асортиментом лікарських засобів, набути навичок вибору оптимального безрецептурного препарату для конкретного хворого та проведення фармацевтичної опіки окремих категорій пацієнтів, які вимагають від фармацевта підвищеної уваги, а також отримати знання про таке поняття як реімбурсація на практиці.

Реімбурсація – це процес, за яким держава впливає на доступність медичних препаратів для пацієнтів. Враховуючи, що проблема доступності ліків та підвищення їх якості є актуальною для України, КП «ЦРА №4» бере участь в проекті реімбурсації, діючи згідно постанови КМУ №1303 від 17 серпня 1998 року «Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань». Серед цих категорій захворювань: онкологічні, гематологічні захворювання, діабет (цукровий і нецукровий), туберкульоз, бронхіальна астма та ін. Проаналізувавши таку взаємодію пацієнт-аптека-держава, можна відзначити, що на базі практики даною програмою найбільше користується населення з: онкологічними захворюваннями – 5% (Морфін, Трамадол, Налбуфін), бронхіальною астмою – 10% (Сальбутамол, Будесонід, Беклометазон), хворі на цукровий діабет II типу – 40% (Метформін, Гліказид) та з серцево-судинними захворюваннями – 45%, (Аміодарон, Амлодипін, Атенолол, Дигоксин, Нітрогліцерин та ін.).

Процес реімбурсації в аптеці відбувається за наступною схемою:

- 1) пацієнт звертається до лікарні;
- 2) лікар, обстеживши хворого, виписує рецепт за міжнародною непатентованою назвою, лікарську форму та дозу препарату;
- 3) пацієнт прямує до аптеки з рецептом;
- 4) аптека відпускає лікарський засіб безоплатно або з частковим відшкодуванням (часткова реімбурсація);
- 5) аптечний заклад веде спеціальний реєстр (2 екземпляри), в якому вказується ПІБ хворого, препарат, його вартість та номер рецепту;
- 6) аптека, з метою повернення коштів подає до органів місцевого самоврядування документальне підтвердження продажу лікарських засобів, які підлягають відшкодуванню, а саме один екземпляр реєстру, фінансовий звіт та отримує відшкодування коштів з місцевого бюджету протягом 15 робочих днів.

Кожний аптечний заклад, який бере участь у процесі реімбурсації, повинен мати найдешевший генерик та перелік цін відшкодування. Те, що започаткований відносно недавно процес реімбурсації є потрібним, не викликає ні в кого сумнівів, оскільки він дозволяє отримати життєво важливе лікування різним категоріям населення, що його потребують. Але у реалізації програми виникає ряд труднощів: досить складна система відшкодування, не достатня обізнаність населення, поширеність безрецептурного відпуску ліків, відсутність відшкодувань на комбіновані препарати, прописані у протоколах лікування. Хоча на шляху до реалізації процесу реімбурсації і виникають труднощі, проект вносить значні позитивні зміни в систему охорони здоров'я України.

Висновки. За період проходження практики були закріплені теоретичні знання з клінічної фармації, які отримані на лекціях та практичних заняттях, відпрацьована методологія здійснення фармацевтичної опіки пацієнта під час проведення медикаментозної терапії, були засвоєні навички індивідуального підходу до кожного хворого з урахуванням вікового критерію та тяжкості захворювання. Також у процесі проходження практики на базі КП «ЦРА №4» була можливість ознайомитися з проведенням процесу реімбурсації та отримати навички з заповнення певних медичних документів.

Література

1. Постанова КМУ №1303 від 17 серпня 1998 року «Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань». [Електронний ресурс] / режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1303-98-%D0%BF>
2. Клиническая фармация : базовый учеб. для студентов высш. фармац. учеб. заведения (фармац. фак.) IV уровня аккредитации ; (изд. доработ. и доп.) / под ред. В.П. Черных, И.А. Зупанца, И.Г. Купновицкой. – Харьков : НФаУ : Золотые страницы, 2015. – 1056 с.
3. Клінічна фармація (фармацевтична опіка): підруч. для студ. вищ. мед. (фармац.) навч. закл. / І.А.Зупанець, В.П.Черних, Т.С.Сахарова та ін.; за ред. В.П.Черних, І.А.Зупанця – Харків: НФаУ : Золоті сторінки, 2011. – 704 с.

УДК 615.1:339.138

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ НА ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Жадько Ю.В., Горяча Л.О.

Коледж НФаУ

За останні десятиліття кількість лікарських засобів на фармацевтичному ринку України значно зросла, що привнесло в життя не лише багато нового, а й призвело до ряду проблем, пов'язаних, зокрема, з якістю ліків.

За інформацією Всесвітньої організації охорони здоров'я, фальсифікація лікарських засобів, поряд з малярією, СНІДом та тютюнопалінням, є одним з чотирьох найскладніших викликів світової охорони здоров'я.

Проблема фальсифікації ліків є актуальною й для українського суспільства, загрожуючи життю та здоров'ю людей. В переважній більшості випадків фальсифіковані лікарські засоби нееквівалентні за якістю, ефективністю і безпечністю лікам, які при цьому підроблюються, а їх виробництво і розповсюдження здійснюється без нагляду відповідних органів. Вживання фальсифікованих ЛЗ може стати причиною серйозних негативних наслідків для здоров'я і життя людини:

- відсутності терапевтичного ефекту,
- невідомого ефекту,
- побічних реакцій,
- розвитку хвороби,
- летального ефекту.

Доступ до лікарських засобів гарантованої якості є запорукою якості фармацевтичної допомоги, як комплексу заходів, спрямованих на збереження, поліпшення та усунення фізичних і, як наслідок, моральних страждань людей з використанням ЛЗ і виробів медичного призначення.

Метою нашого дослідження було вивчення проблеми фальсифікованих ЛЗ в Україні.

Інформаційною базою дослідження стали: дані наукової літератури, чинна нормативна база, офіційні матеріали Держлікслужби України, дані аудиту роздрібного сегменту фармацевтичного ринку компанії «Моріон». Використано метод контент-аналізу.

В ході аналізу було виявлено чітку тенденцію до зростання кількості фальсифікованих ліків.

Аналіз розпоряджень Держлікслужби України про заборону обігу фальсифікованих ЛЗ показав, що в період 2012-2014 рр. на території України найбільше виявлено фальсифікованих ЛЗ вітчизняного виробництва – 60,7%. Серед зарубіжних ЛЗ найчастіше фальсифікувалися ліки виробництва Німеччини (14,8%), Угорщини (4,3%), Болгарії (3,4%) та Індії (3,5%).

За видами лікарських форм, серед фальсифікованих ЛЗ найбільшу частку займали таблетки, які склали 43,3%. ЛФ для парентерального застосування (ін'єкційні розчини, розчини для інфузій) становили 21,9%, розчини і рідини для внутрішнього і зовнішнього застосування – 18,22%, капсули – 5,7%, гелі, мазі, креми – 4,5%. Крім того, фальсифікуються ЛЗ у формі крапель для внутрішнього застосування, порошків, драже, супозиторіїв та ін.

Також було встановлено, що серед фальсифікатів присутні ЛЗ 12 із 14 фармакотерапевтичних груп за АТХ-класифікацією. Найбільше фальсифікувалися ЛЗ наступних груп:

- група А (ЛЗ, що впливають на травну систему та обмін речовин) – 24,7%;
- група N (ЛЗ для лікування захворювань нервової системи) – 16,7%;
- група D (ЛЗ для лікування захворювань шкіри) – 14,1%;
- група C (ЛЗ для лікування захворювань серцево-судинної системи) – 12,6%.

Фальсифіковані ЛЗ виявлено в різних групах цінкових категорій. Так, 19% із фальсифікатів коштують до 20 грн за уп.; 15% – від 20 до 50 грн, 15% – від 50 до 100 грн. Вагома частка фальсифікованих ЛЗ (31%) коштує від 100 до 200 грн за уп., а 2% – понад 5000 грн. за уп.

Найдорожчими ЛЗ, що були фальсифіковані, стали: «Енбрел» – ліофілізат для приготування розчину для інєкцій компанії Пфайдер(США) та «Себіво» – таблетки компанії Новартіс (Швейцарія). Питання щодо протидії виробництва та обігу фальсифікованих ЛЗ є предметом постійної уваги з боку держави.

Згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за фальсифікацію або обіг фальсифікованих лікарських засобів» від 05.07.2012 року № 5065-VI, посилено кримінальну відповідальність за виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут завідомо фальсифікованих ЛЗ та за їх контрабанду.

Фармацевт, як експерт з лікарських засобів, відіграє ключову роль в забезпеченні якості фармацевтичної послуги.

Належна аптечна практика (GPP) визначає наступні завдання фармацевтичного фахівця в системі забезпечення якості ЛЗ та ВМП:

1. На стадії виготовлення екстемпоральних ЛЗ:

Фармацевти мають гарантувати, що екстемпоральні ЛЗ відповідають прописаній формі, а субстанції, обладнання і процес виготовлення – стандартам якості .

2. Надходження, зберігання і гарантування безпеки:

Фармацевти, відповідальні за закупівлі, повинні гарантувати:

- що закупівля здійснюється відповідно до суворих принципів забезпечення якості,

- що неякісні, фальсифікованої, не ліцензовані й підроблені (неправильно марковані) контрафактні лікарські засоби не закупаються або заборонені в системі.

Фармацевти повинні забезпечувати належні умови зберігання ЛЗ і ВМП.

3. Реалізації ЛЗ і ВМП:

Фармацевти повинні гарантувати, що в аптеці дотримані всі умови для якісно надання фармацевтичних послуг (обладнання, приміщення, документація та ін.)

Висновки:

1. Проблема фальсифікованих ЛЗ є надзвичайно актуальною для України.

2. Фальсифікують ЛЗ як вітчизняного, так і зарубіжного виробництва, практично всіх фармакотерапевтичних груп в різних ЛФ та в широкому ціновому діапазоні.

Фармацевт, як експерт з лікарських засобів, відіграє ключову роль в забезпеченні якості ЛЗ на стадіях виготовлення, надходження, зберігання та реалізації.

УДК615.322:615.21/24.074

ББК 52.82

К 67

ДИВОВИЖНІ ТАГЕТЕСИ – ВІД ІСТОРІЇ ДО СУЧАСНОСТІ

Петрух А.О., Берестова В.В., Дерезгуз Л.В.

Коледж НФАУ

Актуальність теми. Майже всюди до самої глибокої осені нас радують тагетеси розпростерті (чорнобривці), виспівані у піснях та народному фольклорі. Ці квіти є одним із символів України. Їх Батьківщиною вважається Америка, а в XVI столітті чорнобривці були завезені з Америки в Іспанію і звідти швидко поширилися по всій Європі і Азії.

Про ці дивні квіти існують міфи та легенди.

За одним з них назва пов'язана з ім'ям Тагеса, який був онуком бога Юпітера. Він вмів пророкувати майбутнє і до того ж славився яскравою красивою зовнішністю.

За літературними даними [2,с.23], тагетеси містять значну кількість біологічно активних сполук. В народній медицині використовуються у вигляді водного настою квіток, як сечогінний, потогінний і протиглисний засіб.

У фармацевтичній промисловості з рослини видобувають жовтий пігмент лютеїн, що покращує зір при патології макули сітківки ока. Лютеїн використовують як БАД і як харчовий барвник, код якого Є161.

В даний час в офіційній фармакології лікарські препарати з квіток чорнобривців розпростертих не знайшли широкого застосування через низку причин. Однією з них можна вважати недосконалість технології отримання лікарських препаратів, а саме недостатнім вивчення параметрів екстракції.

В різних фракціях витягів містяться різні групи біологічно активних сполук (флавоноїди та каротиноїди). Кожна із зазначених фракцій не може проявити повний фармакологічний потенціал всієї рослини. Розробка такого препарату, який об'єднав би біологічно активні речовини гідрофільного і гідрофобного характеру, дозволила б об'єднати весь фітокомплекс квіток чорнобривців розпростертих в одній лікарській формі.

Тому дослідження по комплексній технології отримання окремих фракцій з тагетесів, що дозволяє витягти в одному технологічному циклі як ліпофільну, так і гідрофільну фракцію з подальшою розробкою на їх основі твердої лікарської форми, є актуальною проблемою для фармацевтичної галузі.

Мета роботи:

Виготовити жирну олію чорнобривців на основі оливкової олії та застосувати її в косметичному засобі – милі-суфле.

Для реалізації поставленої мети ми вважали за доцільне вирішення наступних завдань:

1. Проаналізувати дані літератури, вимоги фармакопеї України щодо питань якісного і кількісного складу основних груп біологічно активних сполук квіток *Tagetes patula*.

2. Ознайомитись з хімічним складом, фармакологічними властивостями рослинної сировини, її застосуванням в народній медицині та в побутових умовах, зробити порівняльну характеристику з обліпиховою олією.

Напрямки наукових досліджень в Україні.

Науковцями Запорізького Державного медичного університету під керівництвом доктора фармацевтичних наук професора О.В. Мазуліна у 2013 році було досліджено кількісний вміст основних біологічно активних речовин квіток чорнобривців розпростертих (*Tagetes patula*).

Вперше доведено, що основними флавоноїдами в них є патулетин і патулітрин, а також рутин.

Вивчено вітамінний і амінокислотний склад квіток чорнобривців і показано наявність лейцину, глутамінової та аспарагінової кислот, каротиноїдів, токоферолів і кислоти аскорбінової. Олія виявляє бактерицидну дію відносно таких мікроорганізмів, як: *Staphylococcus aureus*, *Staphylococcus saprophytus*; мікостатичну активність до *Candida albicans*, *Trichophyton rubrum* [3].

Порівняємо з обліпиховою олією, яка відома своєю високою біологічною цінністю. За рахунок наявності в ній каротиноїдів, флаваноїдів,

фітостеролів, вітамінів К та Є, обліпихова олія має бактерицидний та пом'якшувальний ефект, підвищує пружність та еластичність шкіри, відновлює її ліпідний і кислотно-лужний баланс.

Виконання завдань дослідження.

1. Перевірка властивостей жирної олії тагетесів на практиці.

Нами була виготовлена на основі оливкової олії жирна олія чорнобривців, яку додали до мила-суфле ручної роботи (за авторським рецептом).

Склад мила-суфле: мильна основа, настій квіток ромашки, емульгатор Olivem®1000, олія чорнобривців, D-пантенол, ефірна олія мандаринова. Мило-суфле (збите мило) відрізняється від твердого мила тим, що на одній зі стадій виготовлення воно збивається протягом тривалого часу в густу піну, що насичує його структуру киснем і робить її повітряною, схожою на суфле. Це мило не проходить ніякої термічної обробки, зберігаючи відповідно всі корисні властивості своїх складових.

Одна з переваг мильної основи SLS Free, за яке вона настільки улюблена миловарами – це відсутність у складі основи лаурил сульфату натрію, який має подразнюючу дію на шкіру.

Так як отримана олія тагетесів містить флаваноїди та каротиноїди (це спостерігається в темно-бурому кольорі олії), ми можемо стверджувати, що наш витяг чинить антиоксидантну, протизапальну дію, створює бар'єр для ультрафіолету.

Для розбавлення мильної основи використовували настій квіток ромашки аптекарської, яка чинить протизапальний та антисептичний ефект.

Olivem®1000 – запатентований натуральний рослинний емульгатор нового покоління з оливкової олії, який представляє з себе складне поєднання жирних кислот, хімічно аналогічних ліпідному складу шкіри.

Декспантенол (D-пантенол) – лікарський засіб, вітамін групи В – похідний пантотенової кислоти. Надає регенеруючу, метаболічну і протизапальну дію.

Ефірна олія мандарину – рідина жовто-гарячого кольору з дуже ніжним, солодким, цитрусовим ароматом, має антисептичну, спазмолітичну, протигрибкову і протизапальну дію.

2. Приготування.

Мильну основу і емульгатор розтопили на водяній бані, додали свіжовиготовлений настій квітів ромашки, олію чорнобривців, D-пантенол, ефірну олію мандарину і все ретельно збили міксером до утворення стійкої повітряної маси. Готове мило-суфле розклали в ємності і витримали до повного охолодження. Так як воно не містить консервантів і виготовлене з натуральних компонентів, зберігати його бажано в прохолодному темному місці.

Нами розглянуто хімічний склад, фармакологічні властивості, застосування жирної олії чорнобривців, яка була включена до мила-суфле.

Було порівняно наш витяг з обліпиховою олією і зроблені висновки, що жирна олія чорнобривців є гарною альтернативою обліпиховій олії.

Список використаної літератури:

1. Ульяновский Н.В., Косяков Д.С., Боголицын К.Г. и др. Разработка экспрессных методов аналитической экстракции каротиноидов из растительного сырья // Химия растительного сырья. – 2012. – № 4. – С. 147–152.
2. О. О. Малугіна, О. В. Мазулін Визначення кількісного вмісту флавоноїдів у суцвіттях чорнобривців розлогих і прямостоячих // Запорізький медичний журнал. – 2013. – № 6. – С. 88–91.

УДК 615.1:371.388

А 43

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ФАРМАКОГНОСТИЧНОЇ ПРАКТИКИ В КОЛЕДЖІ НФаУ

Тюкіна В.М., Берестова В.В.

Коледж НФаУ

Фармакогнозія – це наука, яка вивчає дикорослі та культивовані лікарські рослини, заготівлю, зберігання та дослідження лікарської рослинної сировини. Вона відіграє провідну роль у підготовці фахівців зі спеціальності «Фармація». Препарати рослинного походження є традиційними лікарськими засобами в багатьох країнах світу, а їх використання в сучасній медицині не лише залишається стабільним, але й має тенденцію до збільшення.

При викладанні курсу фармакогнозії в Коледжі НФаУ студенти спочатку опановують теоретичний матеріал, зокрема за допомогою наочних посібників: гербаріїв лікарських рослин, колекцій зразків лікарської рослинної сировини, атласів лікарських препаратів рослинного походження, колекцій ефірних та жирних олій з рослин. Такий підхід, безумовно, максимально наближає студентів до сприйняття лікарських рослин в природних умовах та усвідомлення їхнього значення у практичній професійній роботі майбутніх фармацевтів.

Для поглиблення теоретичної підготовки, якісного формування практичних навичок та виконання завдань, що пов'язані з раціональним природокористуванням, заготівлею, сушінням лікарської рослинної сировини, студенти проходять фармакогностичну практику, що є вагомою частиною практичної підготовки студентів.

Дидактичною метою навчальної практики з фармакогнозії є вивчення дикорослих лікарських рослин в різних місцевостях, поглиблення знань з основ систематики рослин, закріплення навичок гербаризації лікарських рослин.

Велика перевага фармакогностичної практики перед іншими видами практик полягає в тому, що вона відкриває широкі можливості вивчення рослин в їх природному оточенні, оскільки проходить безпосередньо на базах ботанічних садів Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, фармакопейних ділянках Національного фармацевтичного університету.

Позитивним моментом є інтерактивність навчання, коли студенти є не пасивними спостерігачами, а активними учасниками процесу здобування знань. Основними видами діяльності студентів є ознайомлення з особливостями заготівлі, сушіння різних груп лікарської рослинної сировини, враховуючи їх властивості; засвоєння прийоми агротехніки культивування лікарських рослин вегетативним та насінним методами в ботанічних садах, теплицях, оранжереях; оволодіння технікою гербаризації лікарських рослин та методами визначення тотожності свіжої лікарської рослинної сировини за морфологічними ознаками та за допомогою експрес – аналізу в польових умовах на наявність різних груп біологічно-активних сполук: антраценпохідних, дубильних речовин, алкалоїдів; характеристика можливими домішками ботанічно близьких рослин; складання скороченої характеристики кожної заготовленої рослини; оформлення щоденнику практики.

Ознайомлення з організацією заготівлі лікарської рослинної сировини проходить з попереднім визначенням запасів сировини в природних умовах методами пробної ділянки, проекційного покриття та модельної гілки. Для засвоєння прийомів збору студенти складають інструкції підготовчої роботи заготівлі рослинної сировини. При заготівлі студенти характеризують лікарські рослини за схемою: фаза розвитку, термін збирання, техніка збирання, нормативні вимоги до якості сировини, ознаки можливого браку.

За період проходження навчальної практики з фармакогнозії студенти ретельно оформлюють щоденник, в якому представлені зібрані мікрогербарії лікарських рослин та їх морфологічна характеристика. Отже, знання з фармакогнозії збагачують світогляд фармацевта, допомагають зрозуміти значення рослин для створення лікарських препаратів, оскільки неможливо вивчити фармакогнозію відірвано від природи, суспільства та майбутнього планети.

Досягти високого рівня знань і оволодіння практичними навичками можна лише при комплексному підході до вивчення лікарських рослин з використанням глибокого взаємозв'язку між окремими дисциплінами, такими як фармакологія, фармацевтична хімія, ботаніка, які допомагають в розкритті залежності фармакологічної дії лікарських рослин від їх хімічного складу. Тому при вивченні рослин у природних умовах на базах практики студентам подається інформація не тільки про ботанічні особливості

кожної рослини, умови її вирощування, заготівлю, зберігання ЛРС, але і про основні БАР, їх лікувальні властивості, що дійшли до нас з давніх часів та про сучасні препарати на основі ЛРС. Такий підхід максимально наближає студентів до їх практичної діяльності в аптечній мережі у подальшому.

Вагомим результатом практики є формування фахових компетентностей: здатність організовувати та проводити заготівлю лікарської рослинної сировини з урахуванням раціонального використання ресурсів лікарських рослин, прогнозувати та обґрунтовувати шляхи вирішення проблеми збереження та охорони заростей дикорослих лікарських рослин; здійснювати товарознавчий аналіз. Після фармакогностичної практики лікувальні можливості рослин носять для студентів вже не абстрактну, а конкретну інформацію. Студенти стають спроможними орієнтуватись в схожих видах лікарських рослин, відрізняти офіційні лікарські рослини від неофіційних.

Отже, фармакогностична практика є стратегічним підходом до підготовки фахівця в галузі фармації. Вона вчить фармацевта дбати про здоровий спосіб життя як свого, так і пацієнта, допомагати людям, завдяки своїм знанням, адже в основу знань з лікарських рослин закладені природні фактори зцілення людини. Вона закладає основу для подальшого більш поглибленого вивчення фармакогнозії, фармако-біологічних властивостей лікарських рослин і їх застосування у науковій та народній медицині. Зацікавленість обумовлена зростаючою кількістю на ринку України препаратів, до складу яких включені лікарські рослини, обмеженою кількістю інформації у анотаціях.

Таким чином, фармакогностична практика має велике значення у формуванні особистості майбутнього фахівця фармації, забезпечує якість знань, духовно збагачує, надихає студентів до філософського ставлення до самого життя, в якому вони у своїй практичній діяльності будуть неодноразово користуватися лікарськими препаратами рослинного походження.

УДК 614.2:615.12

**ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ВИЇЗНИХ СЕМІНАРІВ НА БАЗІ
ПАТ «ФАРМАК» В РАМКАХ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
З ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ХІМІЇ**

*Міськова К.В., доц. Кізь О.В., доц. Сич І.А., доц. Подольський І.М.,
ас. Девяткіна А.О., ас. Гріневич Л.О., ас. Сулейман М.М.*

Кафедра медичної хімії

Актуальність. Виробнича практика з «Фармацевтичної хімії» є одним із важливих етапів на шляху до підготовки фахівця фармацевтичної галузі. Вона є продовженням навчального процесу і призначена для закріплення та розширення теоретичних знань, що отримані студентом у ви-

щому навчальному закладі, а також розвитку практичних навичок у сфері виробництва та оцінки якості лікарських препаратів.

Виклад основного матеріалу. У рамках виробничої практики студентам п'ятого курсу було запропоновано відвідати завод повного циклу «Фармак» (м. Київ). Кафедрою медичної хімії НФаУ за підтримки відділу практики та сприяння працевлаштуванню було організовано два виїзні семінари на підприємство (9 та 17 березня 2017 року), у яких взяли участь викладачі і студенти випускного курсу спеціальності «Фармація».

В рамках науково-практичного семінару відбулася екскурсія на виробництво, де студенти та викладачі кафедри медичної хімії мали змогу отримати реальні практичні знання про сучасне фармацевтичне виробництво, яке працює згідно «Правил належної виробничої практики (GMP)» [2], та міжнародних стандартів ISO 9001, ISO 14001 та ISO 13485, ознайомитись з його високотехнологічними потужностями та виробничими процесами.

Сьогодні «Фармак» – це один із найбільших виробників лікарських препаратів в Україні, частка ринку якого серед українських виробників складає 16,8 %; лідер із експорту ліків – близько 24,6 % продукції постачається у більш, ніж 20 країн світу [1]. Завод «Фармак» має потужну виробничу ділянку, що відповідає національним та міжнародним Правилам належної виробничої практики (GMP) і пропонує своїм покупцям близько 340 номенклатурних позицій прайс-листу. Лінійка лікарських препаратів корпорації застосовується в таких терапевтичних напрямках, як ендокринологія, кардіологія, офтальмологія, неврологія, ревматологія та простудні захворювання.

Завод «Фармак» – це цілий комплекс з автономним живленням, герметичними приміщеннями, фільтрами води та повітря, стерильними шлюзами та високим рівнем чистоти від первинного синтезу речовин до транспортування готових препаратів. У рамках екскурсії спеціалісти заводу розповіли як відбувається процес виробництва готових лікарських засобів, в яких умовах виробляються ліки, які вимоги ставляться до персоналу, що працює на виробництві, правила гігієни.

Більше детально нам була представлена виробнича ділянка з виготовлення твердих лікарських форм. Студентам була надана можливість ознайомитися з роботою лабораторного устаткування, обладнанням для пакування, системою забезпечення чистоти повітря та водопідготовкою.

Під час екскурсії наголошувалось на тому, що в компанії «Фармак» постійно вдосконалюється система забезпечення якості лікарських препаратів, яка досягається завдяки дотриманню належних практик на всіх етапах життя лікарського препарату – від розробки молекули до готового лікарського засобу на полицях аптек. Більш того, в рамках проведеної екскурсії відбулась широка дискусія з представниками підприємства стосов-

но можливостей розширення участі виробників фармацевтичної продукції у практичній підготовці майбутніх фахівців для галузі, в тому числі і в сфері фармацевтичного аналізу [3].

Висновки. Організація виїзних семінарів на фармацевтичні підприємства для студентів випускних курсів в рамках виробничої практики з фармацевтичної хімії дозволяє студентам побачити точки докладання своїх теоретичних знань та практичних навичок з фармацевтичного аналізу у сучасній аналітичній лабораторії. Цей інформаційно-роз'яснювальний захід дав також унікальну нагоду бажаючим студентам поспілкуватися з роботодавцями, отримати інформацію про компанію, дізнатися про вимоги до якості фахової підготовки, познайомитися з майбутнім місцем практики, стажування, тимчасової або постійної роботи. Такого роду заходи також значною мірою впливають на мотивацію студентів до закріплення та розширення знань та умінь, що вони одержують в стінах навчального закладу.

Література:

1. Офіційний сайт ПАТ «Фармак»: <http://farmak.ua>.
2. Нововведення в требованиях GMP. Фармацевтическая система качества / Еженедельник «АПТЕКА», №18-19 (889-890).
3. Фармацевтичний аналіз / Фармацевтична енциклопедія (*on-line* доступ: <http://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/326/farmaceutichnij-analiz>).

УДК 614.2:615.12

ДІАЛОГ З ФАХІВЦЯМИ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ – ВАЖЛИВИЙ КРОК У ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ КЛІНІЧНОГО ПРОВІЗОРА

Доц. Подольський І.М., проф. Перехода Л.О.

Кафедра медичної хімії

Актуальність. Медична хімія посідає провідне місце у комплексі фармацевтичних наук для клінічного провізора, оскільки вона готує спеціаліста до вирішення таких найважливіших питань, як створення нових лікарських засобів, виявлення та визначення лікарських засобів та їх метаболітів, а також розуміння хімічних основ дії ліків [1].

З моменту створення спеціальності «Клінічна фармація» у Національному фармацевтичному університеті студенти – майбутні клінічні провізори заслужено вважаються «флагманами» в системі підготовки фахівців фармацевтичної галузі. Дуже багато наших випускників – клінічних провізорів працюють медичними представниками вітчизняних і закордонних фармацевтичних фірм. До речі, клінічні випробування – четверта сфера, де після аптеки, лікарні чи медичного представництва може знайти собі гідне застосування клінічний провізор [2]. Якісна теоретична та прак-

тична підготовка з дисципліни «Медична хімія» відіграє в цьому не останню роль.

Виклад основного матеріалу. В Україні тривалий час фармацевти з дипломом за спеціальністю «Клінічна фармація» не мали права працювати в аптеці – відпускати лікарські засоби за першим столом, а також призначатися на посади завідуючих аптеками (Наказ МОЗ України № 340). Це мало потужний вплив на формування мотивації у студентів до навчання за цим напрямом. Навіть в теперішній час, коли на законодавчому рівні клінічному провізору знайшлося місце в аптеці, майбутні спеціалісти все частіше пов'язують своє майбутнє зі сферою R&D (Research and Development). Тим більше, що одержані під час навчання теоретичні знання та практичні навички надають клінічним провізорам певних конкурентних переваг над провізорами та лікарями на ринку працевлаштування саме у цій сфері.

Зацікавленість студентів у майбутньому працевлаштуванні в сфері R&D на провідних фармацевтичних підприємствах України останнім часом знаходить відгук з боку роботодавців, оскільки протягом декількох останніх років докорінно змінилась «філософія» вітчизняних виробників фармацевтичної продукції. Сучасний світ вимагає інноваційного підходу до створення, навіть, генеричних лікарських засобів, а впровадження у медичну практику оригінальних препаратів стало головною метою майже усіх підприємств.

Налагодити діалог між роботодавцями та майбутніми клінічними провізорами допомагають запрошення фахівців українських фармвиробників з лекціями майстер-класу до університету. Прикладом такої взаємодії може слугувати лекція «Сучасний drug-дизайн» фахівців ТОВ «Юрія-Фарм», що була організована кафедрою медичної хімії НФаУ за підтримки відділу практики та сприяння працевлаштуванню НФаУ 13 грудня 2016 року, на яку були запрошені в тому числі і студенти випускного курсу спеціальності «Клінічна фармація».

Сьогодні ТОВ «Юрія-Фарм» є потужною міжнародною спеціалізованою фармацевтичною корпорацією, що покриває 60% потреб ЛПУ в госпітальних розчинах. Завдяки наявному асортименту Корпорація «Юрія-Фарм» забезпечує повний спектр інфузійних рішень широкого кола захворювань. На підприємстві налагоджено виробництво як добре відомих госпітальних розчинів, так і лінійки оригінальних інфузійних препаратів, що не мають аналогів. Впроваджуючи інноваційні технології на виробництві, «Юрія-Фарм» першими в Україні налагодили промислове виробництво парентеральних препаратів як в добре відомих скляних флаконах та полімерних контейнерах, так і в інших, унікальних для українських споживачів формах.

Відповідно до загальної стратегії розвитку Корпорації основні напрямки діяльності R&D включають розробку та впровадження у виробництво інноваційних лікарських засобів (в т.ч. модифікованих генериків).

Саме інноваційна політика підприємства створила передумови до залучення майбутніх клінічних провізорів до сфери розробки новітніх лікарських засобів.

Під час лекції майстер-класу фахівців ТОВ «Юрія-Фарм» відбулась широка дискусія відносно можливості організації виробничої практики з медичної хімії студентів спеціальності «Клінічна фармація» у новому форматі – як майбутніх наукових кадрів для підприємства. Студентам були продемонстровані сучасні можливості по створенню нових лікарських засобів «від молекули до препарату», в процесі чого вони могли побачити практичні точки докладання своїх теоретичних знань та умінь.

Висновки. Організація більш тісної та плідної взаємодії між фахівцями фармвиробництва у сфері R&D та студентами спеціальності «Клінічна фармація» в процесі їх практичної підготовки, безумовно, є потужним фактором мотивації майбутніх спеціалістів на здобуття якісних теоретичних знань та практичних навичок у рамках навчальної дисципліни «Медична хімія».

Література

1. Граник В.Г. Основы медицинской химии. – М., 2001; Block J.H., Beale J.M. Organic medicinal and pharmaceutical chemistry. – 11th ed. – Lippincott Williams & Wilkins, 2004.
2. Ідеальний працівник для лікарні й аптеки – клінічний провізор! /«Фармацевт Практик», №9, 2013.
3. Офіційний сайт ТОВ «Юрія-Фарм»: <http://www.uf.ua/ua/>.

УДК 373.1.02:51-2

СПЕЦИФІКА ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ «ВСТУП ДО ФАХУ» СТУДЕНТАМИ 1-ГО КУРСУ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «МЕНЕДЖМЕНТ»

Кардаш С.О., доц. Васильєв С.В.

Кафедра менеджменту і адміністрування

Важливим аспектом професійно-практичної підготовки студентів НФаУ є обмін досвідом з приводу проходження практики між студентами різних курсів і різних освітніх програм НФаУ. Однією із таких освітніх програм є освітня програма «Менеджмент».

Проходження практики «Вступ до фаху» має важливе значення для студентів 1 курсу освітньої програми «Менеджмент». Адже колишньому школяру слід якомога швидше адаптуватися до специфіки навчання в уні-

верситеті. Саме тому проходження цієї практики заплановано саме на 1 семестр 1 курсу навчання студента.

Керівником студента під час проходження цієї практики є один із досвідчених викладачів кафедри менеджменту і адміністрування. Студенту розповідають про історію та традиції НФаУ, історію кафедри менеджменту і адміністрування, розташування корпусів та гуртожитків. Колишні школярі ознайомлюються зі специфікою навчального процесу в університеті та його відмінностями від шкільних уроків. Адже навчання у вищому навчальному закладі передбачає більший ступінь самостійності особи в навчальному процесі.

Також під час практики «Вступ до фаху» студенти 1 курсу починають знайомитися із характеристикою фармацевтичної галузі економіки України та специфікою менеджерської праці. Адже кожна галузь економіки має власні особливості, які стосуються як характеристик продукції, що виробляється, так і ринків збуту, підбору кваліфікованого персоналу, спеціальних знань для роботи у фармацевтичній галузі.

Викладачі кафедри менеджменту і адміністрування розповідають про особливості менеджерської праці. Управлінська діяльність висуває морально-етичні та професійні вимоги до керівника, необхідність розуміти технічний та економічний бік виробництва. Робота із людьми завжди пов'язана із необхідністю враховувати думку та досвід інших осіб, виявляти повагу до їх честі та гідності, релігійних і національних традицій. Тому якості людяності і гуманізму обов'язково повинні бути притаманні керівникові.

Менеджер обов'язково повинен бути професіоналом у тій галузі, якою він керує. Без розуміння технічного боку виробничого процесу важко керувати промисловими підрозділами. Водночас, без розуміння сутності економічних зв'язків важко здійснювати діяльність із закупівлі сировини або реалізації готової продукції.

Окрім того, менеджеру варто бути обізнаним із законодавством, яке регулює підприємницьку діяльність взагалі та господарську діяльність у певній галузі економіки зокрема. Керуючи людьми, слід знати основні засади трудового права України, адже дотримання законодавства в процесі управління є вкрай важливим для управління.

Таким чином, практика «Вступ до фаху» призначена для загального ознайомлення студента зі специфікою навчання у вищому навчальному закладі, а також особливостями менеджерської праці у фармацевтичній галузі економіки України. Дана практика сприяє адаптації колишніх школярів у статусі студента вищого навчального закладу.

Література

1. Бажин И. И. Информационные системы менеджмента : [уч. пос.] / И. И. Бажин. – М. : ГУ-ВШЭ, 2013. – 688 с.

2. Баканов М. И. Теория экономического анализа : [учебник] / М. И. Баканов, П. И. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 2014. – 327 с.
3. Гавва В. Н. Потенціал підприємства: формування і оцінювання : [навч. пос.] / В. Н. Гавва, Е. А. Божко. – К. : Центр навчальної літератури, 2014. – 224 с.
4. Посилкіна О. В. Інноваційно-інвестиційний розвиток фармацевтичного виробництва: проблеми фінансового забезпечення : [монографія]. – Х. : Вид-во НФАУ; Золоті сторінки, 2002. – 528 с.

УДК 373.1.02:51-2

ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ МЕНЕДЖЕРСЬКОЇ ПРАКТИКИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО СПРЯМУВАННЯ

доц. Носик О.М., доц. Васильєв С.В.

Кафедра менеджменту і адміністрування

Студенти 6 курсу освітньої програми «Менеджмент організацій і адміністрування» проходять менеджерську практику науково-дослідного спрямування. Метою виробничої практики науково-дослідного спрямування є розвиток навичок і вмінь інформаційно-аналітичної, проектно-дослідницької, діагностичної, інноваційної та консалтингової діяльності для вирішення прикладних проблем управління підприємницькими структурами, удосконалення системи управління їх діяльністю в сучасних умовах господарювання; набуття вміння адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію передового досвіду підприємництва до умов діяльності конкретного підприємства; закріплення практичних навичок проведення економічного дослідження, формування його інформаційного, правового та методичного забезпечення, виходячи із суті проблем, що вирішуються, та обмежень, пов'язаних з діяльністю конкретного підприємства; впровадження розроблених рекомендацій та пропозицій у практичну діяльність підприємства.

Під час проходження практики студент повинен охарактеризувати підрозділ, що відповідає за розробку стратегії діяльності підприємства, здійснити комплексний аналіз діяльності підприємства з використанням сучасних методик з позиції системного підходу. Також варто розробити стратегічні заходи функціонування організації з метою вибору оптимальної стратегії, обґрунтувати шляхи реалізації конкурентних переваг підприємства, розробити стратегічні альтернативи розвитку підприємства та вибрати найбільш оптимальну з них.

Одним із різновидів завдань для студента повинен бути аналіз інноваційно-інвестиційної діяльності організації, який включає характеристику підрозділу, що відповідає за здійснення інноваційно-інвестиційної

діяльності. У результаті дослідження необхідно з'ясувати, чи здійснює підприємство інвестиційну діяльність. Якщо так, то студенту необхідно розрахувати ефективність проектів і розробити заходи щодо вдосконалення інвестиційної діяльності.

Залежно від спеціалізації навчання, наукових інтересів та особистих бажань студент повинен розробити конкретні та обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення окремого напрямку (напрямів) роботи підприємства або впровадження певного нововведення (інновації).

Пропозиції можуть бути спрямовані на удосконалення існуючих функціональних напрямів діяльності підприємства: планово-економічна, управління персоналом, маркетингово-комерційна, фінансово-облікова діяльність тощо. Також пропозиції можуть передбачати принципові нововведення: впровадження нових продуктів, диверсифікація, переспеціалізація діяльності, здійснення реального чи фінансового інвестування, вихід на зовнішні ринки і т.д.

Розробка пропозицій має ґрунтуватися на виявлених недоліках організації роботи підприємства, наявних резервах її удосконалення, вивченні вітчизняного й закордонного досвіду провідних підприємств аналогічного та споріднених профілів діяльності.

Базами для проходження виробничої практики можуть бути як фармацевтичні підприємства, так і підприємства інших галузей економіки. Серед фармацевтичних підприємств варто назвати ТОВ ФК «Здоров'я», ПрАТ «Лекхім-Харків» та інші.

Література

1. Бажин И. И. Информационные системы менеджмента : [уч. пос.] / И. И. Бажин. – М. : ГУ-ВШЭ, 2013. – 688 с.
2. Баканов М. И. Теория экономического анализа : [учебник] / М. И. Баканов, П. И. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 2014. – 327 с.
3. Гавва В. Н. Потенціал підприємства: формування і оцінювання : [навч. пос.] / В. Н. Гавва, Е. А. Божко. – К. : Центр навчальної літератури, 2014. – 224 с.
4. Посилкіна О. В. Інноваційно-інвестиційний розвиток фармацевтичного виробництва: проблеми фінансового забезпечення : [монографія]. – Х. : Вид-во НФАУ; Золоті сторінки, 2002. – 528 с.

УДК 378.24:579.61

**СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К ПРАКТИЧЕСКОЙ
ПОДГОТОВКЕ ВЫПУСКНИКОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ
«ЛАБОРАТОРНАЯ ДИАГНОСТИКА»**

доц. Тищенко И.Ю., проф. Филимонова Н.И.

Кафедра микробиологии, вирусологии и иммунологии

В век высоких технологий и все возрастающего темпа жизни предъявляются особые требования к выпускникам ВУЗов: высокая профессиональная компетентность, конкурентоспособность знаний и навыков, способность продемонстрировать высокий уровень практической подготовки с первого дня выхода на рабочее место. Лабораторная диагностика сегодня заняла ключевую позицию в медицине, так как своевременно поставленный диагноз – это залог успешной и обоснованной терапии.

На современном этапе практическая подготовка будущих специалистов-технологов лабораторного дела и врачей-лаборантов является одной из основных форм учебного процесса для студентов специальности «Лабораторная диагностика» и базируется на профессиональных теоретических знаниях. Основной целью практики является: совершенствование профессиональной подготовки студентов на основе их непрерывного участия в деятельности учреждений и служб медицинского профиля; а также формирование у них комплекса знаний, умений и навыков, необходимых для успешной и эффективной профессиональной деятельности.

Особое значение в формировании специалиста-профессионала в области лабораторной диагностики принадлежит систематической и непрерывной практической подготовке, которая включает ознакомительную, учебную, производственную и преддипломную практики. Организация практик на всех этапах направлена на обеспечение последовательности и непрерывности овладения студентами профессиональной деятельностью в соответствии с требованиями к уровню подготовки выпускника. Все виды практик являются обязательными и представляют собой вид учебных занятий, непосредственно ориентированных на профессионально-практическую подготовку студентов, которые определяются основной образовательной программой высшего учебного заведения.

Изучение профессионально ориентированной дисциплины «Микробиология, вирусология и иммунология с микробиологической диагностикой» и освоение большого спектра бактериологических и иммунологических методик являются актуальными для подготовки как бакалавров, так и магистров.

Сегодня микробиологические исследования имеют приоритетное развитие, они востребованы практически при всех видах медицинской помощи. Все более актуальными и перспективными становятся современные

методы диагностики: с развитием молекулярно-биологических исследований связывают существенный прорыв в диагностике и лечении наследственных, инфекционных, онкологических и других видов заболеваний. В тоже время высочайшая чувствительность делает этот метод подверженным необъективным заключениям при непрофессиональном подходе. Актуальным представляется поэтапное, сочетающееся с другими видами лабораторных исследований, внедрение таких технологий как ДНК-зондирование, полимеразная цепная реакция (ПЦР), ПЦР в реальном времени, другие методы молекулярной диагностики для идентификации инфекций, передаваемых половым путем (ИППП), контроля банков крови и т.д.

Иммунологические исследования в лабораторной диагностике приобретают все больший удельный вес. Лабораторная иммунология имеет собственный предмет исследования, связанный с оценкой иммунного статуса, включая определение параметров клеточного и гуморального иммунитета, диагностику и характеристику аутоиммунных заболеваний, иммунный компонент широко распространенной патологии. Инфекционная иммунология становится отдельным современным направлением лабораторной диагностики, позволяющим не только идентифицировать вирусные, бактериальные, паразитарные инфекции, но и определить титры антител, оценить иммунитет к отдельным видам инфекционных заболеваний. Внедрение современных иммунологических исследований в лабораторную службу требует подготовки высокопрофессиональных специалистов-технологов лабораторной диагностики. Лабораторная служба заинтересована в появлении специалистов нового уровня, способных работать с высокотехнологичными иммунохимическими, иммуноферментными анализаторами и другой современной лабораторной техникой. Наша задача – создать все условия для получения необходимых практически навыков нашими студентами. Эту задачу мы реализуем путем прохождения производственной и преддипломной практики в бактериологической лаборатории, и преддипломной практики по клинической иммунологии – в иммунологической лаборатории.

Нами заключены долгосрочные договоры о сотрудничестве со следующими базами практики: Научно-исследовательская лаборатория микробиологии и иммунологии кафедры микробиологии, вирусологии и иммунологии НФаУ, ГУ «Институт общей и неотложной хирургии им. В.Т. Зайцева НАМН Украины», ГУ «Институт дерматологии и венерологии АМН Украины, ГУ «Харьковский областной лабораторный центр Госсанэпидслужбы Украины», КП «Санэпидсервис», ГУ «Институт патологии позвоночника и суставов им. проф. М.И. Ситенко АМН Украины». Однако в результате дефицита времени и недостатка современного оборудования существуют проблемы в полноценной профессиональной подготовке наших студентов.

Таким образом, в наше время возрастает актуальность учебной практики в течение всего времени обучения студентов, а для реализации этой задачи необходимо создание современно оборудованной учебно-тренинговой лаборатории при кафедре. Это обеспечит непрерывность профессиональной подготовки студентов и позволит овладеть им всем спектром практических навыков к моменту окончания обучения.

Перечень использованных источников:

1. Камышников В.С., Сергейчик Н.Л., Зубовская Е.Т. Организация клинической лабораторной службы: метод. указания. Минск, 2008. 121 с.
2. Graylyn Conference Report. Recommendations for reform of clinical pathology residency training: conjoint task force of Clinical Pathology Residency Training Writing Committee. Am J Clin Pathol 1995;103:127-129. [PubMed]
3. http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/vocational_training/qualifications_recognition/123021_en.htm. Accessed: 24 April 2010.

УДК 378:616.01/-099

**ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ ДИАГНОСТИЧЕСКОЙ
МЕДИЦИНЫ В СТРАНАХ ЕВРОСОЮЗА И США**

проф. Филимонова Н.И., доц. Тищенко И.Ю.

Кафедра микробиологии, вирусологии и иммунологии

Диагностическая медицина – это фундамент современной медицины. А подготовка высококвалифицированных специалистов-диагностов – актуальнейшая проблема системы медицинского образования во всех странах мира. Кадровую основу высшего звена клинико-лабораторной службы в Европе и Америке составляют специалисты медицинского, биологического или фармацевтического направления, тогда как среднее звено представлено медицинскими лабораторными техниками и медицинскими технологами, а также флеботомистами, лабораторными ассистентами и регистраторами. Медицинским консультированием занимаются специалисты в области лабораторных исследований, имеющие высшее медицинское образование, это – медицинские патологи.

Медицинская (клиническая) патология и другие аналоги этой диагностической дисциплины: клиническая патология -в США, клиническая (медицинская) биология – во Франции, Бельгии, Нидерландах, Австрии, лабораторная медицина -в Германии, биопатология -в Греции, тесно связаны с выполнением лабораторных исследований. Ее основными разделами являются микробиология, иммунопатология, молекулярная патология, цитогенетика, клиническая химия, гематология, трансфузиология и коагулология.

Клинические (медицинские) патологи выступают в роли консультантов других врачей, используя свои знания для оказания помощи в диагностике заболеваний и лечении пациентов. Одновременно патологи работают в тесном контакте со специалистами среднего звена – медицинскими технологами. Специалисты в области научных исследований (research pathologist) изучают клинические случаи и экспериментальные модели заболеваний, работая с клеточными культурами и тканевыми препаратами.

Медицинская патология за рубежом как медицинская дисциплина объединяет морфологическую и лабораторную диагностику. Сами же медицинские патологи представляют собой специалистов, которые по данным лабораторных исследований способны оценить состояние пациента, установить причины заболевания, осуществить правильную лабораторную диагностику и лабораторный контроль (мониторинг) лечения больных. Они отвечают за получение и интерпретацию всей клинико-лабораторной информации, консультируют лечащих врачей по всем входящим в их компетенцию вопросам.

В США подготовка специалистов лаборатории с высшим медицинским образованием предусматривает четырехлетнее освоение общенаучных дисциплин (биологии, микробиологии, химии, анатомии) с последующим четырехлетним изучением медицинских дисциплин в сочетании с практикой. В дополнение к этому осуществляется прохождение 4-х или 3-х годичной специализации с обязательной практикой по всем исследовательским направлениям (резидентура) в аккредитованном медицинском образовательном учреждении.

В США и Великобритании общая продолжительность подготовки медицинских патологов составляет 11–12 лет.

В странах Евросоюза требования к базовому образованию лабораторных специалистов различаются: оно может быть медицинским, биологическим, химическим или фармацевтическим. Соответствующие должности обозначаются как медицинский/клинический патолог, исследователь, биопатолог, фармацевт-биолог, клинический исследователь.

Во Франции основная часть специалистов клинических лабораторий имеет университетское фармацевтическое образование. Фармацевты-биологи составляют 75% специалистов клинических лабораторий, остальная часть – медицинские биологи (врачи-патологи – 25%). Подготовка врачей занимает 10–12 лет. В Германии подготовка специалиста в области лабораторной медицины занимает минимум 10 лет: первые 5 лет отводятся на получение базового медицинского образования, последующие 5 лет – последипломного.

Кроме патологов, биологов и исследователей в лабораториях работает большое количество специалистов среднего звена (медицинских технологов), которые составляют основную часть лабораторной службы.

Их обязанности намного шире, чем у аналогичных специалистов в нашей стране. Они выполняют достаточно сложные химические, биологические, гематологические, иммунологические и бактериологические исследования: микроскопируют препараты крови и других биологических жидкостей, проводят культуральные исследования по поиску и идентификации бактерий, грибов, паразитов и других микроорганизмов, выполняют изо-серологические тесты, осуществляют автоматизированные исследования.

В США и других странах Европы, Азии и Америки благодаря бурному прогрессу фундаментальных, биологических и медицинских наук медицинская патология развивается быстрее, чем другие медицинские специальности и считается весьма перспективным направлением.

Таким образом, в разных странах мира используются две модели подготовки специалистов в области лабораторной медицины: *врач-патолог* (обладающий достаточно большими знаниями в области аналитических исследований) и *биолог-аналитик* (или химик-аналитик).

Роль практической подготовки в становлении высокопрофессиональных кадров специалистов лабораторной медицины неоспоримо велика: удельный вес практики относительно всего учебно-образовательного периода – почти 50%. На долю изучения иммуногематологических, микробиологических, иммунологических методик приходится около 25-30% от общего количества лабораторных исследований.

Перечень использованных источников:

1. Камышников В.С., Сергейчик Н.Л., Зубовская Е.Т. Организация клинической лабораторной службы // Метод. указания. – Минск, 2008. – 121 с.
2. Liaison Committee on Medical Education. Functions and Structure of a Medical School Standards for Accreditation of Medical Education Programs Leading to the M.D.Degree.-Web site. -2013, pp. 7–10
<http://www.lcme.org/publications/functions.pdf>.
3. Wilson ML. Educating medical students in laboratory medicine. – American J. Clin. Pathol. – 2010. – p. 133-225.
4. Kern DE, Thomas P, Hughs M. Curriculum Development for Medical Education: A Six Step Approach. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press; 2009. Google Scholar

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ АПТЕК В МАРОККО

Шукри Мохамед Шариф, проф. Немченко А.С., доц. Калайчева С.Г., ас. Барковская О.Я.

Кафедра организации и экономики фармации

Целью настоящего исследования является изучение особенностей организации деятельности аптек в Марокко.

Все аспекты работы аптек Марокко строго контролируются государством. В Марокко функционируют около 14000 аптек, большинство из которых частные. Для открытия аптеки необходимо получить лицензию, которая может быть выдана специалисту с высшим фармацевтическим образованием, т.е. магистр фармации. Фармацевт имеет право открыть только одну аптеку, аптечные сети в стране запрещены.

В Марокко подготовку специалистов с высшим фармацевтическим образованием осуществляют четыре медицинских университета. Продолжительность обучения составляет 6 лет. Специалистов со средним фармацевтическим образованием в Марокко не готовят. При необходимости в аптеке может работать выпускник школы, которого владелец аптеки обучает, как раскладывать товар по местам хранения и другим навыкам, которые не требуют фармацевтической квалификации.

Марокканские фармацевты оказывают большое количество консультативных услуг населению. Посещение врача обойдется марокканскому жителю в 15–20, вызов врача на дом – в 65 долларов США, а консультация специалиста аптеки будет предоставлена бесплатно. Поэтому посетители в аптеке есть всегда.

Минимальная площадь аптеки составляет 24 кв.м. Обязательным является наличие торгового зала, рабочего кабинета владельца, санузла с раковиной для мытья рук, холодильника для хранения термолабильных лекарственных средств. В южных районах страны, в аптеке должен быть кондиционер. Производственных аптек в стране нет, население полностью обеспечивается готовыми ЛС[1].

Узнать аптеку можно по зеленому кресту или полумесяцу на вывеске, которая может быть на арабском, на французском, а так же на русском языке. При этом крест располагается не только на уровне вывески над дверью, но если здание высокое, то и на уровне пятого этажа, чтобы было видно издали. Крест – знак христианский, а марокканцы – мусульмане, поэтому аптеки часто обозначают знаком – полумесяц, но за сто лет традиция укоренилась твердо. Аптеку обозначают двумя пиктограммами — тут и крест, и полумесяц равнозначны в использовании [2, 3].

Большинство аптек работают в будние дни с 9.00 до 13.00 и после перерыва на обед с 16.00 до 20.00. Суббота – короткий день, аптеки от-

крыты до 13.00, воскресенье – выходной. При этом есть аптеки, которые работают круглосуточно. Список дежурных аптек устанавливается местными органами власти по согласованию с фармацевтическими ассоциациями и вывешивается на входной двери каждой аптеки. Крупные городские аптеки для реализации ЛС в ночное время имеют специальные окошки [1].

Ассортимент лекарств представлен только готовыми ЛС. Препараты хранятся строго в алфавитном порядке, при этом еще разделяются по лекарственным формам: отдельная полка для таблетированных препаратов, другая полка – для порошков, третья – для мазей, четвертая – для сиропов и т.д. В ассортименте аптек есть как рецептурные, так и безрецептурные препараты. Препараты, которые хранятся в холодильнике, отпускаются покупателям вместе с пакетиком льда. В аптечном ассортименте есть как импортные лекарства (в основном из стран Евросоюза), так и препараты отечественного производства, которые пользуются одинаково устойчивым спросом.

Цены на лекарства в стране фиксированные – все препараты продаются по так называемый, марокканской публичной стоимости (Moroccan public price, MPP), которая утверждается специальным комитетом и печатаются на упаковках типографским способом Розничная торговая наценка на все ЛС, продающиеся в аптеках, составляет 30%, а НДС на лекарства в Марокко – 7%. Жизненно важные ЛС выдаются пациентам бесплатно (270 наименований)[4].

Аптеки не имеют у себя больших запасов ЛС, так как их поставки в аптеку осуществляются ежедневно, даже если есть необходимость всего в одной упаковке.

Если в Марокко меняются нормативно-правовые требования к аптекам, они распространяются только на вновь открываемые аптеки.

Таким образом, особенностями марокканских аптек являются льготы по налогообложению после открытия и при невысоких доходах, привлечение к работе неспециалистов, отсутствие производственных аптек, размещение ЛС в материальных помещениях по алфавиту.

Литература:

1. Кугач, В.В. Некоторые аспекты медицинской и лекарственной помощи населению Марокко / В. В. Кугач, Е. С. Шабунин // Вестник фармации. – 2014. – № 3. – С. 113 – 118.
2. Аптеки Марокко – оставь словарь дома // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://apteka.ru/info/articles/puteshestviya-apteka-ru/apteki-marokko-ostav-slovar-doma/>.
3. Марокко. Часть I // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.tema.ru/travel/morocco-1//>.
4. Аптеки страны берберов // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.aptekarjournal.ru/archive/2015/196/6592.html>.

ПЕРВЫЙ ШАГ В ПРОФЕССИЮ

Завеля А.И., проф. Немченко А.С., доц. Калайчева С.Г., ас. Барковская О.Я.

Кафедра организации и экономики фармации

Среди всех профессий современности профессия «Фармацевт» по праву считается одной из самых привлекательных и перспективных.

Провизор владеет наибольшим спектром профессиональных компетенций и не имеет проблем с трудоустройством в любой стране мира. Провизор – одна из самых востребованных в мире профессий, ее заслуженная престижность и благородство подтверждаются мировым опытом, стремительным развитием фармации в мире, высокой концентрацией капиталовложений в отрасль, высокой рентабельностью фармацевтических компаний. Значительное количество исследовательских, управленческих и административных должностей в фармацевтической отрасли позволяет реализовать самые смелые планы и удовлетворить любые творческие амбиции, предоставляет широкие возможности для профессионального роста провизоров. Провизор – специалист, специальность которого, в силу своей многовекторности, всегда отвечает требованиям времени. Согласно концепции ВОЗ «семи звезд» – фармацевт это «звездная» профессия[1,2].

Согласно концепции

Деятельность провизора включает:

а) организационно-административно-хозяйственные (управленческие) функции: определение потребности в лекарственных средствах(ЛС) и товарах аптечного ассортимента; организацию их поставки; прием, хранение и отпуск ЛС населению и учреждениям здравоохранения (УЗ); осуществление контроля за качеством лекарств; проведение информационной работы среди врачей и санитарно-просветительной работы среди населения; соблюдение принципов фармацевтической этики и деонтологии; руководство работой среднего фармацевтического персонала, постоянное повышение профессионального уровня;

б) технологические функции: обеспечение современной технологии приготовления лекарств по рецептам и требованиям УЗ;

в) контрольно-аналитические функции: разработка современных методов и систем контроля качества ЛС[2].

Возможность трудоустройства провизора достаточно широкая: в аптеках и их структурных подразделениях; фармацевтических компаниях; фармацевтических фирмах; аптечных базах, складах; контрольно-аналитических лабораториях; химико-фармацевтических и других предприятиях фармотрасли.

Первое знакомство с аптекой происходит уже на 1 курсе во время изучения дисциплины «Введение в фармацию. Практические занятия в аптеке по организации и экономике фармации» под руководством кафедры организации и экономики фармации (ОЭФ). Программа практики предусматривает общее знакомство с организацией работы аптеки, ее задачами, функциями, организационной структурой, номенклатурой должностей персонала аптеки, оборудованием и оснащением аптечных помещений, основными требованиями санитарного режима аптеки, условиями хранения лекарств и товаров аптечного ассортимента; а также знакомство с нормативными документами, регламентирующими фармацевтическую деятельность.

Моя первая аптека – частное акционерное общество «Харьковаптека-2» (директор аптеки Жукова Юлия Андреевна). История аптеки начинает свой отсчет времени с середины XIX века. До революции аптека называлась – «Аптека Сартисонов» – в честь владельцев, – известных во всей округе братьев-провизоров Сартисон.

Практические занятия в аптеке дают возможность уже на первом курсе обучения иметь четкое представление о будущей профессии, раскрывают содержание и социальное значение специальности «Фармация», знакомят с будущим местом работы, способствуют более осознанному подходу к изучению профессионально-ориентированных дисциплин на старших курсах, формируют необходимые профессиональные ценностные ориентиры. Во время занятий происходит интенсивное знакомство с многими аспектами будущей профессии, формируются основы профессиональной деятельности и любовь к профессии [3].

В начале 90-х годов Всемирная организация здравоохранения определила стратегическое направление развития здравоохранения во всем мире как «фокус на пациента». Основной целью профессиональной деятельности провизора является не столько повышение количества ЛС, сколько повышение эффективности и безопасности фармакотерапии конкретного больного, – обеспечение каждому больному надлежащего качества фармацевтической помощи и опеки [5].

В 1997 г. Всемирная организация здравоохранения в документе о Надлежащей практике фармацевтического образования представила концепцию «фармацевта 7 звезд». К важнейшим функциям, навыкам и обязанностям современного провизора относятся: предоставление услуг наивысшего качества, способность принимать обоснованные решения, менеджерские и коммуникативные навыки, готовность к лидерству, умение учить других и самому учиться всю жизнь, задатки исследователя и желание использовать научные знания в практической деятельности [2].

Таким образом, самые ключевые понятия в профессии провизора – это профессионализм, понимание и внимание к посетителю.

Литература:

1. Специальность «Фармация» // [Электронный ресурс]. – <http://nuph.edu.ua/ru/spetsial-nost-farmatsiya/>.
2. Надлежащая фармацевтическая практика GPP // [Электронный ресурс]. – pharmacy.kaznmu.kz/wp-content/uploads/2014/11/GPP.ppt
3. Барковская, О.Я. Структурно-содержательные аспекты прохождения практики студентами специальности «Фармация» / О. Я. Барковская, В. И. Крупеня, Н. Б. Гавриш // Вестник фармации. – 2016. – № 3. – С. 102 – 108.
4. Фармацевтическая опека – важнейший аспект клинической фармации // [Электронный ресурс]. – http://www.provisor.com.ua/archive/2000/N11/ph_care.php.

УДК 373.1.02:51-2

О ПРОХОЖДЕНИИ НАУЧНОЙ СТАЖИРОВКИ МАГИСТРАНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ТЕХНОЛОГИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ ПРЕПАРАТОВ»

*Иващенко Р.И., Попова Т.В., Позовна О.В., проф. Гладух Е.В.,
доц. Юдина Ю.В, доц. Грубник И.М.
Кафедра промышленной фармации*

Стажировка магистранта проводится с целью изучения новейших теоретических, методологических и технологических достижений отечественной и зарубежной науки, а также закрепления практических навыков, применения современных методов научных исследований, обработки и интерпретации экспериментальных данных в проводимом исследовании.

Программы стажировок включают как теоретическую подготовку (семинары, лекции, работа с научно-технической документацией), так и практическую часть (участие в научных экспериментах, работе научно-исследовательской лаборатории и т.д.).

Целью стажировки магистрантов на фармацевтическом предприятии является знакомство с выполнением производственных функций на различных должностях: начальника лаборатории по контролю производства, заведующего лабораторией, главного технолога, главного инженера, руководителя малого предприятия по изготовлению лекарственных препаратов, руководителя малого предприятия по реализации фармацевтических препаратов, научного сотрудника, специалиста по методам расширения рынка сбыта фармацевтической продукции; представителя по рекламе фармацевтической продукции, преподавателя.

По итогам прохождения стажировки магистрант должен знать: разработку и совершенствование состава лекарственных препаратов; технологическую схему производства определенного продукта; технологию

ское оборудование; исходное сырье; основные и вспомогательные продукты; постадийный контроль качества продукции; физико-химические основы получения продукта; основные аппараты, установки, реакторы, текущие линии; конструкцию аппарата и режим работы; схемы нетипичных (оригинальных) аппаратов; материальный баланс по теме проекта; комплектование оборудования; технику безопасности при производстве данного вида продукта; охрану природы и рациональное использование природных ресурсов.

Во время стажировки магистранты имеют возможность в соответствии с утвержденной темой проводить научно-исследовательскую работу согласно индивидуального плана, а так же принимать активное участие в научно-педагогической работе кафедры: посещать лекционные, практические и семинарские занятия ведущих специалистов, получать доступ ко всем научно методическим разработкам кафедры, получать квалифицированную консультацию. Кроме того, магистранты участвуют в общественной и социальной жизни кафедры.

Результаты прохождения такой практики оформляются в виде отчета. Отчет составляется в дневнике стажировки на основании проделанной работы, личных наблюдений и проведенных исследований. Материал для составления отчета должен собираться и накапливаться с первого дня стажировки, его необходимо изложить с критическим анализом проделанной работы.

Отчет о стажировке должен содержать структурную схему подразделений предприятия; анализ документации, с которой магистрант работал при прохождении стажировки на каждом рабочем месте; материалы, используемые при выполнении магистерской работы.

Стажировка завершается сдачей зачета на базе стажировки (или на кафедре) в присутствии руководителей, которые совместно оценивают знания и умения, закрепленные и приобретенные во время стажировки и выполнения магистрантами индивидуальных заданий.

Литература

1. Державна фармакопея України /Державне підприємство „Науково-експертний фармакопейний центр . – 1-е вид. – Харків: РІРЕГ, 2001. – 556с.
2. Надлежащая производственная практика лекарственных средств /Под ред. Н.А.Ляпунова, В.А.Загория, В.П.Георгиевского, Е.П.Безуглой. -К.: Морион, 1999. – 896 с.
3. Черных В.П. Стратегия подготовки кадров для отрасли //Ліки і здоров'я. 1998.

ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВІВ ПРАЦІ ФАХІВЦІВ ФАРМАЦІЇ

*Гаркуша М.І., проф. Сагайдак-Нікітюк Р.В.**Кафедра процесів та апаратів хіміко-фармацевтичних виробництв*

Фармація є однією з галузей, які спрямовані на забезпечення та постійну підтримку здоров'я населення. Відповідно до вимог належної аптечної практики GPP, основним завданням провізора є «орієнтація на споживача», тобто забезпечення його благополуччя, допомога у виборі максимально ефективного лікарського засобу, профілактика захворювань та ін. [1]. У зв'язку з цим фахівці, що працюють в аптеках, повинні володіти певними соціально-психологічними характеристиками, які б відповідали вимозі правил GPP – орієнтації на клієнта. Тому цікавим є визначення мотивів вибору провізорами професії.

На підставі проведених досліджень та вивчення літературних джерел визначено, що основним мотивом вибору професії є професійні аспекти, на другому місці знаходиться особистий престиж, потім прагматичні мотиви (рис. 1).

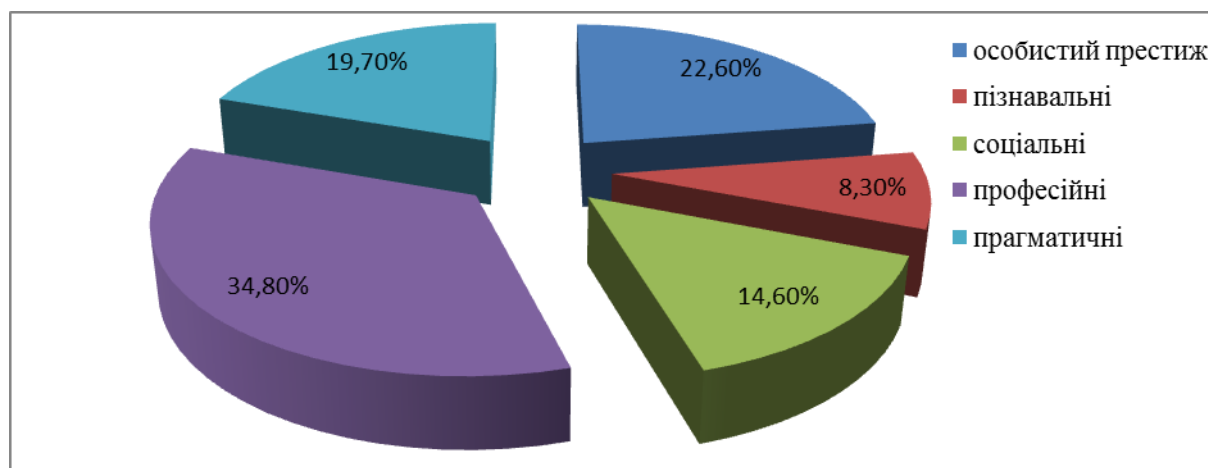

Рис. 1 Розподіл мотивів вибору професії «провізор»

Щодо оцінювання найважливіших мотиваторів праці, то основними з них є матеріальне стимулювання (42 %), сприятлива атмосфера в колективі (28 %) та умови праці (16 %) (рис. 2).

Як відмічають вчені, престиж професії, змістовність праці, кар'єрне зростання та заробітна плата є «мотиваційним ядром», який визначає направленість і активність фахівця [2-3].

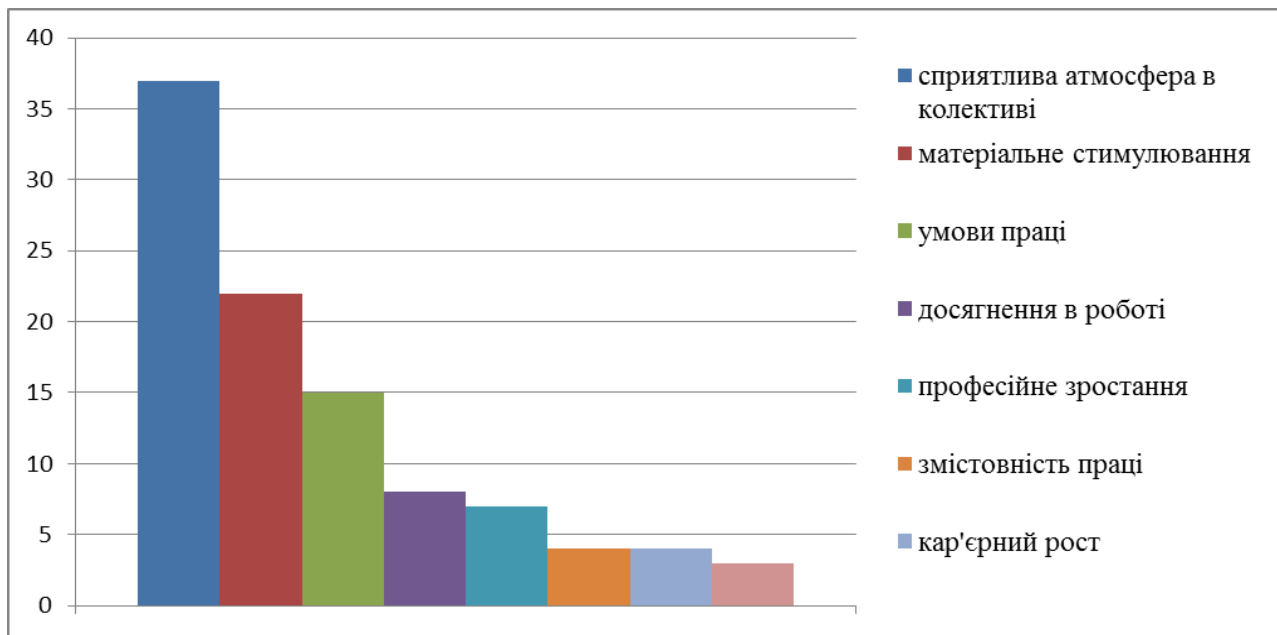

Рис. 2. Рейтинг мотивів праці

Таким чином, проведені дослідження свідчать, що основним мотиватором праці є матеріальне стимулювання, що викликано економічною ситуацією в країні. При цьому цей мотиватор провізорами оцінювався як цілком незадовільний, також незадовільними визначені і сумісність роботи з особистим життям та оцінювання досягнень. Але позитивним моментом є відносини з колегами, які оцінені як цілком задовільні, що характеризує згуртованість колективу та позитивний, мікроклімат в ньому.

Література:

1. Належна аптечна практика: Стандарти якості аптечних послуг (Спільна настанова МФФ/ВООЗ з НАП) від 01.01.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/897_00
2. Швайка Л. А. Дослідження мотиваторів праці в умовах державних поліграфічних підприємств / Л. А. Швайка, М. М. Лепак // Наукові записки. – 2011. – № 4 (37). – С. 48-54.
3. Волошина С. В. Формування стимулів до високопродуктивної праці як важливий інструмент стратегічного розвитку підприємства / С. В. Волошина, Д. М. Ядранський // Стратегія економічного розвитку України. – К.: КНЕУ, 2002. – Вип. 2 (9). – С. 106–119.

УДК 615. 12: 37. 091. 33 – 02722

**ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ ОБЩЕИНЖЕНЕРНАЯ ПРАКТИКА
НА ООО «ВЕЖА ФАРМАЦЕВТИКАЛС»**

Махсудов К.С., доц. Шаповалов А.В.

Кафедра процессов и аппаратов химико-фармацевтических производств

Производственная общеинженерная практика является завершающим этапом в изучении общетехнических и инженерных дисциплин на кафедре процессов и аппаратов химико-фармацевтических производств.

Практика проходила на предприятии по производству инфузионных растворов компании ООО «Вежа фармацевтикалс» (г. Турсунзаде, республика Таджикистан). Завод начал функционировать в 2015 году и по качеству продукции не уступает европейским и мировым стандартам. Производственная мощность предприятия составляет 32 тыс. флаконов в одну рабочую смену. На предприятии производится преимущественно импортозамещающая продукция. Ранее подобные препараты ввозились в Таджикистан из-за рубежа. Теперь благодаря открывшемуся заводу будет обеспечена не только внутренняя потребность в них, но и налажен экспорт препаратов.

Рождение чего-то нового – всегда большое событие, тем более если речь идет об открытии нового фармацевтического производства. Это стало возможным благодаря совместным усилиям отечественных ученых, инженеров, строителей и инвесторов.

На сегодняшний день на предприятии функционирует линия по производству инфузионных растворов в полиэтиленовых флаконах, спроектированная и построенная в соответствии с требованиями GMP. Линия оснащена современным высокоточным оборудованием фирмы «Hunan FE Pharmatech» (Китай).

Необходимо отметить, что к производству стерильной продукции предъявляются особые требования, чтобы свести к минимуму риск контаминации микроорганизмами, микрочастицами и пирогенными веществами. Производственные площади построены с использованием технологий чистых помещений. Это полностью исключает возможность загрязнения микроорганизмами материалов и готовой продукции. Также на предприятии установлены новейшие системы нагрева, вентиляции, кондиционирования воздуха и технологического оборудования, позволяющее автоматизировать производственные процессы.

Инфузионные растворы – это препараты, изготовленные на основе воды, поэтому водоподготовка – один из важнейших этапов производства. Процесс получения высокоочищенной воды достаточно сложен и многогранен, и предусматривает несколько этапов: ее пропускают через кремниевые фильтры, фильтры с активированным углем, мембранные фильтры,

очищают от хлоридов, сульфатов, нитратов, нитритов, тяжелых металлов; затем, используя специальное устройство, получают стерильную апиrogenную воду, в которой отсутствуют не только микроорганизмы, но и взвешенные частицы. Помимо этого, процесс производства сопровождается микробиологическими и химическими исследованиями сырья и промежуточных продуктов.

Приготовление стерильных растворов осуществляется в реакторах, снабженных мешалками, стерилизуемыми воздушными фильтрами, станциями CIP/SIP и системами подачи сырья. Стерилизация препаратов осуществляется перегретой водой в автоклавах проходного типа, оснащенных системой управления и контроля.

На производстве внедрена инновационная технология «выдув-наполнение- запаивание» («Blow-Fill-Seal»-BFS), которая включает такие процессы:

- экструзия – расплавление полиэтилена и выдув рукава;
- формирование флакона/ ампулы;
- наполнение – после охлаждения флакон/ампула немедленно наполняется раствором;
- запайка – герметизация флакона/ ампулы.

Вышеперечисленные операции осуществляются за один рабочий цикл. Таким образом процесс производства автоматизирован на 100% на всех этапах, полностью исключается влияние человеческого фактора и контакт инфузионных растворов с окружающей средой. Лекарственное средство помещается в контейнер автоматически на стадии заполнения и сразу герметизируется термическим свариванием. Это обеспечивает высокую степень стерильности готового продукта и, как следствие, – высокий уровень безопасности для пациентов.

В создании качественных препаратов для парентерального применения очень важен материал из которого изготовлена первичная упаковка. Компания ООО «Вежа фармацевтикалс» производит свою продукцию в новой полиэтиленовой упаковке, соответствующей мировым стандартам качества и обладающей оптимальной жесткостью и высоким сопротивлением к химическому воздействию. Этот материал соответствует требованиям Европейской Фармакопеи.

Инфузионные растворы, выпускаемые в полиэтиленовых контейнерах обладают рядом преимуществ по сравнению со стеклянной тарой:

- герметичность контейнера исключает возможность попадания инородных тел и микроорганизмов в раствор;
- гарантия аутентичности лекарственного средства, ведь препараты в такой упаковке практически невозможно подделать в силу специфики производственного процесса;

- небольшая масса упаковки, удобство ее хранения и транспортировки;
- отсутствие риска травматизма при контакте с упаковкой.

На предприятии внедрена и действует система обеспечения качества. Она охватывает все параметры, которые по отдельности или вместе взятые влияют на качество выпускаемой продукции.

За контроль качества отвечает отдел, в состав которого входят физико-химическая и микробиологическая лаборатории. В них осуществляется анализ по целому ряду показателей, проводится определение микробиологической чистоты лекарственных средств, помещений, оборудования. Проводится входной контроль сырья, качества промежуточной и готовой продукции. Таким образом контроль производства препарата – это многоуровневый процесс, охватывающий все этапы: от поставок сырья до отправки готовой продукции потребителю.

В настоящее время компания выпускает такие растворы для инфузий:

- Глюкоза 5 % во флаконах по 250 и 500 мл;
- Натрия хлорид 0,9 % во флаконах 250 и 500 мл;
- Реополиглюкин во флаконах по 250 и 500 мл.

В ближайшем будущем будет налажено производство других инфузионных растворов, а также выпуск лекарственных препаратов в виде таблеток, капсул и ампул.

В заключение необходимо отметить следующее:

- практика прошла на современном фармацевтическом предприятии, отвечающим стандартам GMP;
- в ходе практики мы познакомились с инновационными технологиями в производстве растворов для внутривенных инъекций, системой контроля качества продукции на всех стадиях производственного цикла, системой государственного лицензирования и сертификации выпускаемых препаратов;
- появление компании ООО «Вежа фармацевтикалс» обеспечило фармацевтический рынок Таджикистана высокоэффективными и безопасными препаратами в оптимальном соотношении цена – качество и способствует социальной защите населения республики, делая лечение доступным и качественным;

полученные в ходе практики знания несомненно помогут в изучении специальных дисциплин и в дальнейшей профессиональной деятельности.

УДК 615.2:658.628

**НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПЛАНУВАННЯ
АСОРТИМЕНТУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ**

В АПТЕЦІ «АЙВА» М. ХАРКОВА

Гончаров І. В., ас. Пастухова О. А.

Кафедра соціальної фармації

Загальновідомо, що планування є процесом вибору цілей і рішень, необхідних для їх досягнення, особлива форма діяльності, змістом якої є розробка й реалізація планів. Саме тому фармацевтичні та аптечні підприємства і організації у своїй діяльності застосовують планування асортименту лікарських засобів (ЛЗ) та використовують різні методи його аналізу.

Враховуючи вищезазначене, метою нашого дослідження стало дослідження практичних підходів до планування асортименту ЛЗ в аптеці «Айва» м. Харкова за глибиною, шириною та швидкістю руху препаратів на 1-й квартал 2017 р.

Встановлено, що за шириною асортимент ЛЗ представлений 30 фармакотерапевтичними групами, серед яких лідируючу позицію за кількістю найменувань займають назальні ЛЗ – 17,1% (70 найменувань), на другому місці гіпотензивні ЛЗ – 8,5% (35 найменувань), на третьому місці – антибактеріальні ЛЗ – 5,9% (24 найменування). Згідно АТС-класифікації зазначені групи ЛЗ мають коди R01, C02 та J01 відповідно.

Дослідження щодо швидкості руху ЛЗ в аптеці «Айва» було проведено згідно з даними величини швидкості реалізації препаратів. Встановлено, що ЛЗ зі швидким рухом (продаж більше 10 упаковок у день) складають 58% найменувань від загальної кількості препаратів даної групи. А ЛЗ зі стабільним (продаж від 5 до 10 упаковок в день) та повільним (продаж від 1 до 5 упаковок у день) рухом – складають 30 та 12% від загальної кількості найменувань відповідно.

Для проведення АВС-аналізу нами обрана група з найбільшою кількістю найменувань, а саме назальні препарати. Як свідчать результати дослідження, до складу групи А увійшло 32 ЛЗ, які складають 45,71% від загальної кількості найменувань даної групи з часткою об'ємів продажів 81,61%. Група В представлена 20 ЛЗ (28,58% найменувань від загальної кількості), а склад групи С сформований 18 ЛЗ (25,71% найменувань) (рис 1).

Також встановлено, що факторами, які впливають на планування і формування асортименту ЛЗ в аптеці «Айва» є показники поточного попиту на конкретні ЛЗ, цінова політика на ЛЗ, сезонність препаратів, категорія споживачів та місце розташування аптечного закладу.

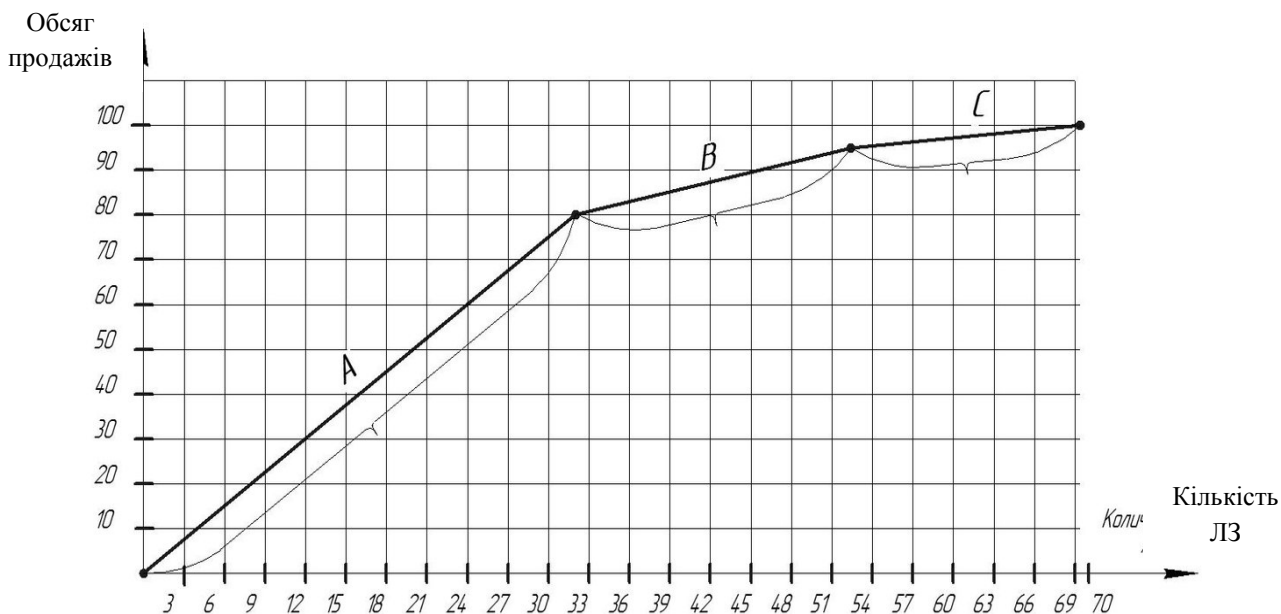

Рис. 1. ABC-аналіз групи назальних ЛЗ в аптеці «Айва» м. Харкова

Таким чином, можна зробити висновок, що планування асортименту аптечного закладу є дієвим засобом підвищення якості обслуговування споживачів та показників ефективності торговельно-виробничої діяльності аптеки.

УДК 615.1 (09)

**ВИВЧЕННЯ ІСТОРИЧНИХ АСПЕКТІВ ФАРМАЦІЇ
ХАРКІВЩИНИ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ СТУДЕНТАМИ
ПЕРШОГО КУРСУ ПРАКТИКИ В АПТЕЦІ**

Кисельова К.Є. , доц. Гавриш Н.Б.

Кафедра соціальної фармації

Впровадження сучасного компетентнісного підходу покликано привести систему вітчизняної фармацевтичної освіти у відповідність до вимог практичної фармації. З огляду на зазначене, важлива роль приділяється проходженню навчальної та виробничої практики студентами, під час якої майбутні фахівці фармації не лише здобувають досвід практичної, організаторської, виховної роботи, але й долучаються основ професійної культури.

Так під час проходження практики на базі ПРАТ «Харків аптека – 2» студенти-першокурсники ознайомилися із організацією роботи фармацевтичного закладу, оснащенням аптечних приміщень, освоїли ази використання нормативних документів, що регламентують фармацевтичну діяльність, а також отримали унікальну нагоду дізнатися про історію однієї з перших заснованих у Харкові аптек. Історія заснування ПРАТ «Харків аптека – 2» бере початок із середини ХІХ століття, серед харків'ян вона відома як аптека Старо-Нікольська. До революції аптека носила ще одну назву – «Аптека Сартісонів», на честь відомих в ту історичну епоху провізо-

рів Сартісон. Вона знаходилась поряд із одною із найбільших у Харківській губернії оптово-роздрібних фармацевтичних фірм. Саме там формувався основний асортимент харківських аптек, звідти надходила лікарська сировина для виготовлення мікстур та настоянок.

Дослідивши та проаналізувавши історичні джерела, нами встановлено, що династія братів Сартісон особливу увагу приділяла науково-дослідній роботі та навчанню майбутніх провізорів. В цій аптеці розпочинали свою кар'єру відомі фармацевти дореволюційної та радянської України. Так, в аптеці Сартісон провізором-лаборантом працював батько відомого харківського професора, першого ректора НФаУ М. Валяшко. А згодом, і сам професор тут проходив навчання у Єгора Сартісона протягом трьох років. Нажаль, будівля зазначеної історичної аптеки, не збереглась, її зруйновано під час бомбардування у Велику Вітчизняну війну, але після війни аптеку було відновлено, і в 1955 році вона повернулася на своє історичне місце.

Під час проходження практики, заняття для студентів першого курсу НФаУ проходили, у тому числі, в кабінеті-музеї, в якому в старовинних шафах зберігається фармацевтичний та хімічний посуд того часу, обладнання рецептурно-виробничого відділу, що у минулому був дуже популярним серед харків'ян.

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що практика в аптеці дозволяє оптимально поєднувати практичну діяльність студента із засвоєнням теоретичного матеріалу та мотивує майбутніх фахівців до вивчення історії становлення, розвитку і функціонування аптечної справи. Багатьма поколіннями доведено: для якісного відпрацювання професійних навичок, не допущення помилок минулого, критичного оцінювання свого сьогодення та прогнозування на майбутнє необхідно вивчати історію фармації.

Таким чином, за результатами вивчення фактів з історії аптечної справи Харківщини, можна зробити висновок, що сучасна система фармацевтичного забезпечення стоїть на потужному фундаменті попередніх досягнень фармації. Знання історичних витоків фармації допомагає підвищити загальнокультурний рівень сучасного молодого спеціаліста, виховує гордість та відчуття затребуваності фармацевтичної спеціальності.

Література:

1. Аржанов, Н. П. Развитие аптечной сети Харькова и губернии в начальный период русского капитализма (I ЧАСТЬ). – Режим доступу:.. zvezda.kharkov.ua
2. Історія медицини та фармації : навч. посіб. для фармац. ВНЗ та фармац. ф-тів ВНЗ МОЗ України / А. А. Котвіцька [та ін.] ; НФаУ. – Х. : НФаУ : Золоті сторінки, 2016. – 168 с.
3. Фалько, О. «Вторая», она же первая! // Pharma Magazine. – 2016. – №12. – С.54-57.

УДК 615.12:37.091.33-027.22

**ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА – ПОШТОВХ ДО РОЗВИТКУ
ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТА**

Липовська К.М., доц. Данькевич О.С.

Кафедра технології ліків

Проходячи виробничу практику з аптечної технології ліків, я вперше змогла зануритися в атмосферу роботи виробничого відділу аптеки у м. Кам'янському Дніпропетровської обл. Аптека має багаторічну історію, існує ще з часів Радянського Союзу: спочатку вона була державною, а зараз є приватною. Аптека знаходиться в окремому двоповерховому будинку і маючи невеликий потік покупців, використовує не всю свою площу, але має в двох лікарнях аптечні пункти, в яких здійснюється прийом рецептів та видача екстемпоральних лікарських засобів (ЕЛЗ).

Я проаналізувала рецептурні прописи, які надходили до аптеки за останні два місяці. Виробничий відділ займається виготовленням нестерильних лікарських форм, переважно готують розчини, мазі, суспензії, рідше – емульсії та порошки. В аптеці немає асептичного блоку, через це стерильні лікарські форми в ній не виготовляються. Я брала активну участь у приготуванні порошків – це відносно не складна, але виснажлива робота. Зазвичай за один раз потрібно було розфасувати і упакувати 60 порошків, а це вимагало швидкості роботи і практичних навичок.

Оскільки населення часто звертається до аптеки зі стандартними прописами на приготування певних екстемпоральних лікарських засобів (ЕЛЗ), виробничий відділ готує про запас внутрішньоаптечні заготовки (ВАЗ). До них відносяться розчини фурациліну, борної кислоти, колоїдів, та порошки з глюкозою або сіркою. При вивченні асортименту лікарських речовин, з яких готують ЕЛЗ, я помітила, що в графі «Виробник» не часто зустрічається напис «Україна». Основними постачальниками лікарських субстанцій до аптеки є Франція, Китай, Індія, Німеччина, що, природно, впливає на ціну приготованих ліків. Через це ЕЛЗ не відстають по ціновій політиці від деяких готових лікарських препаратів. Аптека багато років тримається на плаву, не відмовляючись від можливості виготовляти ЕЛЗ, хоча й має невеликий їх асортимент. Звісно, вона має в цій сфері конкурентів – «Аптеку медичної академії», де також продають ЕЛЗ, однак готують їх в Кривому Розі, що підвищує їх ціну за рахунок транспортних витрат. Різниця в ціні дозволяє аптекам конкурувати між собою і спонукає до постійного самовдосконалення. Загалом, аптека в якій я проходила практику – живий приклад того, коли підприємців не лякає ризик втратити прибуток за рахунок введення в товарообіг ЕЛЗ, в надії на те, що у майбутньому вони знайдуть своїх покупців і будуть корисними суспільству.

УДК 373.1.02:51-2

**ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З АПТЕЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ЛІКІВ.
СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ВИРОБНИЦТВА
ЕКСТЕМПОРАЛЬНОЇ РЕЦЕПТУРИ**

Заярна А.А., доц. Данькевич О.С.

Кафедра технології ліків

Проходження виробничої практики в аптеці, розширює не тільки навички та знання студента у виробництві готових лікарських засобів, а ще й дає змогу зрозуміти та скласти своє уявлення про розвиток екстемпоральної рецептури у наш час.

Аптека «Леда» виготовляє більш ніж 150 видів рецептурних прописів індивідуального призначення. Це різні бальзами, бовтанки, гелі, розчини, назальні краплі, спреї, капсули від застуди, крема, мазі, маски, мікстури, пасти, присипки, протирання, супозиторії, емульсії, суспензії, порошки та багато іншого. Виробничий відділ готує не тільки лікарські препарати, а також косметологічні та дерматологічні засоби.

Працівники аптеки – висококваліфіковані провізори та фармацевти. Виробничий відділ аптеки оснащений сучасною апаратурою для виготовлення екстемпоральних лікарських засобів. Увесь відділ вдосконалений і організований за останніми технологіями нашого часу.

Аптечна мережа має свій власний інтернет-сайт, на якому є можливість ознайомитися з каталогами лікарських та косметологічних засобів, їх складом, властивостями та способом застосування.

З упевненістю можна сказати, що аптечна мережа «Леда» зарекомендувала себе, не тільки як новий стандарт аптек з найширшим асортиментом ліків, а в першу чергу, як аптека з високим рівнем організації виробництва екстемпоральних лікарських засобів.

УДК 615.12:37.091.33-027.22

**ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ ПРАКТИКА ПО АТЛ –
ШАГ К ПРОФЕССИОНАЛИЗМУ**

Мельниченко Н.О., доц. Орловецкая Н.Ф.

Кафедра технологии лекарств

Актуальность. Совершенствование знаний и практических навыков по приготовлению экстемпоральных лекарственных препаратов, а также умение работать в коллективе и общаться с пациентами, имеют важное значение, и в будущем станет залогом успеха работы в практическом здравоохранении.

Изложение основного материала. Я проходила производственную практику на базе достаточно большой аптеки № 308, которая расположена

в здании детской областной больницы №1 города Харькова. Аптека является учреждением основная задача которого – содействовать укреплению здоровья населения нашей страны путем обеспечения его широким ассортиментом качественных эффективных лекарственных препаратов. Исходя из этого, аптека №308 придерживается следующих принципов: высокое качество, профессионализм сотрудников, скидки социально незащищенному населению, единые стандарты обслуживания, которые основаны на индивидуальном подходе к каждому клиенту.

Аптека осуществляет обеспечение ЛПУ лекарственными препаратами, а также розничную реализацию ГЛП и проготовленных экстемпорально, изделий медицинского назначения, перевязочного материала, средств санитарии и гигиены, а также лечебной косметики и детского питания населению.

Ассистентская комната, где в основном и проходила моя практика, оснащена всеми необходимыми приборами – электронные весы, различные мешалки, фильтры и др. При этом соблюдаются современные требования к организации технологического процесса. В течение практики под руководством опытных фармацевтов я собственноручно готовила стерильные и нестерильные лекарственных препараты, проводила постадийный контроль их качества, оформляла к отпуску, заполняла необходимую документацию, осваивала работу с основными приборами, которые используются в технологическом процессе приготовления той или иной лекарственной формы.

Провизоры рецептурно-производственного отдела занимаются приемом требований от отделений больницы на изготовление экстемпоральных лекарственных препаратов, осуществляют контроль работы фармацевтов, контроль качества и отпуск приготовленных препаратов и приготовление внутриаптечной заготовки (концентратов, полуфабрикатов, препаратов по часто повторяющимся прописям и др.).

Аптека достаточно обеспечена нормативно-технологической документацией, регламентирующей производство и качество экстемпоральных лекарственных препаратов, большинство из которых, учитывая детский контингент, составляют жидкие лекарственные формы для внутреннего и наружного применения.

Для повышения производительности труда в аптеке применяются средства малой механизации. Кроме того рецептурно-производственный отдел и отдел запасов имеют компьютерную систему, которую широко используют в своей работе.

Выводы. Администрация и персонал аптеки с пониманием, ответственностью и профессионализмом относятся к выполнению своей работы, а также оказывают всестороннюю поддержку и помощь в процессе прохождения практики нам, будущим специалистам. Я очень благодарна

высокопрофессиональным наставникам, которые в течение трех недель помогли мне углубить теоретические знания, полученные в университете, и освоить все тонкости приготовления экстенпоральных лекарств.

За время прохождения практики я ощутила работу аптеки в целом, приобрела много важной информации и усовершенствовала свои практические умения, которые, я надеюсь, будут полезны для моей дальнейшей учебы и в будущей профессиональной деятельности.

На мой взгляд, производственная практика способствует закреплению теоретических знаний, которые без практики очень легко забываются...

УДК 615.12:37.091.33-027.22

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З АПТЕЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ЛІКІВ – МОЖЛИВІСТЬ ОТРИМАТИ ПРОФЕСІЙНІ НАВИКИ

Унцеску Р.П., проф. Котенко О.М.

Кафедра технології ліків

Завдяки тому, що я є студенткою Національного фармацевтичного університету, після закінчення 4 курсу мені випала нагода проходження практики в аптеці №1 ПАТ «Ліки Кіровоградщини».

Під час практики я ближче познайомилася з аптекою, її організаційною структурою. У аптеці не багато відділів, але робота будується чітко і організовано. Об'єм роботи дуже великий. Проте працівники аптеки пішли назустріч моїм проханням і надавали усю необхідну інформацію, а також допомагали її обробити і зробити висновки. Однозначно, співробітники аптек готові ділитися з практикантами професійними секретами, допомагають вирішувати практичні завдання.

Аптека має в наявності ДФУ, необхідну нормативну та технічну документацію, технологічні інструкції, забезпечена відповідною матеріально-технічною базою, наявністю виробничих та допоміжних приміщень для виробництва (виготовлення) лікарських засобів та зберігання сировини, внутрішньоаптечної заготовки (концентратів, напівфабрикатів), готових лікарських засобів. Для виготовлення ліків асистентська кімната оснащена столом асистентським, столом лабораторним, бюретковою системою, металічною шафою для зберігання отруйних речовин, металевим сейфом для зберігання наркотичних, психотропних лікарських засобів і прекурсорів списку № 1, робочими стільцями та ін.

В аптеці є одне робоче місце, де фармацевти послідовно виготовляють такі лікарські форми : рідкі для внутрішнього застосування, порошки, мазі, рідкі лікарські форми для зовнішнього застосування. А також проводять фасування лікарських засобів та виготовлення внутрішньо аптечної заготовки (ВАЗ).

Взагалі аптека забезпечує екстемпоральними лікарськими засобами (ЕЛЗ) все населення міста і прилеглих населених пунктів.

Я вивчила рецептуру і розділила її за видами лікарських форм. В результаті проведеного дослідження встановила, що найбільше до аптеки надходить рецептів на приготування порошків, на другому місці – рідкі лікарські форми для зовнішнього застосування, на третьому – мазі. Деякі часто повторювані прописи аптека виготовляє як внутрішньоаптечну заготовку (ВАЗ), що дозволяє більш якісно обслуговувати населення.

На своєму робочому місці я займалась виготовленням порошків, а також проводила розрахунки, зважувала, відмірювала і готувала внутрішньо аптечну заготовку (ВАЗ). Вдалося попрацювати з механізованими закаточними верстатами і вакуумними фільтрами та іншими засобами малої механізації

Шкода, що останнім часом скорочується кількість аптек, що виробляють ліки по рецептах лікарів. А прописи, які готуються в аптеці, не відрізняються різноманітністю і складністю. Під час проходження практики я затвердилася у виборі своєї професії і підвищила інтерес до навчання.

Тому я вважаю цю практику необхідною, оскільки сприяє усвідомленому процесу навчання.

УДК 373.1.02:51-2

АНАЛИЗ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АПТЕКИ

№348 КП «ЛУГАНСКАЯ ОБЛАСТНАЯ «ФАРМАЦИЯ»»,

Г. СВАТОВО

Радченко В.В., проф. Хохленкова Н.В.

Кафедра технології ліків

Для прохождения практики по аптечной технологии лекарств мною была выбрана аптека №348 КП «Луганская область «Фармация» г. Сватово. Во время практики я ознакомилась с производственными помещениями и их назначением, правилами хранения лекарственных препаратов, субстанций, вспомогательных веществ, санитарно-противоэпидемический режимом. На практике узнала особенности приготовления жидких, твердых, мягких лекарственных форм и внутриаптечных заготовок в условиях аптеки.

Во время прохождения практики мною был проведен анализ производственной деятельности аптеки за первое полугодие 2016 года. Анализ показал, что больше всего производилось жидких лекарственных форм (микстуры, растворы для наружного применения), которые составили 89% от всех лекарственных средств, 6% – твердых лекарственных форм и 5% – мягких лекарственных форм. Среди жидких лекарственных форм преоб-

ладають розчини для лікування мастопатії, а також різних дерматологічних захворювань.

Аптека №348 обслуговує також Центральну міську лікарню, за заявками якої готує різні розчини. Такі, як розчин фурациліну (1:5000), розчин калію йодиду 3%, 5%, розчин протарголу 1%, 2%, розчин формаліну 10%, 20%.

На сьогоднішній час знизилася виробництво екстемпоральних лікарських форм і це пов'язано, на мою думку, з рядом причин: відсутність кваліфікованих лікарів, здатних працювати з екстемпоральною рецептурою; обмежений асортимент активних і допоміжних речовин на фармацевтичному ринку; страх лікарів працювати з екстемпоральною рецептурою.

Впродовж практики я власноручно готувала лікарські препарати, заповнювала необхідну документацію, освоювала роботу з приладами, які використовуються в процесі приготування того чи іншого лікарського препарату. Навички і вміння, отримані мною при вивченні дисципліни «Лікарська технологія препаратів» допомогли мені якісно готувати лікарські препарати.

Я дуже вдячна колективу аптеки, високо професійним спеціалістам, які впродовж трьох тижнів допомагали мені поглибити теоретичні знання, отримані в університеті, і опанувати всі тонкощі приготування екстемпоральних препаратів.

УДК 373.1.02:51-2

**ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З АПТЕЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ЛІКІВ.
СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ВИРОБНИЧИХ АПТЕК**

*Шинкаренко В.М.; доктор фармацевтичних наук,
професор Котенко О.М.
Кафедра технології ліків*

Під час проходження виробничої практики з аптечної технології ліків я удосконалила всі раніше отримані навички з приготування, маркування та пакування різних лікарських форм. Навчилася швидко і оперативно проводити розрахунки, зважувати, відмірювати і готувати ЛФ, так як в цих процесах важливо економити кожен хвилину для раціоналізації роботи. Придбала нові і в той же час потрібні навички в приготуванні косметичних засобів, таких як креми, ароматні води, спреї для волосся. Спостерігала, як готують спрей для волосся на основі віскі і таніну, спреї-стимулятори волоссяних цибулин. Напередодні свята аптека робить різні подарункові набори в які поміщають косметичні засоби власного виробництва.

Цікавим виявилось те, що в цій аптеці готують кисневі коктейлі з різними добавками, наприклад вітамінні, з вмістом гемоглобіну; а також спостерігала за приготування морозива з тими ж добавками, це все красиво прикрашається і радує покупця не тільки смаковими якостями, а ще й радує око. Поруч з аптекою знаходиться парк, прогулюючись в якому люди можуть заглянути в аптеку і придбати коктейль або морожено, що розбавить їх прогулянку. Мені доводилося випробувати ці ласощі, які є ще й корисними.

Приємна атмосфера, створена в колективі, завжди надихала на роботу, я кожную хвилину отримувала нові знання, які легше засвоюються в процесі приготування тієї чи іншої лікарської форми.

Ознайомилась з організаційною структурою аптеки, документацією, а також наказами та постановами, які регламентують роботу виробничих аптек.

За короткий час проходження практики я оволоділа великим обсягом інформації і практичних навичок, які необхідні для професійного зростання в моїй майбутній професії.

УДК 373.1.02

СТВОРЕННЯ ПРАКТИЧНО-ОРІЄНТОВАНИХ ФОРМ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ

Посилкіна О.В., Котлярова В.Г.

Кафедра управління та економіки підприємства

Актуальність. Основним ресурсом, який визначає перспективи розвитку національної економіки, є людський капітал. Його відтворення, збереження та розвиток залежить від різних факторів, серед яких одним із основних є система освіти. Саме завдяки розвинутій системі вищої освіти та науки, що є основою інноваційних процесів, у розвинутих країнах світу забезпечується три чверті приросту ВВП.

Аналіз основних тенденцій розвитку вітчизняної вищої освіти останніх десятиліть дозволяє виділити наступні негативні особливості, які необхідно враховувати при розробці стратегії розвитку вітчизняної вищої школи. Серед них:

- зростаючий розрив між потребою галузей у спеціалістах та можливостями вищих закладів;

- в сучасних умовах розвиток економіки цикл «старіння» знань обмежений 5-6 роками, що практично не враховується в принциповому підході до підготовки спеціалістів, які готові працювати з новою інформацією, відкритих інноваціям та мають інтелектуальний ресурс;

- відсутність практичного досвіду у більшості випускників вузів, а також не завжди відповідний вимогам професійного середовища рівень їх

підготовки. Мається на увазі не обсяг отриманих знань, а здатність оперативно працювати з новою інформацією, гнучко реагувати на потреби професійного середовища.

З відставанням традиційної університетської освіти від темпів розвитку сучасної економіки, модернізації виробництва та оновлення професійних знань зіткнулися багато країн.

Мета дослідження – створення практично-орієнтованих форм реалізації вищої фармацевтичної освіти.

Виклад основного матеріалу. Такою формою повинен стати корпоративний університет, під яким пропонується розуміти систему внутрішньофірмового навчання, що об'єднана єдиною концепцією та методологією для всіх рівнів персоналу в рамках ідеології та стратегії розвитку підприємства, а також задач, які стоять перед його структурними підрозділами.

У таблиці 1 наведені складові моделі створення фармацевтичного науково-виробничого центру.

Таблиця 1

Модель створення науково-виробничого центру

Складові	Зміст
Організаційна форма	Корпоративний університет
Мета	Підготовка та перепідготовка персоналу у відповідності з конкретними потребами (стандартами) фармацевтичного підприємства, можливість навчання для співробітників без відриву від виробництва зі збереженням заробітної плати; Практична підготовка студентів НФаУ, стажування викладачів
Кадрові ресурси	65-70% – професорсько-викладацький склад НФаУ; 20-25% – практики (співробітники виробничого підприємства) 10-15% – зовнішні тренери
Форми навчання	Лекції «майстер-клас», кейси, дистанційне навчання, спільні тренінги
Рівні навчання	Первинне навчання для при зарахуванні у штат співробітників та студентів в НФаУ; Обов'язкові цикли підвищення кваліфікації для співробітників виробничого підприємства; Підвищення кваліфікації для професорсько-викладацького персоналу НФаУ; Програми кар'єрного зростання (програми розвитку) для персоналу виробничого підприємства

Складові	Зміст
Термін навчання	Первинне навчання від 3 до 6 місяців; Підвищення кваліфікації, стажування (від 1 до 3 місяців); Тренінги (1-2 тижня); Програми кар'єрного зростання (в залежності від профілю роботи та посади)
Форми участі	Виробниче підприємство – приміщення, частково тренери; НФаУ – розробка програм, методичне забезпечення, професорсько-викладацький персонал
Витрати	За оцінками спеціалістів та українських компаній, які мають корпоративні університети, витрати на створення і функціонування таких структур складають 0,1-0,3% від виручки. Прямі витрати на адаптацію випускників вузів при прийомі на роботу, їх переїзд, витрати на рекрутингові компанії, оплата тренінгів для співробітників та пр.. в середньому у 3 рази перевищують витрати на підготовку однієї людини через систему корпоративного університету
Вигоди	<p style="text-align: center;">Виробниче підприємство</p> <p>Можливість організувати навчання та підвищення кваліфікації власного персоналу без відриву від виробництва; Економія на витратах на рекрутингових та хедхантеровських компаніях; Іміджевий соціальний проект в рамках галузі Потужний мотиваційний проект для власних співробітників завдяки створенню постійних програм розвитку персоналу</p> <p style="text-align: center;">НФаУ</p> <p>Підвищення якості підготовки випускників та зростання іміджу університету в очах роботодавців; Можливість організації стажування у виробничій компанії для викладачів вузу</p>

Висновки. Запропонована модель створення фармацевтичного науково-виробничого центру дозволить подолати негативні особливості організації вищої фармацевтичної освіти.

**ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ З УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НА ДИСТРИБ'ЮТОРСЬКИХ
ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

Кармаврова Т.В., доц. Лебединець В.О.

Кафедра управління якістю

Глобалізація ринку посилює конкуренцію між вітчизняними та зарубіжними дистриб'юторами лікарських засобів (ЛЗ). Це спонукає їх шукати альтернативні рішення з посилення позицій на ринку та впровадження в діяльність ефективних процесів управління. Одним з таких рішень є додержання вимог належних практик GxP, впровадження системи управління якістю (СУЯ) як ключових умов виходу товарів на ринки ЄС та інших країн.

Оптова дистрибуція ЛЗ є важливою ланкою ланцюга постачань яка включає одержання, утримання, постачання або експорт ЛЗ, за виключенням постачання ЛЗ населенню.

Вибираючи за базу стажування дистриб'юторську фірму, студенти спеціальності «Менеджмент» освітньої програми «Якість, стандартизація та сертифікація» на практиці знайомляться з вимогами Настанов GDP, GSP, положень системи якості та діючою нормативною базою, яка забезпечує функціонування дистриб'юторського підприємства на цьому етапі життєвого циклу ЛЗ.

Для закріплення теоретичних знань отриманих протягом навчання студент на стажуванні залучається до діяльності в межах:

- системи документації СУЯ, яка включає роботу з «Настановою з якості», методиками виконання процесів (МВП), стандартними операційними процедурами (СОП), інструкціями, положеннями які мають підтверджувати належне одержування, утримання, поставку/експорт ЛЗ, методику ведення протоколів;
- процесу організації та проведення внутрішніх аудитів та аудитів постачальників (приймати участь у розробці програм, планів і процедур проведення внутрішніх аудитів, чек-листів, аудитів на місці та розробці планів коригувальних та запобіжних дій після них);
- методологічних підходів до роботи з рекамаціями;
- під керівництвом фахівців з бази практики прийняти участь у роботі з визначення, оцінки та ранжування ризиків при зберіганні, транспортуванні та реалізації ЛЗ;
- ознайомитися з функціями та повноваженнями уповноваженої особи та інше.

При проходженні стажування, майбутні фахівці з якості приймають участь у стандартизації та контролі усіх процесів СУЯ підприємства (верифікації, кваліфікації та валідації).

Практичні напрацювання студентів на стажуванні лягають в основу підготовки випускової роботи. Розроблені форми документів та отриманні результати зазвичай використовуються в роботі системи якості підприємства.

Виходячи з вищенаведеного, практична підготовка студентів спеціальності «Менеджмент» є необхідною для закріплення теоретичних знань та вмінь отриманих на заняттях, а також надає можливість потенційним роботодавцям оцінити знання та навички майбутніх фахівців на практиці.

Література:

1. Системи управління якістю. Вимоги : ДСТУ ISO 9001:2009 – [Чинний з 2009-09-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2009. – 28 с. – (Національний стандарт України).
2. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів : ДСТУ ISO 9000:2007 – [Чинний з 2008-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2008. – 29 с. – (Національний стандарт України).
3. Лікарські засоби. Фармацевтична система якості (ICH Q10) : СТ-Н МОЗУ 42-4.3:2011 – [Чинний від 2011-10-03]. – К. : МОЗ України, 2011. – 30 с. – (Настанова).
4. Лікарські засоби. Належна виробнича практика : СТ-Н МОЗУ 42-4.0:2013 – [Чинний від 2013-07-18]. – К. : МОЗ України, 2013. – 300 с. – (Настанова).
5. Лікарські засоби. Належна практика дистрибуції : СТ-Н МОЗУ 42-5.0:2014 – [Чинний від 2014-08-22]. – К. : МОЗ України, 2014. – 35 с. – (Настанова).
6. Лікарські засоби. Належна практика зберігання : СТ-Н МОЗУ 42-5.1:2011 – [Чинний від 03.10.2011]. – К. : МОЗ України, 2011. – 19 с. – (Настанова).

УДК 658.562.6

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТІВ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ЯКІСТЬ, СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ»

доц. Лебединець В.О., доц. Зборовська Т.В.

Кафедра управління якістю

На кафедрі управління якістю проходять підготовку студенти спеціальності «Менеджмент» освітньої програми «Якість, стандартизація та сертифікація», які в процесі навчання отримують знання відносно впровадження та підтримки функціонування системи управління якістю (СУЯ) на вітчизняних фармацевтичних підприємствах, процедур розробки доку-

ментації СУЯ, сертифікації, стандартизації фармацевтичної продукції, проведення аудиту та інше. Для закріплення отриманих теоретичних знань та практичних навичок наші студенти наприкінці навчання проходять стажування (кваліфікація – магістр) або переддипломну практику (кваліфікація – спеціаліст).

Метою проведення виробничого стажування є закріплення знань та навичок, отриманих протягом навчання, що здійснюється за рахунок порівняльного аналізу теоретичних положень з фактично застосовуваними підходами, методами й засобами, дослідженими студентами в діяльності організації, що є базою стажування.

На проходження стажування, студенту виділяється 135 годин, за які він повинен ознайомитися з організацією, провести аналіз її діяльності щодо діючої системи управління та методів забезпечення якості на кожному етапі виробництва продукції чи надання послуги. Цей процес здійснюється в три етапи:

- Підготовчий етап здійснюється під час останнього семестру з допомогою керівника випускової роботи (вибір теми, визначення змісту випускової роботи та оформлення документів щодо взаємодії з базою практики). Як правило, керівником виробничого стажування призначається доцент чи професор Кафедри управління якістю НФаУ. У будь-якому разі кожен студент одержує вичерпні консультації з проходження стажування у керівника. На кінець останнього семестру навчання студент повинен мати чітке уявлення про мету та обсяг роботи, яку він виконуватиме. Всі робочі питання мають бути вирішені до початку стажування.

- Основний етап проводиться безпосередньо на базі стажування під керівництвом керівника від бази практики. До кінця стажування студент повинен успішно виконати всі поставлені завдання.

- Заключний етап відбувається протягом 3 днів після закінчення основного етапу стажування студент повинен представити на випускову кафедру звіт за результатами стажування та належно оформлений щоденник практики з характеристикою, печатками і підписами відповідальних осіб від організації, що була базою стажування.

Проведення цього виду навчальної підготовки супроводжується програмою, яка максимально повинна відобразити вимоги до практичних навичок молодих спеціалістів.

Нами розроблено програму, в яку виносяться теми, що розглядалися на усіх попередньо вивчених дисциплінах:

- Структура організації та функції кожного підрозділу.
- Підходи до кадрового забезпечення та розвитку людських ресурсів відповідно до вимог стандарту ISO 9001.
- Документообіг системи управління якістю.

- Процеси забезпечення ресурсами в організації (створення і підтримку належної інфраструктури та виробничого середовища).
- Визначення та оцінка ризиків для якості.
- Інтегровані моделі управління організацією.
- Процеси внутрішнього та зовнішнього аудитів, тощо.

Належне виконання цієї програми дасть змогу студентам придбати необхідний практичний досвід, який вони зможуть використати у майбутній роботі за фахом.

Література:

Коваленко С. М., Методичні рекомендації щодо організації та проведення виробничого стажування студентів спеціальності 8.18010010 "Якість, стандартизація та сертифікація". С. М. Коваленко, В. О. Лебединець, О. С. Ромелашвілі, О. В. Сілін // Х.: Видавництво НФаУ, 2014. – 16 с.

УДК 658.562.6

СТАЖУВАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕНЕДЖМЕНТ» ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ЯКІСТЬ, СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ»

Таїрова Т.А., доц. Зборовська Т.В.

Кафедра управління якістю

В умовах сучасного ринку праці, з урахуванням напрямку економічного спрямування України на євроінтеграцію, значно зростають вимоги до підготовки кваліфікованих спеціалістів, здатних за умов мінливої кон'юнктури приймати обґрунтовані управлінські рішення, які призводять до стабільної роботи підприємства.

Одним з напрямів підготовки кадрів є процес стажування майбутніх кадрів на базах потенційних роботодавців. Метою стажування є набуття досвіду щодо вирішення професійних завдань, удосконалення умінь та навичок, вивчення та засвоєння нових технологій, техніки, набуття додаткових компетенцій.

Відповідно до чинного законодавства України вищим навчальним закладам було надано право самостійно здійснювати міжнародну діяльність (обмін студентами), навчальні і науково-педагогічні стажування, як в односторонньому порядку так і на основі двосторонніх домовленостей з університетами, науковими установами або роботодавцями.

Порядок укладення договору про стажування і типову форму договору затверджує Кабінет Міністрів України. 22 січня 2013 року набув чинності Порядок укладення договору про стажування студентів вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16 січня 2013 року № 20.

Закон України «Про зайнятість населення» від 5 липня 2012 року № 5067-VI певною мірою сприяє вирішенню питання працевлаштування випускників навчальних закладів на перше робоче місце. Зокрема, у статті 29 цього Закону сказано, що студенти вищих та учні професійно-технічних навчальних закладів, котрі здобули професію (кваліфікацію) за освітньо-кваліфікаційним рівнем «кваліфікований робітник», «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст» і продовжують навчатися на наступному освітньо-кваліфікаційному рівні, мають право проходити стажування за професією (спеціальністю), за якою здобувається освіта, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, на умовах, визначених договором про стажування у вільний від навчання час.

Стажування є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки фахівців. Саме тому, воно надає можливість покрокового оволодіння майбутньою спеціальністю.

Основною метою виробничого стажування студентів спеціальності «Менеджмент» освітньої програми «Якість, стандартизація та сертифікація» є практична реалізація здобутих знань та умінь на об'єкті проходження стажування; придбання та закріплення практичних навичок при виконанні тих чи інших робіт, специфічних для фахівців з управління якістю, стандартизації та сертифікації.

Базою стажування, при підготовці фахівців даного профілю, зазвичай використовують виробниче підприємство, але не є виключенням організація, що надають послуги. Головною умовою для таких баз є функціонуюча система управління якістю (СУЯ), або така, що впроваджується. На таких підприємствах студенти одержують цінну практичну інформацію щодо підходів і методів проектування, розробки, впровадження, сертифікації та постійного удосконалення систем управління на конкретних прикладах. Студенти мають змогу ознайомитися із застосуванням методів уніфікації, стандартизації та підтвердження відповідності на всіх етапах створення продукції (товарів, послуг), включаючи організацію системи контролю й забезпечення якості протягом виробничого процесу.

Крім того, аналіз та узагальнення інформації, що студент отримує під час виробничого стажування допомагає підготуватися до написання випускової роботи. Практичні роботи, які виконуються, мають значення і для самої бази стажування та наглядно демонструють потенційним роботодавцям навички майбутніх співробітників. Це дає змогу подальшого працевлаштування випускникам спеціальності «Менеджмент».

Література:

1. Закон України № 1556-VII від 01.07.2014 «Про вищу освіту».
2. Закон України № 5067-VI від 05.07.2012 року «Про зайнятість населення».

**РОЛЬ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ФОРМУВАННІ ФАХОВИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ**

проф. Кіреєв І.В., доц. Рябова О.О.

Кафедра фармакотерапії

На сьогоднішній день у вищій школі велика увага приділяється формуванню фахових компетентностей майбутніх спеціалістів. Фахова компетентність – це особливий тип організації спеціальних знань, умінь і навичок фахівця, що забезпечує йому можливість приймати ефективні рішення в процесі професійної діяльності [1]. Велике значення у формуванні фахових компетентностей має практична підготовка. Практична підготовка здобувачів вищої освіти є невід’ємною складовою галузевих стандартів вищої освіти підготовки фахівців. Вона спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти за час навчання, формування професійних умінь і навичок за відповідною спеціальністю [2].

З метою формування у майбутніх фармацевтів такої фахової компетентності, як здатність здійснювати домедичну допомогу хворим та постраждалим у екстремальних ситуаціях, на кафедрі фармакотерапії НФаУ викладається дисципліна «Перша долікарська допомога» (ПДД) з навчальною ознайомчою медичною практикою (НОМП). Під час практичних занять з ПДД студенти вивчають причини виникнення невідкладних станів, основні клінічні прояви невідкладних станів, алгоритми надання ПДД при невідкладних станах, оволодівають практичними навичками надання ПДД постраждалим у різних екстремальних ситуаціях (накладання джгута при артеріальній кровотечі, асептичної пов’язки при пораненнях, оклюзійної пов’язки при пневмотораксі, проведення транспортної іммобілізації при травмах тощо). Після вивчення певної теми з дисципліни ПДД студенти мають можливість закріпити придбані теоретичні знання, ознайомитися зі структурою та роботою лікувального закладу та його підрозділів, в якому постраждалим з різними невідкладними станами надають екстрену медичну допомогу. Це стало можливим завдяки одночасному проведенню аудиторних практичних занять з ПДД та НОМП, що передбачено навчальними планами. Студенти проходять НОМП під керівництвом викладача в різних лікувальних установах м. Харкова. Під час проходження НОМП студенти ознайомлюються з особливостями догляду за хворими у відділеннях різного профілю (неврологічному, кардіологічному, опіковому, травматологічному, наркологічному, відділеннях тощо), з технікою виконання різних маніпуляцій та процедур тощо [3].

Таким чином, під час навчальної практики здобувачі вищої освіти набувають первинні професійні знання, уміння, навички на базах практики, формують необхідні професійні ціннісні орієнтири, компетентності.

Література:

1. Волошко Л. Б. Професійна компетентність студентів як предмет психолого-педагогічного аналізу /Л. Б. Волошко // Наука і сучасність : зб. наук. пр. Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – Том 48. – С. 22–32.
2. «Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти в НФаУ» ПОЛ А 2.2-32-022.
3. Типова навчальна програма з ознайомчої медичної практики для студентів вищого навчального закладу та фармацевтичних факультетів вищих навчальних закладів III-IV. – Х.: НФаУ, 2011. – 22 с.

EUDC 615.011:615.012:615.071

MY PRACTICE IN PHARMACEUTICAL CHEISTRY IN HANANE PHARMACY (FEZ, MOCCO)

Benslimane Narjiss, Zahri Mohamed, as. prof. Taran K.A.

Department of Pharmaceutical Chemistry

Relevance. This past summer, I had a unique opportunity to learn outside of my usual educational environments by working at a community pharmacy where you increase professionalism while acquiring technical skills.

Main material. One of the best amusing things I got to experience are pharmacy projects: assisted and participated in several conferences and meetings discussing progress made to date and future of the health sector in Morocco, creating a survey consisting of pharmacists and doctors intended to educate the youth, updating process workflows and even improving communication between pharmacists and their assistants. It was a great way to be challenged as a pharmacy intern.

I became familiar with the patient care equipment used in the pharmacy such as the blood pressure measuring device, the blood glucose meter as well as the laboratory equipment when compounding drugs such as the dilution of mercurochrome (topical antiseptic), Povidone-iodine (PVP-I) also known as iodopovidone solution, Dalibour water (used for eczema; composition: copper sulfate 0.15g + zinc sulfate 0.3 + purified water 5g + codexial cream modified 100g), some essential oils dilution and some ointments like glycerole with codexial non greasy(for psoriasis, composition: glycerol codexial 5g + codexial non greasy qsp 50g) or colloidal silver with codexial cerat de galien modified (for hemorrhoids and rifts; composition: colloidal silver 15g + purified water 15g + codexial cerat de galien modified qsp 100g).

The pharmacist is responsible for compounding preparations of acceptable strength, quality, and purity, with appropriate packaging and labeling in accordance with good pharmacy practices, official standards, and current scientific principles.

General steps in the compounding process that must be followed:

Preparatory:

1. Judging the suitability of the prescription in terms of its safety and intended use and the dose for the patient.
2. Performing the calculations to determine the quantities of the ingredients needed.
3. Selecting the proper equipment and making sure it is clean.
4. Donning the proper attire and washing hands.
5. Cleaning the compounding area and the equipment, if necessary.
6. Assembling all the necessary materials and ingredients to compound and package the prescription.

Compounding:

7. Compounding the prescription according to the formulary record or the prescription, using techniques according to the art and science of pharmacy.

Final Check:

8. Organoleptic control checking the adequacy of mixing, clarity, odor, color, consistency, and pH.
9. Physical control: checking of volume or mass variation.
10. Entering the information in the compounding log.
11. Labeling the prescription.

Sign-Off:

12. Signing and dating the prescription, affirming that all of the indicated procedures were carried out.

Cleanup:

13. Cleaning and storing all equipment.
14. Cleaning the compounding area.

Conclusions. My internship experience has been exceptionally rewarding, learning the safe, effective and efficient use of medicines as well as developing my skills in pharmaceutical chemistry and pharmacy services.

References:

1. Practical training in pharmaceutical chemistry: meth. rec. for students of the 5th year of foreign department / V.A. Georgiants, I.S. Grytsentko, P.O. Bezugly and oth. – Kharkiv: NUPh, 2013. – 17 p.
2. European Pharmacopoeia / Council of Europe. – 6th edition. – Vol. 1. – Nördlingen : Druckerei C. H. Beck, 2007. – 1084 p.

UDC 615.011:37.091.33-027.22(64)

**PRACTICAL TRAINING IN PHARMACEUTICAL CHEMISTRY
IN PHARMACY IN LEBANON**

*El Moussalem Zahraa, assoc.prof. Burian G.O., assoc.prof. Abu Shark A.I.
Pharmaceutical chemistry department*

Actuality Quality control of medicinal substances is integral to all modern industrial processes and the pharmaceutical industry is no exception. Testing a pharmaceutical product involves chemical, physical and sometimes microbiological analysis. To a larger extent than in many industries the quality control of pharmaceuticals has become very important and has driven the development of analytical techniques, particularly chromatographic techniques. The purpose of pharmaceutical chemistry practice course is to discover the world of synergism between knowledge and business, a maximum observation sequence, based on detailed articles in the general provisions of the internship agreement.

With the advent of newer drug molecules either partially synthesized, totally synthesized or isolated from naturally occurring microbial and plant products it has become absolutely necessary to ascertain and examine critically their physical characteristics, chemical equivalence, chemical impurities and their prescribed limits, degradation of products, metabolites and above all their biological features.

Practice in pharmaceutical chemistry gives chances to understand main idea of the whole process started from creation of molecule with probable biological activity and finished with satisfying needs of patient. All this process involves constant process of supervision under quality on each step and stage.

Material and methods Pharmacists and technicians use machines and instruments to help them manage their workload. Familiarizing with these instruments can help to become more knowledgeable, more efficient and more accurate.

Within the pharmacy, the pharmacist can monitor medication patient, replace a brand name drug (called active substance) by a generic, adjust dosages, renew pathologies treatment chronic and propose changes in therapeutic agreement with the doctor. A dialogue between these two professionals health is essential to public health. The pharmacy sells drugs for patients and various hygiene products. Pharmacists also give advices to clients and explain their orders (prescriptions). The pharmacist is also responsible for accounting, controls, etc.

This internship allowed me to discover trades and the world of work. At the end of it we have a report of the internship. Localization of place of practice was conducted by an agreement between the National University of Pharmacy and welcoming pharmacy (Pharmacy Loyal) located in Lebanon. The agree-

ment is like a contract where schedules are marked, for example: Pharmacists, student must sign and also the establishment in Kharkiv.

There were 4 pharmacists and 6 certified technicians. Our fully staffed pharmacy is equipped to devote the time necessary to fill your prescription accurately. Supervisors constantly strive to improve our pharmacy's workflow and minimize errors. Our pharmacy utilizes the latest innovations in automation and technology to ensure that patients receive the best care possible.

Activity time is all about the work in the working place and connection with customers and patients.

To respect our patients' time we all lead busy lives and Pharmacy Layal understands the importance of dispensing prescriptions in a timely manner. The majority of our prescriptions are prepared within 10-15 minutes. We offer convenient and quick drive-thru service also.

I watched how it was orders or prescriptions, asked about medications and their uses; observed how computer checked stock. I also took part in classifying drugs, selling hospital equipment.

Conclusion

During practice in pharmaceutical analysis all the theoretical knowledge in pharmaceutical chemistry was realized into real application and the importance of obtaining of practical skills was proved. The main purpose of practice in pharmaceutical analysis is to introduce a future specialist with his place of work and with his obligations and responsibilities, because the pharmacist is a person of great responsibility of the people's health.

I learned how to operate a pharmacy, how to order and to read a prescriptions, how to watch the certificate of quality for drugs while receiving a new drug, and also terms and conditions about storage, especially for kids and medicines and injections.

For me this internship or practical training was very positive and benefic, it allows me to form an opinion about different trade of my career choices. If I had to start it again I would do the same choice because of trades that I know it is the closest and most accessible to me.

During practice I got skills recognizes that the care of a patient involves more than just pills. We offer enhanced services such as immunizations, wellness screenings, compounded prescriptions, and diabetes care.

References

1. European Pharmacopoeia [Electronical resource]. – 8th ed. and suppl. – Strasbourg : Council of Europe, 2015. – 1 electron. optic. disc (CD-ROM).
2. Textbook of pharmaceutical chemistry / ed. by L. M. Atherden. – Oxford : University press, 1999. – 915 p.

УДК: 615.1/2: 33 (075.8)

**ОТРИМАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ПРОВЕДЕННЯ
АВС/VEN-АНАЛІЗУ ФАРМАКОТЕРАПІЇ ЗАХВОРЮВАНЬ
ПІД ЧАС ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З ФАРМАКОЕКОНОМІКИ**

Овсієнко Є.В., проф. Яковлева Л.В., доц. Герасимова О.О.

Кафедра фармакоеконіміки

Актуальність. Раціональне використання лікарських засобів (ЛЗ) залишається однією з найважливіших проблем для багатьох країн світу. З метою її вирішення, створення належної структури медикаментозного забезпечення населення в систему охорони здоров'я України впроваджена формулярна система. Вона передбачає створення формулярів 3-х рівнів: Державного, регіонального та локального формуляра ЛЗ закладу охорони здоров'я (ЗОЗ) [1]. Розробкою, переглядом та оновленням локального формуляра займається фармакотерапевтична комісія, до складу якої, відповідно до Наказу МОЗ України № 529 від 22 липня 2009 року, входять клінічні провізори [1]. Одним із етапів розробки локального формуляру є проведення аналізу закуплених ЛЗ на предмет раціональності за допомогою клініко-економічних методів – АВС- та VEN-аналізів [2]. Зазначені методи дозволяють оцінити фармакотерапію з економічної та клінічної точок зору і передбачають розподіл ЛЗ в залежності від частки витрат на кожний з них в загальній структурі витрат на всі досліджувані ЛЗ (АВС-аналіз) та за ступенем їх значущості для лікування захворювання (VEN-аналіз) [3]. Студенти спеціальності «Клінічна фармація» Національного фармацевтичного університету мають реальну можливість провести таку оцінку раціональності фармакотерапії в одному з відділень ЗОЗ під час практики з фармакоеконіміки.

Виклад основного матеріалу. Досвід придбання практичних навичок проведення АВС/VEN-аналізу фармакотерапії захворювань висвітлений за результатами проходження виробничої практики з фармакоеконіміки в гастроентерологічному відділенні одного із ЗОЗ м. Харкова студентом 5 курсу спеціальності «Клінічна фармація» Овсієнко Є.В. Відповідно до індивідуального завдання, яке студент отримав для проходження практики, необхідно було проаналізувати фармакотерапію певного захворювання за допомогою інтегрованого АВС/VEN аналізу. За період виробничої практики студентом проаналізовано 48 історій хвороби пацієнтів віком від 35 до 54 років (23 жінки та 25 чоловіків), які проходили лікування в даному ЗОЗ у 2016 році. Основний діагноз – виразкова хвороба дванадцятипалої кишки (ВХДПК). Окрім основного захворювання (ВХДПК), в історіях хвороб частини пацієнтів були зазначені супутні захворювання: гіпертонічна хвороба II ступеня, β -₁₂ дефіцитна анемія, хронічний холецистит, хронічний гепатит, хронічний панкреатит, цироз

печінки. За результатами аналізу історій хвороб пацієнтів з ВХДПК Овсієнко Є.В. було визначено 43 ЛЗ (32 міжнародних непатентованих назви) з 18 фармакологічних груп. На ґрунті результатів АВС-аналізу встановлено, що значна частка грошових коштів витрачалася на антибактеріальні засоби, розчини електролітів, інгібітори протонної помпи (ІПП), стимулятори перистальтики, інші препарати для лікування пептичної виразки та гастроезофагеальної рефлюксної хвороби. Витрати на їх застосування склали 70,70 % (більше половини) витрат від загальної суми витрат на всі досліджувані ЛЗ. Лідером у АВС-рейтингу серед торгових найменувань став ІПП «Проксіум» (ТОВ «ПРО-фарма», пор. д/п інф. р-ну 40 мг фл., з розч. в амп. 10 мл, №1) – 12,81% від загальної суми витрат. Він призначався 18 хворим і мав найвищу серед досліджуваних ЛЗ вартість на курс лікування 1 хворого (672,54 грн.). VEN-аналіз проведений Овсієнко Є.В. за «формальною» ознакою: визначалась наявність ЛЗ в українських клінічних протоколах надання медичної допомоги пацієнтам з ВХДПК та супутніми захворюваннями, що були зазначені в досліджуваних історіях хвороби [4] та в Державному формулярі лікарських засобів України (ДФЛЗУ) [5]. За результатами «формального» VEN-аналізу визначено, що більшість призначених ЛЗ рекомендована клінічними протоколами для фармакотерапії основного (ВХДПК) та супутніх захворювань, а також наявна в ДФЛЗУ (відповідно, 80,49 % та 84,91 %). На них витрачено, відповідно, 82,35 % та 87,49 % від загальної суми витрат. Детальний аналіз другорядних ЛЗ (відсутніх у зазначених документах) дозволив визначити, що і в клінічних протоколах, і в ДФЛЗУ не зазначені ЛЗ груп «Інші засоби, що впливають на систему травлення та метаболізм» («Актовегін» (2 форми випуску), «Солкосеріл»). На них витрачено 11,43 % витрат. Результати АВС/VEN-аналізів дозволили Овсієнко Є.В. оцінити фармакотерапію ВХДПК в даному відділенні в цілому як раціональну з клінічної та економічної точки зору і запропонувати фармакотерапевтичній комісії розглянути на засіданні питання щодо доцільності використання з позицій доказової медицини препаратів «Актовегін» та «Солкосеріл», що відсутні в клінічних протоколах та ДФЛЗУ, і можливості їх виключення зі схем лікування захворювань в даному ЗОЗ м. Харкова.

Висновки. Отримання практичних навичок проведення АВС/VEN-аналізу фармакотерапії захворювань під час виробничої практики з фармакоеконіміки дозволить студентам спеціальності «Клінічна фармація» в майбутньому успішно виконувати свої функціональні обов'язки під час роботи в ЗОЗ.

Література:

1. Наказ МОЗ України № 529 від 22.07. 2009 р. «Про створення формулярної системи забезпечення лікарськими засобами закладів охорони

- здоров'я» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1003-09>
2. Наказ МОЗ України № 403 від 18.05.2013 р. «Методичні рекомендації з розробки локального формуляра лікарських засобів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу – http://www.moz.gov.ua/ua/print/dn_20130518_0403.html
 3. Оцінка клінічної та економічної доцільності використання лікарських засобів у лікувально-профілактичному закладі (супровід формулярної системи): метод. рек. / А. М. Морозов, Л. В. Яковлева, Н. В. Бездітко та ін. – Х.: Стиль-Издат, 2013. – 36 с.
 4. Реєстр медико-технологічних документів [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу – <http://mtd.dec.gov.ua/index.php/uk/>
 5. Державний формуляр лікарських засобів України (восьмий випуск, 2016 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу – <http://www.dec.gov.ua/index.php/ua/informatsijno-poshukova-sistema-elektronnij-formulyar>

УДК 615.12 : 658

**ОЗНАКОМЛЕНИЕ С ВНЕШНИМИ КОММУНИКАЦИЯМИ
АПТЕКИ В ПЕРИОД ПРОХОЖДЕНИЯ ПРАКТИКИ МО ММФ**

Тыллаева К.А. ас. Шуванова Е. В.

Кафедра фармацевтического маркетинга и менеджмента

При получении высшего образования студенты осваивают большой объем теоретической информации. Прохождение практики на профильных предприятиях позволяет студентам убедиться в необходимости полученных знаний и увидеть результаты их практического применения.

Производственная практика по дисциплине «Менеджмент и маркетинг в фармации» проходила в Туркменистане на базе предприятия «Государственная аптека №6» (г. Туркменабат).

Для осуществления эффективной деятельности по обеспечению населения лекарственными препаратами и изделиями медицинского назначения аптека осуществляет организационные коммуникации, которые подразделяются на внутренние и внешние. Рассмотрим внешние коммуникации предприятия «Государственная аптека №6».

Внешние коммуникации – между аптекой и внешней средой. К внешнему окружению, с которым контактирует аптека, можно отнести: потребителей, поставщиков, законодательные и контролирующие органы, лечебные учреждения, врачей, медицинских представителей и т. д.

Одним из факторов внешней среды прямого воздействия являются потребители. Их можно разделить на две группы: индивидуальные потребители и организации. Район, в котором находится аптека, относится гу-

стонаселенным, вблизи находятся лечебные учреждения, разного профиля деятельности. Это поликлиники, городская больница, детская поликлиника, роддом, городская клиническая больница, стоматологический центр. Коммуникации, направленные от аптеки к индивидуальным потребителям представлены в виде информационных материалов, рекламы, средств мерчандайзинга, проведения консультаций, информирования о наличии препаратов и т. д. Коммуникации от индивидуальных потребителей к аптеке – запросы о наличии препаратов, заказ отсутствующих препаратов, вопросы о действии, совместимости с другими лекарственными препаратами и пищей. Индивидуальные формы общения представителей аптеки с потребителем включают личное общение, (консультирование, оказание услуг), беседы по телефону (работают горячие линии, с помощью которых можно получить интересующую информацию о наличии товаров, стоимости изделий). Взаимоотношения сотрудников с клиентами строятся на основе доброжелательности и стремления предоставить клиентам максимальный сервис и высокую профессиональную компетентность в обслуживании. Существует стандартная форма взаимодействия – «Книга отзывов и предложений».

Коммуникации, направленные на организации (лечебные учреждения) связаны не только с информированием врачей, работающих в лечебных учреждениях о свойствах и наличии в аптеке лекарственных препаратов, но и с процессами заказа и закупки, а также доставки товаров в лечебные учреждения. Эти коммуникации сопровождаются бланками заказов, накладными, счетами-фактурами, платежными поручениями и т. д.. Коммуникации, направленные от врачей к аптеке – это, главным образом, рецепты на лекарственные препараты.

Для поддержания широкого ассортимента лекарственных средств которые производятся в Туркменистане аптека осуществляет двустороннюю коммуникацию с поставщиками, к которым относятся 9 заводов: «Тенекар», «Саглык», «Берзенги», «Йод», «Туркмендерман Аджанта Фарм Лимитед», «Моллагара муд» и др. Коммуникации от поставщиков к аптеке представляют собой прайс-листы, информацию о лекарственных препаратах, а также счета и накладные. От аптеки к поставщикам – заказы, накладные, подтверждающие получение товара, информация о некачественном товаре и т. д.

С законодательными органами Туркменистана осуществляется односторонняя коммуникация. Изданные ими нормативно-правовые акты поступают в аптеку и являются основанием для осуществления ее деятельности. Контролирующие органы осуществляют с аптекой двустороннюю коммуникацию. После проверки составляется акт, который должен быть подписан двумя сторонами, кроме того, аптека обращается к контролиру-

ющим органам по поводу сроков проведения проверок, их процедуры, результатов и т. д.

Выводы. Анализ внешних коммуникаций предприятия «Государственная аптека №6» проведенный во время прохождения производственной практики по ММФ показал, что аптека активно взаимодействует с внешней средой, используя, главным образом, двусторонние коммуникации. Результатом коммуникаций является выполнение главной цели аптеки – обеспечение населения лекарственными препаратами и изделиями медицинского назначения.

Литература:

1. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. М., 2012. – 672 с.
2. Мнушко, З. Н. Менеджмент и маркетинг в фармации. Ч. I. Менеджмент в фармации : учеб. для студентов вузов / З. Н. Мнушко, Н. М Дихтярёва. – 2-е изд. – Х. : НФ аУ : Золотые станицы, 2008. – 536 с.

УДК 615.12:339.138:657.1:37.091.33-027.22

РОЛЬ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ У ФАРМАЦІЇ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ПРОВІЗОРА

*Лозовська В.В., доц. Кобець Ю.М., доц. Кобець М.М.**

Кафедра фармацевтичного маркетингу та менеджменту

Професія провізора/фармацевта одна з найбільш затребуваних у світі професій, місією діяльності якого є продовження тривалості життя і поліпшення його якості [1].

Виробнича практика з менеджменту та маркетингу у фармації як важлива форма набуття кваліфікації в професійному навчанні сприяє закріпленню та поглибленню знань, отриманих під час навчання на п'ятому курсі [2,3].

Однією з баз для проходження виробничої практики з менеджменту та маркетингу у фармації є аптека ТОВ «Орбіта-1» м. Харків.

Під час проходження практики було проведено аналіз діяльності аптеки: вивчена організаційна структура управління підприємства; досліджено маркетингову діяльність підприємства; вивчена асортиментна, цінова політика підприємства; виявлено резерви підвищення ефективності функціонування аптеки [4,5].

Аптека володіє широким асортиментом товарів, надає різні форми оплати товарів для зручності своїх клієнтів.

Дана аптека спеціалізується на роздрібній торгівлі лікарськими засобами, медичними виробами, засоби догляду та гігієни, медичними приладами та інструментами, дієтичними добавками, мінеральними водами.

Висококваліфікований персонал, висока якість обслуговування, надання знижок, наявність системи контролю за рівнем товарних запасів, можливість замовлення товару та прийом заявок від населення є конкурентними перевагами аптеки ТОВ «Орбіта-1».

В діяльності аптеки використовуються інструменти маркетингу. Виробничі процеси в аптеці повністю автоматизовані і комп'ютеризовані. Є програмне забезпечення, що дозволяє здійснити повний предметно-кількісний облік товару з використанням технології штрих-кодування. Автоматизовані процеси обліку дефектури, складання заявки на товар, перевірки терміну реєстрації та статусу кожного лікарського засобу при здійсненні його приймання від постачальників.

Аптека ТОВ «Орбіта-1» привертає до себе нових покупців та утримує постійних, задовольняючи їх потреби. Аптека належним чином забезпечує населення своєчасною і якісною лікарською допомогою.

Таким чином, будучи базою проходження практики, аптека ТОВ «Орбіта-1» дає можливість студентам вивчити системи управління та організаційну структуру аптеки, зміст її роботи в цілому та окремих функціональних підрозділів; освоїти автоматизовані інформаційні системи і технології на підприємстві, в тому числі систему "1С: Підприємство", що дозволяє освоїти майбутню професійну діяльність.

Література:

1. Галій Л.В., Толочко В.М. Посадові інструкції працівників організацій з роздрібною організацією лікарських засобів: Наук.-практ. рек. – Х.: Вид-во НФаУ, 2008. – 56 с.
2. Малий В.В. Звіт з виробничої практики з менеджменту та маркетингу у фармації / В.В. Малий, І.В. Тіманюк, О.Ю. Рогуля, Л.П. Дорохова, А.Б. Ольховська; за ред. В.В. Малого. – Х. : Вид-во НФаУ, 2014 – 60 с.
3. Малий В.В. Методичні рекомендації з організації та проходження виробничої практики з менеджменту та маркетингу у фармації / В.В. Малий, І.В. Тіманюк, А.Б. Ольховська, О.Ю. Рогуля, Л.П. Дорохова. – Х.: Вид-во НФаУ, 2013. – 24 с.
4. Мнушко, З.М. Менеджмент та маркетинг у фармації.: ч. I. Менеджмент у фармації: підруч. для студ. вищ. навч. закладів / З.М. Мнушко, Н.М. Діхтярьова; за ред. З.М. Мнушко. – Х.: Вид-во НФаУ : Золоті сторінки, 2009. – 448 с.
5. Мнушко, З.М. Менеджмент та маркетинг у фармації.: ч. II. Маркетинг у фармації: підруч. для студ. вищ. навч. закладів / З.М. Мнушко, Н.М. Діхтярьова; за ред. З.М. Мнушко. – Х.: Вид-во НФаУ : Золоті сторінки, 2010. – 512 с.

УДК 615.12 : 658.5.011

**АНАЛИЗ ВНУТРЕННИХ ПЕРЕМЕННЫХ
ПРЕДПРИЯТИЯ – БАЗЫ ПРАКТИКИ «INTEGRA DD»**

Ширинова М. Г., ас. Шуванова Е. В.

Кафедра фармацевтического маркетинга и менеджмента

Главной задачей практики является углубление и закрепление полученных теоретических знаний по дисциплине, их творческое применение в практической деятельности.

Производственная практика по ММФ проходила на предприятии «INTEGRA DD», расположенном в г. Самарканд, Республика Узбекистан. Основным видом деятельности предприятия является выпуск инъекционных лекарственных препаратов в ампулах. В соответствии с теорией менеджмента, рассмотрим внутренние переменные организации, которые представляют собой: цели, задачи, структуру, технологии и кадры.

Целями предприятия являются: насыщение внутреннего рынка качественными и доступными эффективными и безопасными лекарствами в необходимых количествах; расширение производства лекарственных средств; организация производства инъекционных препаратов в соответствии с международными стандартами GMP; внедрение и сертификация системы менеджмента качества в соответствии с требованиями международных стандартов ИСО 9001; обеспечение прибыльной деятельности предприятия.

Среди задач можно выделить задачи направленные на работу с предметами, к которым относится оснащение предприятия современным оборудованием в соответствии со стандартными операционными процедурами (СОП), обеспечение постоянного контроля параметров производства, выпуск 80,0 млн.ампул в год;

К задачам, направленным на работу с людьми относятся оптимизация стандартов подборки персонала, расширение сферы услуг медицинского страхования сотрудников, разработка дополнительных критериев начисления премиальных выплат, обеспечение безопасности труда на производстве, создание системы мотивации сотрудников, способствующей их наиболее эффективной работе и профессиональному росту и др.

Выполнение задач, направленных на работу с информацией позволяет своевременно отслеживать все изменения в законодательстве, связанные с деятельностью предприятия, информирование медицинского и фармацевтического сообщества о продукции предприятия, информирование работников предприятия о тенденциях развития отрасли

На предприятии работают 75 человек, среди них 65 человек составляют производственный персонал, 10 чел. – административный. Специалисты представлены следующим образом: 3 менеджера по персоналу,

5 фармацевтов, 5 технологів, 5 спеціалістів по делопроизводству, 4 маркетолога.

Структура підприємства обумовлена його цілями. Так як підприємство виробляє один вид продукції – ін'єкційні розчини в ампулах, для нього цілесообразна функціональна структура. На підприємстві функціонують 2 виробничих цехів, відділи постачання, реалізації, маркетингу, три лабораторії, склад готової продукції, бухгалтерія, канцелярія і відділ кадрів.

К технологіям, використовуваним на підприємстві, належать: технології підготовки сировини і допоміжних матеріалів; приготування розчину для ін'єкцій; ультразвукова мийка, стерилізація і наповнення ампул розчином; стерилізація і перевірка ампул на герметичність, а також технологія очищення і кондиціонування повітря для робочих зон і викиду в атмосферу..

Висновки. Практика по ММФ на фармацевтичному виробничому підприємстві ООО «INTEGRA DD» дозволила закріпити теоретичні знання по предмету. На прикладі підприємства ООО «INTEGRA DD» були розглянуті внутрішні змінні організації: визначені основні цілі і завдання підприємства, розглянута його організаційна структура, визначено її тип, вивчені технології, використовувані на підприємстві і кадровий склад співробітників підприємства.

Література:

1. Мескон М., Альберт М., Хедоурі Ф. Основи менеджменту. М., 2012. – 672 с.
2. Мнушко, З. М. Менеджмент та маркетинг у фармації. Ч. II. Маркетинг у фармації : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / З. М. Мнушко, Н. М. Діхтярьова. – 2-ге вид., переробл. та допов. – Х. : НФаУ; Золоті сторінки, 2010. – 512 с.
3. Інтернет-сайт підприємства ООО «INTEGRA DD» [Електронний ресурс] – режим доступу : <http://integradd.uz/indexru.php>

УДК 615.32:37.091.33-027.22

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА З ФАРМАКОГНОЗІЇ – СКЛАДОВА ЧАСТИНА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРОВІЗОРА

Швець І. О., Самадов Б. Ш., проф. Ільїна Т. В.

Кафедра фармакогнозії

Навчальна практика з фармакогнозії є важливою складовою частиною формування професійних навичок майбутнього фахівця фармації. І не даремно, адже в медицині використовується близько 30 % лікарських препаратів саме рослинного походження. Знання лікарських рослин, закріплення умінь і практичних навичок з питань заготівлі лікарської рос-

линної сировини з урахуванням раціонального використання природних ресурсів відіграють велику роль у практичній діяльності провізора.

Вже понад 10 років кафедрою фармакогнозії НФаУ організовується виїзна практика на базі ІФДМУ у м. Яремче. Це дає змогу студентам ознайомитись із флорою українських Карпат, навчитися ідентифікувати лікарські рослини різних фітоценозів; проводити гербаризацію зразків; відрізнити лікарські рослини від можливих домішок; засвоїти прийоми заготівлі лікарської рослинної сировини різних морфологічних груп, її первинну обробку, сушіння та доведення до стандартного стану. За результатами практики кожен студент оформив щоденник, в якому відображено всі види виконаних робіт, здав на кафедру по 10 гербаріїв лікарських рослин Карпат та зразки сировини.

Для поповнення колекції ботанічного саду нами було привезено близько 7 видів рослин, в основному ендеміків, у живому стані, які потім було висаджено на фармакопейній ділянці НФаУ.

Під час практики студенти мали змогу здійснити підйом на гори Говерлу, Маковицю; відвідати водоспади Гук, Манявський і Труфанець, Яблунецький перевал, скелі Довбуша, Манявський Скит, зоопарк на території Карпатського Національного природного парку, соляні озера смт. Солотвино на Закарпатті, Географічний центр Європи, господарство з розведення річкової форелі, гірськолижний курорт Буковель, будинок-музей фільму «Тіні забутих предків», будинок-музей Івана Франка та Гната Хоткевича, музей народних музичних інструментів Карпатського регіону, музей мольфарства.

Зазвичай студенти факультету з підготовки іноземних громадян проходять практику на базі ботсаду НФаУ. Але у 2015-2016 навчальному році за сприяння відділу практики та деканату вперше було організовано виїзну практику для студентів з Узбекистану. Це дало змогу даним студентам не тільки закріпити знання та уміння з фармакогнозії, а й познайомитись з іншою частиною країни, розширити свій світогляд і уявлення про історію і культуру України.

Отже, можемо стверджувати, що виїзна навчальна практика з фармакогнозії створює прекрасну можливість як для професійного розвитку студентів, набуття практичних навичок майбутнього фахівця, так і особистісного. Це сприяє розширенню світогляду, дає змогу побачити красу природи та ознайомилися з культурою західних регіонів України.

УДК 615.32:581.192

**ПРАКТИКА З ФАРМАКОГНОЗІЇ В БОТАНІЧНОМУ
САДУ НФАУ**

Вельма В.В., Кисличенко В.С.

Кафедра хімії природних сполук

Завершальним етапом вивчення дисциплін «Фармакогнозія» та «Фармакогнозія з основами фітокосметики» для студентів фармацевтичного, медико-фармацевтичного та факультету з підготовки іноземних громадян на кафедрі хімії природних сполук є навчальна та виробнича практика з фармакогнозії. Метою даної практики є удосконалення теоретичних знань та практичних навичок, набутих студентами під час вивчення дисциплін, а саме з ідентифікації лікарських рослин у природі, правил заготівлі, сушіння та переробки різних видів ЛРС, правил техніки безпеки при роботі з ЛРС, яке містить серцеві глікозиди, алкалоїди, кумарини та ін., системи заходів щодо концепції природозберігання та раціонального використання дикорослих лікарських рослин.

Більшість студентів проходять практику у ботанічному саду НФАУ. У нашому ботанічному саду вирощуються рослини – джерела усіх класів БАР, які студенти вивчали протягом навчальної дисципліни. У саду є рослини однорічні та багаторічні трав'янисті, ліани, чагарники, напівкущі, дерева. Флора ботанічного саду представлена дикорослими (дурман звичайний, барвінок малий, суниця лісові, підбіл звичайний, хміль звичайний, види шипшини, сосна звичайна), культивованими (види наперстянки, льон звичайний, м'ята перцева, лаванда вузьколиста, мачок жовтий, ромашка лікарська, солодка гола) та інтродукованими (аронія чорноплідна, види ехінацеї) видами різних кліматичних зон. Створені умови для вирощування рослин різних фітоценозів України, зокрема водно-болотного (наприклад, лепехи звичайної). Крім того, на систематичній ділянці ростуть і неофіційні лікарські рослини (конюшина лугова, види маслинки).

На фармакопейній ділянці та арборетумі рослини розміщені згідно свого хімічного складу, тобто за основними класами діючих речовин: вуглеводами, ліпідами, вітамінами, фенольними сполуками, терпеноїдами та алкалоїдами. Також студенти можуть ознайомитися з рослинами, які є домішками до офіційних лікарських рослин, що дозволить у майбутньому застосувати надбані знання на практиці.

Під час проходження практики студенти заготовляють гербарні зразки ЛР та лікарську рослинну сировину, а також ведуть щоденник з практики, у якому фіксують види виконаних робіт і дають характеристику рослинам, що містять різні групи БАР. В кінці студенти складають звіт про проходження практики.

Для одержання заліку студенти повинні здати теоретичну (питання стосовно основ заготівельного процесу) та практичну частини (здача гербаріїв ЛР та зразків ЛРС) практики.

Література:

1. Ресурсознавство лікарських рослин. Посібник для студентів спеціальності «Фармація» / В. С. Кисличенко, Л. В. Ленчик, О. М. Новосел та ін. – Х. : Вид-во НФаУ, 2015. – 136 с.
2. Фармакогнозія : базовий підруч. для студ. вищ. фармац. навч. закл. (фармац. ф-тів) IV рівня акредитації / В. С. Кисличенко, І. О. Журавель, С. М. Марчишин та ін. ; за ред. В. С. Кисличенко. – Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2015. – 736 с.
3. Щоденник навчальної практики з фармакогнозії: методична розробка кафедри хімії природних сполук. – Харків : Райдер, 2012. – 22 с.

УДК 615.32

ПРАКТИКА З ФАРМАКОГНОЗІЇ В РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Миرونчук І.П., Вельма В.В.

Кафедра хімії природних сполук

Рельєф Рівненщини розділяють на три частини: Волинське лісове плато, Полісся і Мале Полісся. Флора області нараховує більше 1,6 тисяч видів вищих рослин, серед яких кількісно переважають ліси та інші лісовкриті площі. На Волинському лісовому плато найбільш поширені листяні ліси, на Поліссі найчастіше зустрічаються соснові та сосново-дубові ліси, а Мале Полісся відрізняється наявністю дубово-соснових лісів з більш багатим трав'яним покривом, порівняно з Поліссям.

Ліси є найважливішим та найскладнішим рослинним угрупованням. Вони переважно розміщені в північній частині області. У лісовому фонді провідна роль належить хвойним породам дерев (68 %), з яких м'яколисті складають 21 %, твердолисті – 11 %. У природному складі деревної рослинності переважають сосна звичайна (69 % лісовкритої площі), дуб звичайний (10 %), берези види (10 %) та вільха чорна (8 %). Інші породи (граб, осика, ясен, ялина та ін.) займають незначні площі. Серед рослин зустрічаються рідкісні, 75 видів судинних рослин та грибів області занесено до Червоної книги України. Серед тих, які вивчаються в курсі фармакогнозії, це скополія карніолійська, товстянка звичайна, росичка англійська (росичка довголиста), горицвіт весняний, аконіт опушеноплодий, баранець звичайний та багато інших рослин.

Практику з фармакогнозії було пройдено у спеціалізованому сільськогосподарському виробничому кооперативі «Радивилівський лісгосп». Радивилівський район, нажаль, є одним з найменш заліснених регіонів Рівненщини, не зважаючи на його розташування у межах Малого Полісся.

У лісовому покриві району переважають лісокультури. Найпоширенішими типами лісів на території району є свіжі та вологі дубово-соснові субори. Основним видом деревостанів району є сосна звичайна, на яку припадає 79 % лісовкритих площ. Серед хвойних дерев молодняк складає 24,2 %, а середньовікові насадження – 53,7 %. Твердолистяні породи представлені, насамперед, дубом. Поширення інших порід незначне.

Навчальна практика з фармакогнозії, пройдена в лісовому господарстві Рівненської області, була незабутньою, цікавою, інформативною та корисною для подальшого використання набутих знань в професійній діяльності.

Література:

1. Гавришок Б. Конструктивно-географічний аналіз лісогосподарського землекористування Радивилівського району Рівненської області / Б. Гавришок, П. Дем'янчук, І. Саленко // Наукові записки. – 2016. № 1. – С. 276 -283.
2. Департамент екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2014 році. – Рівне, 2015. – 227 с.
3. Червона книга України : [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://redbook-ua.org/plants/region/rivnenska>

УДК 159.9: 615.15

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Пляка Л.В.

*кандидат психологічних наук, доцент, практичний психолог вищої
категорії Національного фармацевтичного університету
м. Харків, Україна*

Потребою сьогодення є підвищення ефективності та якості професійної підготовки майбутнього фахівця фармацевтичної галузі, що дозволяє упереджувати виникнення проблем професійної дезадаптації. Професійна адаптація розпочинається в період оволодіння професією у навчальному закладі і продовжується на робочому місці.

У науковій літературі психолого-педагогічний аспект адаптації особистості став предметом досліджень Т. Базарова, В. Бутенко, В. Гуніна, І. Прокопенко, Н. Саломатіна та ін.

Професійна адаптація до самостійної трудової діяльності – це результат процесу пристосування працівника в початковий період його роботи на конкретному підприємстві до особливостей робочого місця та організації праці на виробництві [1, с. 12], а результатом адаптації є внутрішній комфорт, задоволеність і насолода від результатів своєї праці.

Професійна адаптація полягає в активному освоєнні професії, професійних навичок, специфіки, способів прийняття рішень тощо. Адаптаційний процес визначає структуру потреб і мотивів індивіда, носить конкретний характер і передбачає пристосування особистості до конкретних умов професійної діяльності. Професійна адаптація пов'язана з різкою зміною соціального стану особистості, визначається психологічними особливостями працівника фармацевтичної галузі, пошуку життєвих цінностей та професійного самоствердження. Виходячи із зазначеного, можна виділити такі компоненти професійної адаптації майбутніх фахівців фармацевтичної галузі: особистісний, діяльнісний, соціальний та професійний.

Особистісний компонент професійної адаптації передбачає сформовану професійну свідомість, самостійність, цілеспрямованість, психологічну готовність до професійної діяльності, характеризує ступінь загального психологічного комфорту, що відчуває фахівець на робочому місці. Цей компонент передбачає сформованість у фахівців професійно значущих якостей: відповідальність, кмітливість, самостійність, комунікабельність.

Діяльнісний компонент відображає здатність фахівця самостійно виконувати професійну діяльність. *Соціальний* компонент характеризує стосунки, що виникають у робочому колективі. *Професійний* компонент характеризує адаптацію до самотійної трудової діяльності, конкурентоспроможність фахівця фармацевтичної галузі, відповідальність за виконання професійних обов'язків, його ставлення до професійної діяльності та професійного саморозвитку тощо.

Адаптаційний перебіг у фахівців фармацевтичної галузі відбувається по-різному, він залежить від характеристик виробничого середовища, рівня професійної підготовки фахівця, індивідуально-психологічних особливостей та рівня психологічної готовності до виконання професійних обов'язків. Необхідно відзначити, що професійна дезадаптація фахівців, викликана активізацією деструктивно спрямованих чинників особистісного та соціального характеру, які здійснюють вплив на формування особистості та її психологічну готовність до професійної діяльності, спричиняють її труднощі та проєктують як очікувані, так і неочікувані проблемні ситуації.

Висновки. Таким чином, психологічні особливості професійної адаптації майбутніх фахівців фармацевтичної галузі до до самостійної трудової діяльності слід розглядати комплексно, враховуючи його чинники та фактори, що значною мірою впливають на адаптаційні процеси. В адаптації фахівців велике значення має професійна та психологічна готовність до виконання професійних обов'язків, сформованість професійних особистісних якостей.

Список літератури:

1. Енциклопедія освіти / Акад.пед.наук України; головний ред. В.Г.Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

**ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ**

Шаповалова В.С.

*к.психол.н., викладач кафедри педагогіки та психології,
практичний психолог II категорії НФаУ*

Основною метою Концепції модернізації системи вищої освіти України є підготовка компетентних та конкурентоспроможних фахівців, здатних системно мислити та діяти, ініціативних та самостійних, які ефективно застосовують знання, вміння та навички при вирішенні конкретних завдань та виконанні обов'язків у професійній діяльності. Саме тому в умовах зміни освітніх стандартів професійна діяльність значно ускладнюється, висуваючи підвищені вимоги до майбутніх фахівців, актуалізуючи психологічні ресурси їх особистості. Показником професійної сформованості особистості майбутнього фахівця та його морально-психологічної зрілості, яка є необхідною для успішного виконання діяльності, є, насамперед, його психологічна готовність.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що на сьогоднішній день не існують загальноприйнятого підходу до поняття «готовність до професійної діяльності». Проблемі психологічної готовності до професійної діяльності присвячені дослідження багатьох українських та зарубіжних дослідників у галузі педагогіки, психології, акмеології, фізіології та ін.: Б.Г. Анаєв, І.М. Богданова, І.А. Зязун, Л.Г. Кайдалова, М.Д. Левітов, В.О. Моляко, Л.В. Пляка, В.О. Сластьонін, Д.Н. Узнадзе та інші. Не зважаючи на те, що й досі не існує єдиної теорії готовності до професійної діяльності, більшість авторів психолого-педагогічних досліджень зазначають, що психологічна готовність є однією з основних умов для виконання будь-якої професійної діяльності.

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу можна зазначити, що дослідники визначають поняття готовності як: стан особистості (В.В. Давидов, М.І. Дьяченко), як ознака установки особистості (Ш.А. Надірашвілі), якість особистості, мотиваційний компонент якої є провідним у формуванні готовності майбутнього фахівця (А.О. Деркач), прагнення людини здійснювати якісь дії, певні здібності особистості, стан психіки, прояв комплексу індивідуально-особистісних рис та багато іншого.

Через орієнтацію сучасної системи вищої освіти України на перехід від знанневої парадигми до компетентнісного підходу, особливо важливим є застосування компетентнісного підходу у процесі формування психологічної готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців. Останніми роками у вітчизняній психології з'являється все більше досліджень, у яких психологічна готовність до професійної діяльності розгляда-

дається через призму поняття компетентності або ж зовсім замінюється нею. Компетентнісну готовність вчені описують як базову здатність особистості до здійснення професійної діяльності. Вони розглядають її як один із ключових компонентів готовності до професійної діяльності, що базується на особистісних якостях особистості та складається з усіх професійно важливих компетенцій, набутих в процесі навчання [1].

Наприклад, М.Д. Левітов представляє психологічну готовність як тимчасову готовність і працездатність, її сутність бачить у початковій активізації психічних функцій, а її зміст – в орієнтуванні в умовах професійної діяльності і створенні психічної готовності до неї. Крім того, ним виділяються фактори індивідуальної готовності до професійної діяльності: психологічні (ставлення майбутнього фахівця до конкретної професійної діяльності, його професійна спрямованість у цій галузі та професійні здібності) і педагогічні (оволодіння знаннями, вміннями та навичками необхідними для певної професійної діяльності) [2].

Готовність до професійної діяльності залежить від індивідуальних особливостей особистості, а саме: стану фізичного та психологічного здоров'я; темпераменту, самооцінки, самоорганізації, особистого досвіду, мотивації щодо професійної діяльності тощо [3].

Висновки. Психологічну готовність до професійної діяльності майбутніх фахівців можна розглядати як цілісне, системне, особистісне новоутворення, що формується і виявляється у період навчання у ВНЗ, як якість особистості, з одного боку, а з іншого – як її психічний стан, що забезпечує цілеспрямований розвиток і зміну особистості для ефективного виконання її майбутньої професійної діяльності. Під якістю особистості розуміється сформованість певної системи якостей та професійних умінь у студента, необхідних для виконання майбутньої професійної діяльності. А під психічним станом особистості – гуманістична спрямованість особистості, прагнення до успіху у майбутній професійній діяльності.

Література

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
2. Левітов Н.Д. О психических состояниях человека / Н.Д. Левітов. – М. : Наука, 1964. – 344 с.
3. Пляка Л.В. Психологічні детермінанти стану готовності майбутніх провізорів до виконання професійних обов'язків / Л.В. Пляка, Л.Г. Кайдалова: матеріали міжнародної науково-практичної конференції [«Актуальні питання психології особистості та міжособистісних взаємин»], (м. Кам'янець-Подільський, 22-23 травня 2012 г.) – Кам'янець-Подільський : «Медобори-2006», 2012. – С. 282-284.

ЗМІСТ

Партнерство Національного фармацевтичного університету та Українського Аптечного Холдингу як стратегічний ресурс формування основних компетенцій ефективного фахівця фармації <i>Шишацький Д.В.</i>3	3
Перший погляд на аптеку: практичні заняття з технології ліків <i>Коваль Ю.С., доц. Ковальова Т.М.</i>5	5
Роль практики по аптечній технології лікарств в професійному формуванні провизора <i>Сердюк А.А., доц. Зубченко Т.Н.</i>6	6
Впровадження практичних завдань у навчальну ботанічну практику студентів заочної форми навчання <i>Шевченко Є.О., доц. Гапоненко В.П., доц Сіра</i>8	8
Прохождение производственной практики по заводской технологии лекарств на фармацевтическом предприятии «Саглык» (Туркменистан) как путь в выборе будущей профессии <i>Тыллаева К., Спиридонов С.В.</i>10	10
Практика на фармацевтическом предприятии «INTEGRA DD» как определяющее звено в выборе дальнейшей профессии <i>Ширинова М., доц. Спиридонов С.В.</i>12	12
My pharmaceutical care in general pharmacy: integrating theory into practice <i>BenSlimane Narjiss, Zahri Mohamed, Zimin S. M., Misiurova S.V.</i>13	13
Practice on clinical pharmacy in the Kharkiv ent hospital: the pharmaceutical care specificities <i>Zurylina A.V., assistant Zhulay T.S.</i>14	14
Прикладні аспекти клінічної фармакології: елементи поліпрагмазії у пацієнтів літнього віку крізь призму безпеки та ефективності терапії <i>Левченко В.С., доц. Отрішко І.А., доц. Андрєєва О.О.</i>16	16
Особливості проходження виробничої практики з клінічної фармації в центральній районній аптеці №4 міста Охтирка <i>Ткаченко Ю.П., ас. Давішня Н.В., доц. Місюрьова С.В.</i>18	18
Аналіз проблеми фальсифікованих лікарських засобів на фармацевтичному ринку України <i>Жадько Ю.В., Горяча Л.О.</i>21	21
Дивовижні тагетеси – від історії до сучасності <i>Петрух А.О., Берестова В.В., Дерезуз Л.В.</i>23	23
Організація проведення фармакогностичної практики в коледжі НФаУ <i>Тюкіна В.М., Берестова В.В.</i>26	26
Досвід організації виїзних семінарів на базі ПАТ «Фармак» в рамках виробничої практики з фармацевтичної хімії <i>Міськова К.В., доц. Кізь О.В., доц. Сич І.А., доц. Подольський І.М., ас. Девяткіна А.О., ас. Гриневиц Л.О., ас. Сулейман М.М.</i>28	28

Діалог з фахівцями фармацевтичних підприємств – важливий крок у практичній підготовці клінічного провізора <i>доц. Подольський І.М., проф. Перехода Л.О.</i>	30
Специфіка проходження практики «Вступ до фаху» студентами 1-го курсу освітньої програми «Менеджмент» <i>Кардаш С.О., доц. Васильєв С.В.</i>	32
Особливості проходження виробничої менеджерської практики науково-дослідного спрямування <i>доц. Носик О.М., доц. Васильєв С.В.</i>	34
Современные требования к практической подготовке выпускников специальности «Лабораторная диагностика» <i>доц. Тищенко И.Ю., проф. Филимонова Н.И.</i>	36
Подготовка специалистов диагностической медицины в странах Евросоюза и США <i>проф. Филимонова Н.И., доц. Тищенко И.Ю.</i>	38
Особенности организации аптек в Марокко <i>Шукри Мохамед Шариф, доц. Калайчева С.Г., ас. Барковская О.Я.</i>	41
Первый шаг в профессию <i>Завеля А.И., доц. Калайчева С.Г., ас. Барковская О.Я.</i>	43
О прохождении научной стажировки магистрантов специальности «Технология фармацевтических препаратов» <i>Иващенко Р.И., Попова Т.В., Позовна О.В., проф. Гладох Е.В., доц. Юдина Ю.В., доц. Грубник И.М.</i>	45
Дослідження мотивів праці фахівців фармації <i>Гаркуша М.І., проф. Сагайдак-Нікітюк Р.В.</i>	47
Производственная общеинженерная практика на ООО «Вежа фармацевтикалс» <i>Махсудов К.С., доц Шаповалов А.В.</i>	49
Науково-практичні підходи до планування асортименту лікарських засобів в аптеці «Айва» м. Харкова <i>Гончаров І.В., ас. Пастухова О.А.</i>	52
Вивчення історичних аспектів фармації Харківщини під час проходження студентами першого курсу практики в аптеці <i>Кисельова Е.С., доц. Гавриш Н.Б.</i>	53
Виробнича практика – поштовх до розвитку професійних компетенцій студента <i>Липовська К.М., доц. Данькевич О.С.</i>	55
Виробнича практика з аптечної технології ліків. Сучасний розвиток виробництва екстемпоральної рецептури. <i>Заярна А.А., доц. Данькевич О.С.</i>	56
Производственная практика по АТЛ – шаг к профессионализму <i>Мельниченко Н.О., доц. Орловецкая Н.Ф.</i>	56
Виробнича практика з аптечної технології ліків – можливість отримати професійні навички. <i>Унцеску Р.П., проф. Котенко О.М.</i>	58
Анализ производственной деятельности аптеки №348 КП «Луганская областная «Фармация»», г. Сватово <i>Радченко В.В., проф. Хохленкова Н.В.</i>	59

Виробнича практика з аптечної технології ліків. Сучасні методи та тенденції розвитку виробничих аптек. <i>Шинкаренко В.М., проф. Котенко О.М.</i>	60
Створення практично-орієнтованих форм реалізації вищої фармацевтичної освіти <i>проф. Посилкіна О.В., доц. Котлярова В.Г.</i>	61
Основні пріоритети практичної підготовки фахівців з управління якістю на дистриб'юторських фармацевтичних підприємствах <i>Карамаврова Т.В., доц Лебединець В.О.</i>	64
Практична підготовка спеціалістів освітньої програми «Якість, стандартизація та сертифікація» <i>доц. Лебединець В.О., доц. Зборовська Т.В.</i>	65
Стажування студентів спеціальності «Менеджмент» освітньої програми «Якість, стандартизація та сертифікація» <i>Таїрова Т.А., доц. Зборовська Т.В.</i>	67
Роль практичної підготовки у формуванні фахових компетентностей майбутніх фармацевтів <i>проф. Кіреєв І.В., доц. Рябова О.О.</i>	69
My practice in pharmaceutical chemistry in Hanane pharmacy (Fez, Morocco) <i>Benslimane Narjiss, Zahri Mohamed, as. prof. Taran K.A.</i>	70
Practical training in pharmaceutical chemistry in pharmacy in Lebanon <i>El Moussalem Zahraa, assoc.prof. Burian G.O., assoc.prof. Abu Shark A.I.</i>	72
Отримання практичних навичок проведення авс/веп-аналізу фармакотерапії захворювань під час виробничої практики з фармакоеконіміки <i>Овсієнко Є.В., проф. Яковлева Л.В., доц. Герасимова О.О.</i>	74
Ознакомление с внешними коммуникациями аптеки в период прохождения практики по ММФ <i>Тыллаева К.А., ас. Шуванова О. В.</i>	76
Роль виробничої практики з менеджменту та маркетингу у фармацевції у фаховій підготовці майбутнього провізора <i>Лозовська В.В., доц. Кобець Ю.М., доц. Кобець М.М.</i>	78
Анализ внутренних переменных предприятия – базы практики «Integra DD» <i>Ширинова М.Г., ас. Шуванова Е.В.</i>	80
Навчальна практика з фармакогнозії – складова частина професійної підготовки провізора <i>Швець І.О., Самадов Б.Ш., проф. Ільїна Т.В.</i>	81
Практика з фармакогнозії в ботанічному саду НФаУ <i>Вельма В.В., Кисличенко В.С.</i>	83
Практика з фармакогнозії в Рівненській області <i>Мирончук І.П., Вельма В.В.</i>	84
Психологічні особливості професійної адаптації майбутніх фахівців фармацевтичної галузі <i>доц. Пляка Л.В.</i>	85
Психологічна готовність до професійної діяльності майбутніх фахівців <i>Шаповалова В.С.</i>	87

Науково-виробниче видання

Серія «Наука»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НФаУ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Матеріали науково-практичної конференції з практики
студентів НФаУ та коледжу НФаУ

6 квітня 2017 року
м. Харків

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 5,75. Тираж 100 пр. Зам. № 0406-17.

Національний фармацевтичний університет
вул. Пушкінська, 53, м. Харків, 61002

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серії ДК № 3420 від 11.03.2009.

Надруковано з готових оригінал-макетів у друкарні ФОП Петров В.В.
Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Запис № 24800000000106167 від 08.01.2009 р.

61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79 в, к. 137, тел. (057) 778-60-34.

e-mail: bookfabrik@mail.ua